

**VILNIAUS UNIVERSITETAS
CHEMIJOS IR GEOMOKSLŲ FAKULTETAS
GEOMOKSLŲ INSTITUTAS
KARTOGRAFIJOS IR GEOINFORMATIKOS KATEDRA**

Ignas Banevičius

Kartografijos studijų programos
Magistro baigiamasis darbas

**TAUTINĖS GYVENTOJŲ SUDĖTIES KAITOS ERDVINĖ
SKLAIDA LIETUVOJE XX-XXI a.**

Darbo vadovas
doc. dr. Artūras Baurėnas

Vilnius 2024

**VILNIUS UNIVERSITY
FACULTY OF CHEMISTRY AND GEOSCIENCES
INSTITUTE OF GEOSCIENCES
CARTOGRAPHY AND GEOINFORMATICS DEPARTMENT**

Ignas Banevičius
Cartography degree programme
Master thesis

**SPATIAL DISTRIBUTION OF CHANGES IN THE NATIONAL
COMPOSITIONS OF THE POPULATION IN LITHUANIA IN THE
20TH-21ST CENTURIES**

Scientific adviser
doc. dr. Artūras Baurėnas

Vilnius 2024

Banevičius I. Tautinės gyventojų sudėties kaitos erdvinė sklaida Lietuvoje XX-XXI a. Magistro baigiamasis darbas. Vilnius: VU, 2024.

Anotacija. Per pastarąjį šimtmetį Lietuvos visuomenėje įvyko begale permainų dėl geopolitinių, socialinių, ekonominių bei kultūrinių pokyčių. Ne išimtis yra Lietuvos gyventojų tautinė sudėtis. Pagal naujausią 2021 m. gyventojų surašymą apie 84,61 % iš 2.81 mln. gyventojų sudaro lietuviai, o tai reiškia, jog šalis yra vientautė, homogeniška. Tačiau ar tai būdinga visai Lietuvos teritorijai ir kaip buvo praeityje? Norint teisingai atsakyti į šiuos klausimus šiame tyrime nagrinėjami visi XX-XXI a. Lietuvos teritorijoje vykę visuotiniai gyventojų surašymai, jų duomenys apie tautinę sudėtį nuo tarpukario Lietuvos 1923 metų surašymo iki naujausiojo 2021 m.

Darbo tikslas buvo atlikti XX-XXI a. Lietuvos gyventojų tautinės sudėties kaitos tyrimą, skirtą interaktyvios internetinės žemėlapių aplikacijos sudarymui. Darbo tikslui pasiekti buvo suformuluoti 5 uždaviniai: suskaitmeninti ir suvienodinti Lietuvoje vykusių visuotinių gyventojų surašymų statistinius duomenis apie tautinę sudėtį; istorinių laikotarpių žemėlapių parinkimas, jų administracinių ribų įskaitmeninimas; duomenų vaizdavimas taikant įvairias kartografinės raiškos priemones; atlikti sukaupėtų duomenų apie gyventojų tautinę sudėtį analizę ir interaktyvios internetinės žemėlapių aplikacijos sukūrimas, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

Tyrimo rezultatai suteikia vertingų įžvalgų apie Lietuvos gyventojų tautinės sudėties demografinę istoriją, dabartinę situaciją ir yra svarbūs tolimesniems tyrimams bei visuomenės švietimui.

Tektas 62 psl., priedai 26 psl., 41 pav. Santrauka lietuvių ir anglų kalbomis.

Reikšminiai žodžiai: tautinė sudėtis, tautos, Lietuva, gyventojų surašymai, žemėlapiai, aplikacija.

TURINYS

Anotacija	3
ĮVADAS.....	5
1. ANKSTESNIŲ TYRIMŲ APŽVALGA	7
2. DARBO METODOLOGIJA.....	11
2.1 Tyrimų metodologija ir tyrimų metodai	11
2.2 Naudojami pradiniai duomenys ir žemėlapiai	14
2.2.1 Visuotiniai gyventojų surašymai.....	14
2.2.2 Istoriniai administracinių ribų žemėlapiai	22
2.2.3 Kiti duomenys.....	29
3. TYRIMO REZULTATAI	30
3.1 Duomenų bazės parengimas *.xlsx ir *.gdb formatu	30
3.1.1 Formatu *.xlsx	30
3.1.2 Formatu *.gdb	30
3.2 Istorinių laikotarpių administracinių ribų įskaitmeninimas	33
3.2.1 Tarpukario Lietuvos Respublikos 1923-1940 m.	33
3.2.2 Lietuvos generalinės srities 1941-1944 m.	34
3.2.3 Lietuvos TSR 1959 m.....	34
3.2.4 Lietuvos TSR 1977-1990 m.	34
3.2.5 Atkurtos Lietuvos Respublikos	35
3.3 Skaitmeninių ir spausdintinių (poligrafinių) žemėlapių parengimas	35
3.3.1 Skaitmeniniai žemėlapiai.....	35
3.3.2 Spausdintiniai žemėlapiai	38
3.4 Gyventojų tautinės sudėties duomenų analizė	39
3.5 Interaktyvios internetinės žemėlapių aplikacijos parengimas.....	52
IŠVADOS	59
LITERATŪROS IR INFORMACIJOS ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	60
SANTRAUKA.....	63
SUMMARY	64
PRIEDAI.....	65

ĮVADAS

Gyventojų tautinė sudėtis yra vienas svarbiausių valstybės gyventojų požymių. Tautybė ir tautinis priklausomumas kuriai nors žmonių grupei nėra kokybinis požymis, kaip tai yra su gyventojų amžiaus sudėtimi, išsimokslinimu ir pan. Tačiau šiandieniniame pasaulyje, kurį negailestingai veikia globalizacijos procesai, tautų bei jų kultūros egzistavimas ir išlikimas tampa aktualūs tautai ir svarbūs valstybei. Jų svarba lemia tai, kad dingus tautai ir jos kultūrai, dingsta ir pati nacionalinė valstybė (Vaitekūnas, 2006).

Šiame darbe didžiausias dėmesys yra skiriamas Lietuvos gyventojų tautinės sudėties kaitos erdvinės sklaidos XX-XXI a. tyrimams, kurių nagrinėjimas taikant įvairias kartografavimo priemones nėra plačiai taikomas.

Tyrimo problema. Valstybės duomenų agentūra 2021 m. atliko gyventojų ir būstų surašymą, iš kurio paaiškėjo, jog Lietuvoje yra 2,81 mln. gyventojų. Apie 84,61 % gyventojų sudaro lietuviai, o tai reiškia, jog valstybė yra homogeniška, vientautė. Tačiau ar tai galioja visai Lietuvos teritorijai bei kaip buvo praeityje?

Norėdami teisingai atsakyti į šiuos klausimus, reikia analizuoti Lietuvos istoriją. Mano nagrinėjamu laikotarpiu nuo XX a. iki XXI a. pradžios yra labai platus istorijos etapas, per kurį Lietuva patyrė daug pokyčių visuomenėje. Šis istorijos etapas, be pavienių teritorinių tyrimų – nėra pakankamai išnagrinėtas. O tai sudaro palankias sąlygas įvairiems neigiamiems nusistatymams susiformuoti kaip kad „Vilnius – lenkų miestas“, „Klaipėda – rusų miestas“, tad norint išvengti tokių neigiamų pasisakymų reikia į viešumą skelbti realią situaciją, paremtą faktais kaip buvo praeityje, kaip ji kito ir kokia dabartinė situacija. Tuo mano tyrimo tema yra aktuali, jog atliekant skirtingų laikotarpių gyventojų tautinės sklaidos žemėlapių palyginimą, yra suteikiama informacija, kaip kito gyventojų tautinė sudėtis Lietuvoje.

Tyrimo hipotezė. Lietuvos gyventojų tautinės sudėties įvairovė mažėja.

Tyrimo aktualumas. Naudojant išraiškingas kartografines atvaizdavimo priemones yra atskleidžiama reali situacija apie gyventojų tautinę sudėtį, jos kaitą ir tuo yra prisidedama prie dezinformacijos pasekmių mažinimo, kai dėl visuomenėje esančių žinių stokos apie gyventojų tautinę sudėtį yra sukiršinamos tautinės mažumos, požiūris į jas.

Tyrimo naujumas. Tarptautinės darbo organizacijos rekomendacijomis (JTO agentūra) visuotiniai gyventojų surašymai turėtų būti vykdomi kas 10 metų, kuriuose būna kaupiami duomenys ir apie įvairias tautas. Lietuvoje šios nuostatos laikomasi nuo XX a. su tam tikromis išlygomis, o naujausias gyventojų surašymas vyko 2021 metais. Šiuose surašymuose kaupiami duomenys apie įvairias tautas yra labai svarbūs mūsų valstybei, istorijai, tačiau neskaitant pavienių teritorinių tyrimų rytų Lietuvoje – tautinės gyventojų sudėties kaitos erdvinė sklaida visoje Lietuvoje XX-XXI a. nėra pakankamai išnagrinėta.

Tyrimo objektas. XX-XXI a. Lietuvos gyventojų tautinės sudėties kaitos erdvinės sklaidos analizė taikant įvairius kartografinius metodus.

Tyrimo pritaikomumas. Lietuvos tautinės gyventojų sudėties kaitos XX-XXI a. erdvinės sklaidos tyrimo metodologija gali būti pritaikyta atliekant analogiškus tyrimus kitų valstybių, regionų. Taip pat sukurta interaktyvi žemėlapių aplikacija gali būti naudojama visuomenės švietimui, tolimesniams tyrimams, gali būti kaip pavyzdys tautinės gyventojų sudėties erdvinės sklaidos duomenų kartografavimui.

Tyrimo tikslas. Atlikti XX-XXI a. Lietuvos gyventojų tautinės sudėties kaitos tyrimą, skirtą interaktyvios žemėlapių aplikacijos sudarymui.

Tyrimo uždaviniai:

1. Suskaitmeninti ir suvienodinti Lietuvoje vykusią visuotinių gyventojų surašymų statistinius duomenis apie tautinę sudėtį.
2. Istorinių laikotarpių žemėlapių parinkimas, jų administracinių ribų įskaitmeninimas.
3. Duomenų vaizdavimas taikant įvairias kartografinės raiškos priemones.
4. Atlikti sukauptų duomenų apie gyventojų tautinę sudėtį analizę.
5. Internetinės žemėlapių aplikacijos sukūrimas, remiantis atlikto tyrimo rezultatais.

1. ANKSTESNIŲ TYRIMŲ APŽVALGA

Intensyvūs tarptautinės migracijos procesai keičia šiuolaikinių visuomenių etninę struktūrą (Castles, 2006). Lietuva nėra išimtis, tačiau priešingai nei daugumoje Europos Sąjungos valstybių narių, kai šiuolaikiniai tarptautinės migracijos procesai daro įtaką visuomenių etninės struktūros kaitai gausios etninės įvairovės link, Lietuvoje vyraujantys intensyvūs (ne tik lietuvių, bet ir rusų tautybės gyventojų) emigracijos ir silpni imigracijos procesai iki šiol nekūrė pagrindo gausioms etninių mažumų grupėms formuotis (Žibas; Petrušauskaitė, 2016). Demografinių pokyčių, ypač tautinės sudėties erdvinio pasiskirstymo, tyrimai yra labai svarbūs siekiant suprasti Lietuvos socialinę, politinę ir kultūrinę raidą. XX ir XXI a. Lietuvoje dėl karų, okupacijų, politinių režimų ir ekonominių permainų vyko dideli demografiniai pokyčiai. Šioje apžvalgoje apibendrinama esama literatūra apie šiuos demografinius pokyčius, išryškintos svarbiausios išvados, metodikos ir nurodomos tyrimų spragos.

Lietuvoje buvo sukurta palanki teisinė bazė apsaugoti ir įgyvendinti tautinių (etninių) mažumų teises. Lietuvos Respublika sėkmingai diegė tarptautinius standartus atitinkančius etninių grupių teisių apsaugos teisės dokumentus. Pati pagrindinė institucija, per kurią valstybė vykdo tautinių mažumų politiką, buvo Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Lietuvoje buvo sudarytos palankios sąlygos tautinėms mažumoms plėtoti savo kultūrą, švietimą, puoselėti tradicijas, išpažinti religiją, steigti kultūrinės ir visuomeninės organizacijas. Gyvenančios krašte tautinės mažumos turtino mūsų bendrą kultūrą, ugdė pakantumą.

Tautinių mažumų padėtis vienoje ar kitoje šalyje yra svarbus demokratijos rodiklis. Tautinių mažumų teisių apsauga padeda palaikyti politinį stabilumą valstybėje, išvengti įtampos, konfliktų. Mažumos, kai ignoruojamos jų teisės, varžoma veikla, sukelia daug problemų įvairiose šalyse ir įtampos tarpvalstybiniuose santykiuose (Biveinis, 2012).

XX a. pradžioje Lietuvos demografinį kraštovaizdį formavo geopolitinė padėtis. David J. Smith veikale „The Baltic States: Estonia, Latvia and Lithuania“ (1999) išsamiai aprašomo demografinės tendencijas iki Antrojo pasaulinio karo. D. Smith aptaria etninę sudėtį, pabrėždamas, kad greta etninių lietuvių buvo gausios žydų, lenkų ir rusų bendruomenės. Šiuose tyrimuose pažymima gana stabili, taiki tarp gyventojų etninė sudėtis, kad žydų populiacija ypač didelė tokiose miestų vietovėse kaip Vilnius ir Kaunas, tačiau nesukelia didesnių konfliktų tarp gyventojų.

XX a. pradžia Lietuvoje pasižymėjo dideliais politiniais ir socialiniais pokyčiais. Literatūroje dažnai pradedama nagrinėti XIX a. pabaigos tautinio atgimimo, kuriuo siekta sustiprinti lietuvių tautinę tapatybę rusų ir lenkų kultūrinės įtakos akivaizdoje, įtaka. Tokie darbai kaip „Tautinis atgimimas Lietuvoje: Tadas Vidmantas (1997) tyrinėja šiuos ankstyvuosius demografinius pokyčius, pabrėždamas intelektualinių judėjimų vaidmenį formuojant tautinę savimonę.

1918 m. atgavusi nepriklausomybę, Lietuvos vyriausybė vykdo įvairią politiką, siekdama įtvirtinti tautinę tapatybę ir valdyti etninę įvairovę. Tokių autorių, kaip Aleksandras Stanislovas, publikacijoje „Gyventojų politika tarpukario Lietuvoje“ (2001) išsamiai aprašomos šios pastangos, įskaitant žemės reformas ir lietuvių kalbos kaip valstybinės kalbos įtvirtinimą. Šia politika buvo siekiama sustiprinti lietuvių etninę daugumą, kartu pritaikant nemažas lenkų ir žydų mažumas.

Tarpukario laikotarpis ir Antrasis pasaulinis karas lėmė didelius demografinius pokyčius. Lietuvos žydų bendruomenė, viena didžiausių Rytų Europoje, per Holokaustą buvo beveik visiškai sunaikinta. Priverstinė migracija, genocidas ir gyventojų mainai labai pakeitė etninį kraštovaizdį. Zenonas Norkus knygoje „Apie Lietuvos gyventojų kaitą XX a.“ (2004) nagrinėja šiuos pokyčius, išsamiai aprašydamas tragišką žydų gyventojų skaičiaus mažėjimą ir priverstinį etninių lenkų bei

vokiečių judėjimą. Šio laikotarpio geopolitiniai sukrėtimai sudarė prielaidas vėlesnėms demografinėms permainoms.

Antrojo pasaulinio karo ir holokausto laikotarpis atnešė katastrofiškus pokyčius Lietuvos demografinėje situacijoje. Beveik sunaikinta žydų bendruomenė yra pagrindinis dėmesys Timothy Snyderio publikacijoje „Holokaustas Lietuvoje“ (2003), kurioje dokumentuojami tragiški įvykiai ir jų ilgalaikis poveikis Lietuvos etninei sudėčiai. Šiuo laikotarpiu taip pat vyko priverstinės migracijos ir gyventojų mainai, kurie labai pakeitė demografinę sudėtį.

Lietuvos rusai gana sėkmingai integravosi į visuomenę. Lenkai dažniau rinkosi atskirumo nuo tautinės daugumos laikyseną. Daug problemų kėlė lenkų vietovardžių, pavardžių rašymas pasuose. Ne visiems lenkams Lietuvos valstybė yra „sava“. Tautinę nesantaiką kurstė antisemitizmo apraiškos. Romų padėtis, nepaisant Vyriausybės programos, įvairių projektų įgyvendinimo ir kitokių pastangų, tebėra sudėtinga – romai labai sunkiai integruojasi į visuomenę. Aktualu išlieka tyrinėti etninės nesantaikos atsiradimo problemas ir imtis prevencijos šioje srityje. Svarbi vieta ugdant tarpetninį dialogą priklauso švietimui, gilesnei pažinčiai su tautinių mažumų kultūriniu gyvenimu, ypač pabrėžiant totalitarinių režimų įvykdytus holokausto, masinio teroro ir kitus nusikaltimus, aiškinant sudėtingas Lietuvos istorijos, jos santykių su gretimomis valstybėmis problemas (Biveinis, 2012).

Sovietmečiu buvo vykdoma politika, kuri iš esmės pakeitė Lietuvos demografinę struktūrą. Sovietų Sąjungos vidaus migracijos politika lėmė rusakalbių gyventojų antplūdį, ypač miestuose ir pramonės rajonuose. P. Ramanausko publikacijoje „Etniniai pokyčiai Lietuvoje sovietmečiu“ (1995 m.) panaudoti gyventojų surašymo duomenys, iliustruojantys didėjančią rusų ir baltarusių gyventojų skaičių, ypač tokiuose miestuose kaip Vilnius ir Klaipėda. Šioje publikacijoje pabrėžiamas sovietinės industrializacijos ir urbanizacijos politikos vaidmuo keičiant Lietuvos etninę sudėtį.

1944-1990 m., Lietuva patyrė didelę demografinę inžineriją. Sovietų politika buvo siekiama industrializuoti regioną ir integruoti jį į didesnę sovietinę ekonominę sistemą, todėl vyko didelė migracija iš kitų sovietinių respublikų. Tokiose publikacijose, kaip Vytauto Petrausko „Sovietinė demografinė politika ir jos poveikis Lietuvai“ (2005), analizuojami šie pokyčiai, pažymint rusų ir baltarusių gyventojų antplūdį į miestus ir priverstinius lietuvių trėmimus į Sibirą.

Alfredas Bumblauskas knygoje „Lietuva: sovietmetis“ (2006) toliau nagrinėja sovietinės politikos socialinį ir ekonominį poveikį, atkreipdamas dėmesį į pramonės centrų kūrimąsi ir su tuo susijusius demografinius pokyčius. Rusų kalbos kaip *lingua franca* įvedimas administracinėje ir švietimo aplinkoje taip pat turėjo įtakos etninei integracijai ir identitetui.

1990 m. atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, prasidėjo naujos demografinės tendencijos. Vienas iš ryškiausių pokyčių buvo didelė emigracija į Vakarų Europą ir Šiaurės Ameriką, kurią lėmė ekonominiai veiksniai. Tokiose publikacijose kaip „Migration and Ethnic Minorities in Post-Soviet Lithuania“ (2012), publikuotoje leidinyje „Europe-Asia Studies“, analizuojamas šios emigracijos poveikis Lietuvos demografiniai struktūrai, pažymint didelį gyventojų skaičiaus mažėjimą ir demografinio profilio senėjimą.

Atkūrus nepriklausomybę prasidėjo dideli demografiniai pokyčiai, kuriuos lėmė emigracija. XX a. dešimtojo dešimtmečio ekonominiai sunkumai paskatino daugelį lietuvių ieškoti galimybių užsienyje, ypač Vakarų Europoje ir Šiaurės Amerikoje. Šias tendencijas nagrinėja Astos Jankauskaitės tyrimas „Emigracija ir jos poveikis Lietuvos demografiniai struktūrai“ (2010), išryškinantis gyventojų skaičiaus mažėjimo ir senėjimo iššūkius.

XXI amžiuje Lietuvoje ir toliau vyksta demografiniai pokyčiai, kuriuos lemia tiek emigracija, tiek grįžtamoji migracija. Naujaisiuose tyrimuose, pavyzdžiui, Rasos Juknevičienės „Etninės sudėties kaita šiuolaikinėje Lietuvoje“ (2018), šiems pokyčiams stebėti naudojami gyventojų surašymo duomenys ir pastebima etninio homogeniškumo didėjimo tendencija. Tyrime taip pat

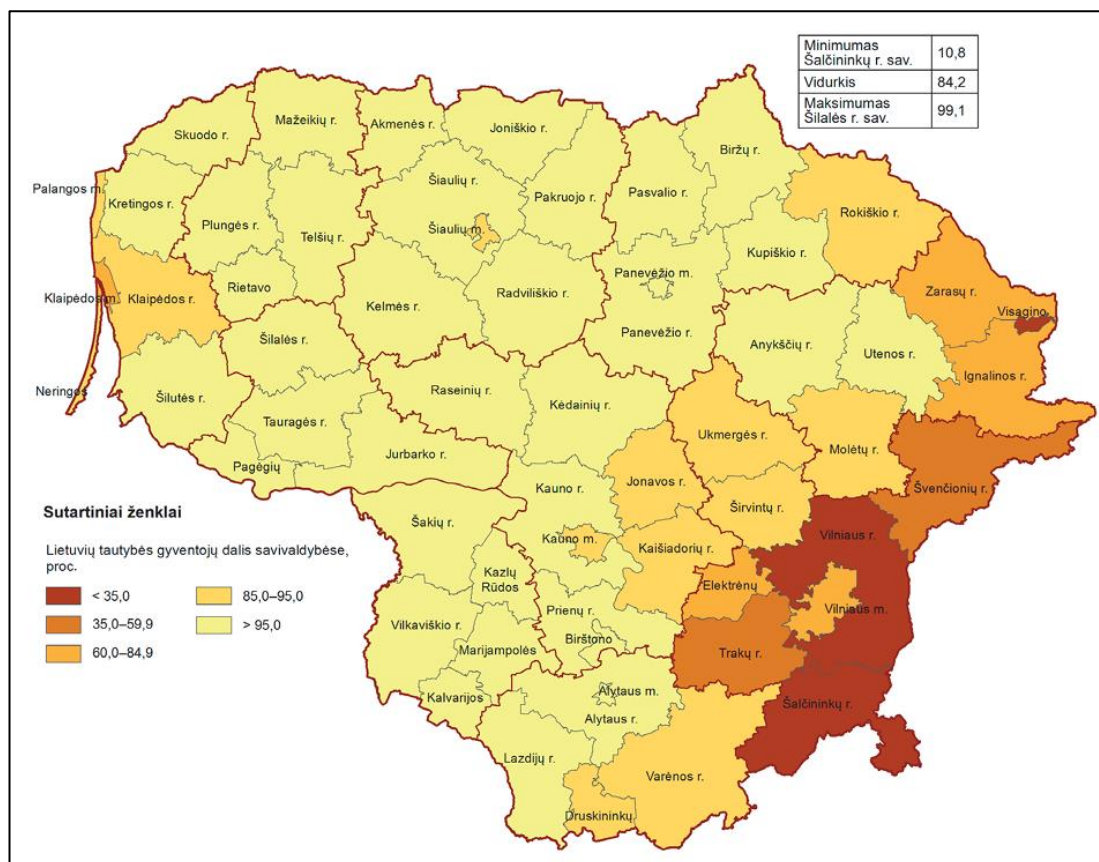

nagrinėjami šias tendencijas lemiantys socialiniai ir ekonominiai veiksniai, įskaitant darbo rinkos sąlygas ir vyriausybės politiką, kuria siekiama skatinti grįžtamąją migraciją.

Gedučio ir Urmono darbe „Lietuvos etninė sudėtis ir pokyčiai 2001-2011 m.“ (2015) pateikiama išsami naujausių gyventojų surašymo duomenų analizė, atskleidžianti didėjančio etninio homogeniškumo tendenciją. Etniniai lietuviai dabar sudaro didesnę gyventojų dalį, o etninių rusų, lenkų ir kitų mažumų skaičius sumažėjo. Šiuo laikotarpiu taip pat pastebima kai kurių lietuvių grįžtamoji migracija, kuriai įtakos turėjo pagerėjusios ekonominės sąlygos ir narystė ES.

Didžiausiuose Lietuvos miestuose lietuvių tautybės gyventojų intensyvius emigracijos procesus kompensuoja vidinė migracija iš kaimo į miestą, o kitų tautybių Lietuvos gyventojų emigracijos procesai dėl nedidelių tautinių mažumų grupių ir jau esamo teritorinio pasiskirstymo Lietuvoje nėra kompensuojami. Sovietmečio pabaigoje didesnę dalis tautinių mažumų grupių buvo susitelkusios didesniuose miestuose ir rajonuose, o ne kaimuose, iš kur atkūrus nepriklausomybę, prasidėjo intensyvi emigracija Rytų, o vėliau ir Vakarų kryptimi, tad dėl teritorinio tautinių mažumų pasiskirstymo Lietuvoje emigracijos procesų nebuvo kam kompensuoti (Žibas, 2016).

Rytų Lietuvos gyventojų tautinė sudėtis yra žymiai įvairesnė nei kitoje Lietuvos dalyje. Šalčininkų, Trakų, Vilniaus, Molėtų, Ignalinos, Zarasų, Švenčionių rajono savivaldybėse bei Vilniaus ir Druskininkų miesto savivaldybėse gyvena didesnę tautinių mažumų dalis negu kitose Lietuvos savivaldybėse (1 pav.). 2001 m. ir 2011 m. Lietuvos gyventojų visuotinių surašymų duomenys rodo, jog visos savivaldybės, išskyrus Klaipėdos miesto savivaldybės ir daugumos Rytų Lietuvai priskiriamų savivaldybių, etniniu požiūriu yra homogeniškos (Petrušauskaitė, 2016).

1 pav. Lietuvių tautybės gyventojų dalis savivaldybėse 2011 m., proc.
(Žibas; Petrušauskaitė, 2016).

Gyventojų teritorinei diferenciacijai pagal tautybę vis dar didžiausią įtaką turi sovietmečiu įgyvendinta planinio apgyveninimo politika, jog rusų tautybės atstovų daugiausia sovietmečio pradžioje plėstose, daugiausia pramoninėse, teritorijose, kuriose iki 2011 m. funkcinės konversijos projektai (kai nebenaudojamos industrinės teritorijos transformuojamos į daugiafunkces erdves) buvo įgyvendinamos menkai. Šiose teritorijose mažiausia jauniausių ir didžiausia senstančių teritorijų dalimis (gyvena mažiausiai vaikų), šiose teritorijoje gyvena santykinai didesnė dalis socialines pašalpas gaunančių žmonių (Gudelis, 2015).

Šiuose tyrimuose taikomi įvairūs metodai - nuo istorinės analizės ir archyvinių tyrimų iki sudėtingų kiekybinių analizių naudojant gyventojų surašymo duomenis. Geografinės informacinės sistemos pastaruoju metu vis dažniau naudojamos tyrimuose, leidžiančiuose atlikti išsamią demografinių pokyčių erdvinę analizę. Pavyzdžiui, Jono Valatkos tyrime „Erdviniai etninių pokyčių modeliai Lietuvoje“ (2018 m.) GIS technologijos pasitelkiamos siekiant sudaryti demografinių pokyčių žemėlapi ir ištirti jų sąsajas su ekonominiais ir politiniais veiksniais. Ši metodologinė pažanga leido geriau išvelgti erdvinius demografinių pokyčių aspektus.

Tyrimuose taip pat buvo nagrinėjamas demografinių pokyčių socialinis, politinis ir ekonominis poveikis. Tokiuose straipsniuose kaip „Emigracijos poveikis Lietuvos demografini ir ekonominei ateičiai“ (2015 m.) žurnale „Baltic Studies“ aptariamos emigracijos pasekmės darbo rinkai, socialinėms paslaugoms ir nacionaliniam identitetui. Šiuose tyrimuose pabrėžiami gyventojų skaičiaus mažėjimo ir senėjimo keliami iššūkiai, įskaitant galimą darbo jėgos trūkumą ir padidėjusį spaudimą sveikatos priežiūros sistemai.

Nors esama literatūra leidžia gerai suprasti Lietuvos tautinės sudėties demografinius pokyčius, yra pastebimų spragų. Pavyzdžiui, trūksta kokybinių duomenų apie etninių mažumų patirtį ir demografinių pokyčių socialines ir kultūrinės pasekmes. Būsimiems tyrimams būtų naudinga taikyti mišrius metodus, derinant kiekybinę erdvinę analizę su kokybinėmis išvalgomis, kad būtų galima visapusiškiau suprasti demografinę dinamiką.

XX ir XXI a. Lietuvos demografinių pokyčių tyrimai išsamiai pasakoja apie šalies tautinės sudėties raidą. Šiuose tyrimuose pabrėžiama istorinių įvykių, politinių pokyčių ir ekonominių sąlygų įtaka demografiniams rodikliams. Lietuvai ir toliau sprendžiant emigracijos ir gyventojų senėjimo iššūkius, tęstiniai tyrimai bus labai svarbūs formuojant politiką ir suprantant šių tendencijų socialines ir ekonomines pasekmes.

2. DARBO METODOLOGIJA

2.1 Tyrimų metodologija ir tyrimų metodai

Šio darbo pagrindiniai metodai yra aprašomasis bei kartodiagramų ir kartogramų tyrimo metodai. Pagrindinės naudotos programinės įrangos:

- ArcGIS Pro
- ArcGIS Online
- Experience Builder
- Adobe Illustrator
- Microsoft Excel
- Microsoft Word

Siekiant užsibrėžto darbo tikslo buvo atliekami šie procesai (apibendrintą metodiką galima pamatyti schemeje 2 pav.):

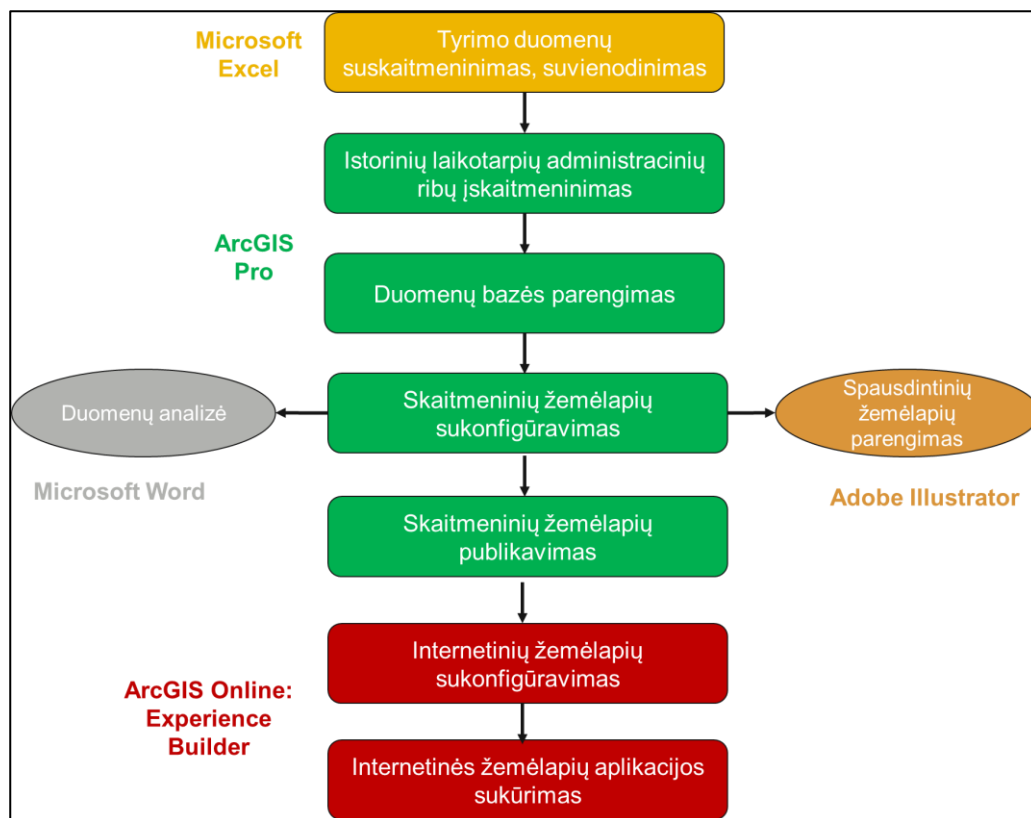
1. Empirinių duomenų paieška. Buvo pasirinkta naudoti visų XX-XXI a. Lietuvoje vykusių visuotinių gyventojų surašymų duomenis, kuriuose buvo renkama ir informacija apie gyventojų tautinę sudėtį įvairiuose administraciniuose vienetuose. Iš viso buvo naudojama 11 visuotinių gyventojų surašymų duomenis. Šiuos surašymus galima išskirti į 4 stambius istorinius laikotarpius:
  - Tarpukario (1918-1940 m.). Baigiantis Pirmajam pasauliniui karui lietuvių iškovota nepriklausoma Lietuvos Respublika, gyvavusi nuo 1918 m. iki 1940 m. Tarpukariu vykę surašymai, naudoti darbo tyrime:
    - Lietuvos Respublikos 1923 m. visuotinis gyventojų surašymas, apėmęs tuometinę Lietuvos Respublikos teritoriją (be Klaipėdos ir Vilniaus kraštų).
    - Lietuvos Respublikos 1925 m. Klaipėdos krašto visuotinis gyventojų surašymas, apėmęs 1923 m. prijungtą Klaipėdos kraštą.
    - Lenkijos Respublikos 1931 m. visuotinis gyventojų surašymas. Tai vienintelis naudotas surašymas, kuris nebuvo skirtas Lietuvos teritorijai, tačiau kadangi tuometis lietuvių deklaruotas Vilniaus kraštas buvo Lenkijos Respublikos sudėtyje, okupacijoje, tai buvo pasirinkta įtraukti į lietuvių deklaruoto Vilniaus krašto ribas papuolusius Lenkijos Respublikos administracinių teritorinių vienetų surašymo duomenis.
  - Vokietmečio (1941-1944 m.). Prasidėjus Antrajam pasauliniui karui iš sovietinės okupacijos vokiečiams užėmus Baltijos šalis buvo įkurtas Ostlando reichskomisariatas, kuris buvo suskirstytas į 4 generalines sritis, iš kurių viena buvo Lietuvos generalinė sritis, gyvavusi nuo 1941 m. iki 1944 m. pabaigos. Vokietmečiu vykęs surašymas, naudotas darbo tyrime:
    - Lietuvos generalinės srities 1942 m. visuotinis gyventojų surašymas, apėmęs tuometinę nacistinės vokietijos okupacinės valdžios sudarytą teritorinį administracinį vienetą Ostlande. Į surašymą nebuvo įtrauktas Klaipėdos kraštas, kuris pagal 1939 m. Vokietijos ultimatumą Lietuvai, buvo atiduotas ir inkorporuotas į Vokietijos sudėtį.
  - Sovietmečio (1945-1990 m.). Antrajam pasauliniui karui einant į pabaigą sovietinė armija vėl okupavo Lietuvą ir įsteigė Lietuvos Tarybų Socialistinę Respubliką (toliau –

Lietuvos TSR) Sovietų Socialistinių Respublikų Sąjungoje (toliau – SSRS). Lietuvos TSR gyvavo nuo 1945 m. iki 1990 m. Į Lietuvos TSR sudėtį buvo įtrauktas prieš tai netektas Klaipėdos kraštas ir didžioji dalis Vilniaus krašto. Sovietmečiu vykę surašymai, naudoti tyrime:

- Lietuvos TSR 1959 m. visuotinis gyventojų surašymas.
- Lietuvos TSR 1970 m. visuotinis gyventojų surašymas.
- Lietuvos TSR 1979 m. visuotinis gyventojų surašymas.
- Lietuvos TSR 1989 m. visuotinis gyventojų surašymas.
- Atkurtos Lietuvos Respublikos (1990 m. – dabar). 1990 m. lietuviams atkūrus nepriklausomą Lietuvos Respubliką, kuri paveldėjo Lietuvos TSR valdomą teritoriją. Iki šiol vykę surašymai, naudoti tyrime:
  - Lietuvos Respublikos 2001 m. visuotinis gyventojų surašymas.
  - Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinis gyventojų surašymas.
  - Lietuvos Respublikos 2021 m. visuotinis gyventojų surašymas.

2. Susiradus minėtus visuotinius gyventojų surašymo duomenis sekė duomenų suskaitmeninimas, nes didžioji dalis vykusių surašymų yra viešai prieinami tik skenuotais dokumentais. Buvo pasirinkta duomenis suskaitmeninti per Excel programinę įrangą *.xlsx formatu.
3. Po to sekė duomenų suvienodinimas, kadangi dėl buvusių skirtingų politinių santvarkų nemažai skyrėsi ir visuotinių gyventojų surašymų rengimo metodika, ko pasekoje tam tikri duomenys buvo skirtingai įvardijami. Pavyzdžiui, tarpukariu vykusio 1923 m. visuotiniame gyventojų surašyme baltarusiai buvo įvardijami baltgudžiais, Ukmergės miestas – Vilkmerge. 1931 m. Lenkijos Respublikos visuotinio gyventojų surašymo duomenys yra prieinami tik lenkų kalba, tad reikėjo duomenis išversti į lietuvių kalbą. Vokietmečio 1942 m. surašyme įtrauktos ir „Nežinomos tautybės“, kurios tarp visų surašymų buvo įtrauktos tik šiame surašyme, tad buvo tikslinga jas prijungti prie „Kitų tautybių“. Soviemičiu vykdytose surašymuose Marijampolė buvo pervadinta į Kapsuką. 1970 m. visuotinis gyventojų surašymas neturėjo atskiro leidinio, tad duomenys buvo skelbiami kartu su 1979 m. visuotiniu gyventojų surašymu, kurio leidinys buvo parengtas tik rusų kalba, tad prireikė duomenų vertimo į lietuvių kalbą.
4. Po duomenų suvienodinimo sekė skirtingų administracinių ribų istorinių žemėlapių paieška. Kadangi vykę visuotiniai gyventojų surašymai vykdyti prie labai skirtingų santvarkų, istorijos periodų, Lietuvos administracinis suskirstymas įvairiais laikotarpiais buvo labai skirtingas. Tarpukario 1923 m. visuotinio gyventojų surašymo duomenys pateikti tuometinės Lietuvos Respublikos administraciniais teritoriniais vienetais – apskritimis, vokietmečio 1942 m. visuotinio gyventojų surašymo – apygardomis ir apskritimis, sovietmečiu – rajonais, o atkurtos Lietuvos Respublikos – savivaldybėmis. Todėl prieš pradėdant rengti duomenų bazę *.gdb formatu, reikėjo skirtingiems administracinio suskirstymo laikotarpiams turėti skirtingas administracines ribas. Pagal skirtingą administracinių ribų suskirstymą galima išskirti 6 stambias grupes:
  - Tarpukario Lietuvos Respublikos administracinis suskirstymas. Į šį laikotarpį patenka 1923 m. ir 1925 m. visuotinių gyventojų surašymų duomenys.
  - Tarpukario Lenkijos Respublikos 1931 m. šiaurės rytinių teritorijų administracinis suskirstymas.
  - Vokietmečio 1942 m. administracinis suskirstymas.
  - Sovietmečio 1959 m. administracinis suskirstymas.

- Sovietmečio 1970 m., 1979 m., 1989 m. administracinis suskirstymas.
  - Atkurtos Lietuvos Respublikos administracinis suskirstymas.
5. Iš viešai prieinamų duomenų iš Geoportal.lt buvo atsisiųstas ir pasinaudotas Georeferencinio pagrindo kadastro erdvinį duomenų rinkinys dabartinio Lietuvos Respublikos administracinių ribų sluoksnio parengimui. Taip pat per Geoportal.lt buvo atrastas ir parsisiųstas jau pilnai paruoštas Tarpukario Lietuvos administracinis suskirstymas, kurį parengė VŠĮ Statybos sektoriaus vystymo agentūra.
  6. Kitų laikotarpių administracinio suskirstymo viešai prieinamų duomenų nėra, tad reikia juos rengti pačiam. Tad, buvo atliekama specifinių istorinių žemėlapių paieška reikiamiems laikotarpiams.
  7. Suradus reikiamus istorinius žemėlapius per ArcGIS Pro programinę įrangą vyko jų pririšimas ir administracinių ribų nuvektorizavimas.
  8. Turint visų laikotarpių administracinių ribų sluoksnius buvo rengiama bendra duomenų bazė, į kurią buvo perkelti visi duomenys iš Excel.
  9. Parengus duomenų bazę buvo sukonfigūruotas kiekvieno istorinio laikotarpio žemėlapis, jo simbolizacija.
Pilnai paruošus skaitmeninius žemėlapius šie buvo skaidomi į 3 atskirus darbus (10, 11 ir 12 punktai).
  10. Duomenų analizė. Pagal kiekvieną analizuojamą tautą buvo lyginama jos erdvinė sklaida, pokyčiai per laikotarpius ir remiantis įvairia literatūra paaiškinami galimi jų priežastingumai.
  11. Skaitmeniniai žemėlapiai buvo išeksportuoti *.png formatu ir per Adobe Illustrator programinę įrangą buvo parengtos spausdintiniams žemėlapiams tinkama simbolizacija.
  12. Publikuojami žemėlapiai internetiniais sluoksniais (angl. *web layers*) ArcGIS Online platformoje.
  13. Iš publikuotų internetinių sluoksnių buvo sukonfigūruoti iššokantys langai (angl. *pop ups*) bei patvarkyta simbolizacija, pakeisti sluoksnių pavadinimai.
  14. ArcGIS Online platformoje iš publikuotų internetinių sluoksnių buvo parengti internetiniai žemėlapiai (angl. *web maps*).
  15. Tuomet buvo pradėta rengti interaktyvią žemėlapių aplikaciją, į kurią buvo įkelti publikuoti internetiniai žemėlapiai.
  16. Sėkmingai į aplikaciją įsikėlus publikuotus internetinius žemėlapius sekė pačios aplikacijos konfigūravimas. Buvo įdedami įvairūs interaktyvūs mygtukai, statistiniai grafikai, informacija ir t. t.

2 pav. Apibendrinta tyrimo metodikos schema
(Ignas Banevičius, 2024)

2.2 Naudojami pradiniai duomenys ir žemėlapiai

Šio tyrimo pradiniai duomenys yra XX-XXI a. Lietuvoje vykusių visuotinių gyventojų surašymų duomenys apie gyventojų tautinę sudėtį administraciniuose teritoriniuose vienetuose bei įvairūs istoriniai žemėlapiai, skirti administracinių ribų nuskaitymenimui.

2.2.1 Visuotiniai gyventojų surašymai

Visuotiniai gyventojų surašymai – tai valstybės mastu atliekami statistiniai tyrimai, kurio metu būna surenkami išsamūs statistiniai duomenys apie visus šalies nuolatinius gyventojus. Vykdam Juntinių Tautų Organizacijos rekomendacijas, visuotiniai gyventojų surašymai atliekami kas 10 metų, dažniausiai dešimtmečio pradžioje.

Mano tiriamu laikotarpiu nuo XX a. iki XXI a. pradžios Lietuvoje vyko 10 visuotinių gyventojų surašymų, pridodant ir 1931 m. Lenkijos Respublikos surašymo duomenis mano tyrime buvo naudojami 11 visuotinių gyventojų surašymų duomenys. Naudojamus visuotinių gyventojų surašymus galima išskirti į 4 stambias grupes:

- Tarpukario: 1923 m., 1925 m., 1931 m.
- Vokietmečio: 1942 m.
- Sovietmečio: 1959 m., 1970 m., 1979 m., 1989 m.
- Atkurtos Lietuvos Respublikos: 2001 m., 2011 m., 2021 m.

2.2.1.1 Tarpukario visuotiniai gyventojų surašymai

Reikalas padaryti visuotinį gyventojų surašymą buvo jaučiamas nuo pat Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo dienos, t. y., dar nuo 1918 m. Tačiau dėl įvairių priežasčių, ypač dėl valstybės sienos nepastovumo, tas reikalas negalėjo būti įgyvendintas. Nors ir 1923 metais valstybės siena nebuvo dar galutinai nustatyta, kaip kad ji nenustatyta ir šiandien (1925 m.), tačiau įvairūs valstybės reikalai paskatino Centr. Stat. Biūrą pristatyti Vyriausybei tam tikrą įstatymo projektą visuotiniam gyventojų surašymui dar 1922 m. Tas projektas buvo Steigiamojo Seimo priimtas 1922 m. spalio mėn. 5 dieną ir paskelbtas „Vyr. Žin.“ 111 Nr. visuotiniu Lietyvos gyventojų surašymo įstatymu (Lietuvos gyventojai, 1923).

Tad, besibaigiant Pirmajam pasauliniui karui ir žlungant Rusijos Imperijai 1918 m. vasario 16 d. Lietuva paskelbė nepriklausomybę. Tai pradėjo pirmąjį modernios Lietuvos nepriklausomybės etapą po Abiejų Tautų Respublikos žlugimo 1795 m. Nors Lietuva susidūrė su daugybe iššūkių kaip nepriklausoma šalis, nuo teritorinių ginčų, ekonominių sunkumų, politinio nestabilumo – valstybė funkcionavo ir tuometinės Finansų Ministerijos Centrinio Statistikos Biūro iniciatyva 1923 m. rugsėjo 17 d. įvyko pirmasis Lietuvos kaip nepriklausomos valstybės visuotinis gyventojų surašymas. Visuotiniu gyventojų surašymu buvo siekiama surinkti įvairius demografinius duomenis apie naujai įkurtos valstybės gyventojų skaičių, kas buvo ypač svarbu administraciniams, ekonominiams ir socialiniams valstybės planavimo tikslams. Surašymo metu buvo naudojami tradiciniai tuo metu paplitę duomenų rinkimo metodai, t. y., keliasdešimt tūkstančių surašymo darbuotojų vyko į įvairius namų ūkius visoje šalyje ir atliko apklausas.

Visuotinį surašymą darant, atsisakiusieji suteiki reikalaujamų žinių, arba davę žinomai melagingų žinių, taip pat tie, kurie nepildė surašymams nustatytų taisyklių, baudžiami administraciniu keliu pinigine bauda ligi 100 litų arba areštu nuo 1 dienos ligi 3 mėnesių (Lietuvos gyventojai, 1923).

Tyrimui aktualūs duomenys apie gyventojų tautinę sudėtį buvo surinkti 20 apskričių ir 4 miestų (be Klaipėdos ir Vilniaus kraštų), sudarę visą tuometinę *de facto* Lietuvos teritoriją. Tautybė buvo nustatoma pagal pilietybę, iš viso buvo užregistruotos 26 atskiros tautos (3 pav.), tačiau dėl mažo gyventojų skaičiaus 19 iš jų buvo apjungtos ir jų skaičius atskirose apskrityse, miestuose žinomas prie „Kiti“ skilties.

Eil. Nr.	Tautybė. Nationalité.	Skaičius. Nombre.	%	Eil. Nr.	Tautybė. Nationalité.	Skaičius Nombre.	%
1	Lietuviai—Lithuaniens	1 701 863	83,88	14	Graikai—Grecs	3	0,00
2	Žydai—Juifs	153 743	7,58	15	Gruzinai—Géorgiens	6	0,00
3	Lenkai—Polonais	65 599	3,23	16	Karaimai—Caraims	141	0,01
4	Rusai—Russes	50 460	2,49	17	Prancūzai—Français	20	0,00
5	Vokiečiai—Allemands.	29 231	1,44	18	Rumunai—Roumains	3	0,00
6	Latviai—Lettons	14 883	0,73	19	Serbai—Serbes	2	0,00
7	Baltgudžiai-Blanc russiens	4 421	0,22	20	Suomiai—Finlandais	6	0,00
8	Anglai—Anglais	11	0,00	21	Švedai—Suédois	7	0,00
9	Armėnai—Arméniens	4	0,00	22	Totoriai—Tartares	973	0,06
10	Čekai—Tchèques	19	0,00	23	Turkai—Turcs	3	0,00
11	Čigonai—Bohémiens	284	0,01	24	Ukrainiečiai — Petit-russ.	43	0,00
12	Danai—Danois	2	0,00	25	Vengrai—Hongrois	6	0,00
13	Estai—Esthoniens	46	0,00	26	Nenur.taut.—Nat.inconnue	13	0,00
Iš viso—Total						2 021 792	99,65

3 pav. 1923 m. surašymo duomenys – visos 26 užregistruotų tautų skaičius (Lietuvos gyventojai, 1923)

Tad, pagrindinės tautos, pagal kurias žinomas jų geografinis pasiskirtymas 1923 m. yra lietuviai, žydai, lenkai, rusai, vokiečiai, latviai, baltarusiai (tuomet įvardijami *baltgudžiais*), kiti ir svetimšaliai – Lietuvoje esantys užsieniečiai, kuriuos nuspręsta neidentifikuoti pagal tautybę (šiam tyrime atliekant 1923 m. visuotinio gyventojų surašymo erdvinę sklaidą svetimšalius buvo nuspręsta apjungti prie „Kiti“ skilties dėl jų labai mažo skaičiaus) (4, 5 pav.).

Eilės Nr. d'ordre	Apskritis. Districts.	LIETUVOS PILIEČIAI—SUJETS LITHUANIENS									
		Lietuviai. Lithuaniens.		Žydai. Juifs.		Lenkai. Polonais.		Rusai. Russes.		Vokiečiai. Allemands.	
		Skaičius. Nombre.	%	Skaičius. Nombre.	%	Skaičius. Nombre.	%	Skaičius. Nombre.	%	Skaičius. Nombre.	%
1	Alytaus apskr.	95 648	87,21	7 729	7,05	3 974	3,62	757	0,69	419	0,38
2	B.-Pasvalio „	104 068	90,35	4 945	4,29	936	0,81	1 268	1,10	169	0,15
3	Kauno „	75 629	76,46	6 384	6,45	10 092	10,20	5 761	5,82	592	0,60
4	Kauno miest.	54 520	58,97	25 044	27,09	4 193	4,54	2 914	3,15	3 269	3,54
5	Kedainių apskr.	71 987	83,61	5 464	6,35	6 390	7,42	1 624	1,88	271	0,31
6	Kretingos „	84 624	90,15	5 816	6,20	121	0,13	270	0,29	479	0,51
7	Mariampolės „	87 236	87,92	6 407	6,46	1 296	1,31	331	0,33	3 395	3,42
8	Mažeikių „	61 707	86,78	3 999	5,62	112	0,16	1 361	1,92	341	0,48
9	Panevėžio „	106 787	89,20	5 610	4,69	4 397	3,67	2 406	2,02	137	0,11
10	Panevėžio miest.	10 236	53,32	6 845	35,66	976	5,08	633	3,30	109	0,57
11	Raseinių apskr.	93 532	86,58	8 149	7,54	2 372	2,20	1 465	1,36	2 029	1,88
12	Rokiškio „	71 258	85,63	5 108	6,14	502	0,60	5 478	6,58	57	0,07
13	Seimų „	33 353	87,30	2 172	5,68	1 689	4,42	676	1,77	169	0,44
14	Šakių „	60 968	90,36	2 978	4,41	155	0,23	190	0,28	2 861	4,24
15	Šiaulių „	156 567	88,64	8 161	4,62	1 187	0,67	4 669	2,64	576	0,33
16	Šiaulių miest.	15 058	70,41	5 338	24,96	119	0,56	304	1,42	198	0,92
17	Tauragės apskr.	99 547	89,71	6 168	5,55	400	0,36	849	0,77	3 731	3,36
18	Telšių „	71 731	89,16	6 308	7,84	294	0,37	1 431	1,78	215	0,27
19	Traku „	59 601	75,79	4 338	5,52	9 712	12,35	2 602	3,31	63	0,08
20	Utenos „	90 091	82,68	8 043	7,38	5 605	5,15	4 923	4,52	46	0,04
21	Vilkaviškio „	61 363	76,12	7 161	8,88	638	0,79	658	0,82	10 045	12,46
22	Vilkmergės „	99 944	86,38	4 289	3,67	8 392	7,26	2 782	2,42	24	0,02
23	Vilkmergės miest.	5 243	49,44	3 885	36,64	801	7,55	551	5,19	19	0,18
24	Zarasų apskr.	31 165	73,06	3 402	7,98	1 246	2,92	6 557	15,37	17	0,04
Iš viso—Total .		1 701 863	83,88	153 743	7,58	65 599	3,23	50 460	2,49	29 231	1,44

4 pav. 1923 m. surašymo duomenys – tautybės pagal apskritis, miestus. 1 dalis (Lietuvos gyventojai, 1923)

Eilės Nr. Nr. d'ordre	Tautybė. Nationalité. Apskritis. Districts.		LIETUVOS PILIEČIAI – SUJETS LITHUANIENS						Svetimšaliai. Etrangers.		I š v i s o. Total général.	
			Latviai. Lettons.		Baltgudžiai. Blanc-russiens.		Kiti. Autres.		Skaičius. Nombre.	‰	Skaičius. Nombre.	‰
			Skaičius. Nombre.	‰	Skaičius. Nombre.	‰	Skaičius. Nombre.	‰				
1	Alytaus	apskr.	9	0,01	190	0,17	701	0,64	251	0,23	109 678	100,00
2	B.-Pasvalio	"	3 421	2,97	28	0,02	77	0,07	274	0,24	115 186	100,00
3	Kauno	"	14	0,02	117	0,12	63	0,06	266	0,27	98 918	100,00
4	Kauno	miest.	123	0,13	171	0,19	115	0,12	2 097	2,27	92 446	100,00
5	Kedainių	apskr.	67	0,08	43	0,05	6	0,01	247	0,29	86 099	100,00
6	Kretingos	"	2 275	2,41	109	0,12	—	—	181	0,19	93 875	100,00
7	Mariampolės	"	18	0,02	105	0,11	11	0,01	421	0,42	99 220	100,00
8	Mažeikių	"	3 157	4,44	161	0,23	23	0,03	243	0,34	71 104	100,00
9	Panevėžio	"	147	0,12	101	0,08	22	0,02	113	0,09	119 720	100,00
10	Panevėžio	miest.	50	0,26	30	0,16	121	0,63	197	1,02	19 197	100,00
11	Raseinių	apskr.	32	0,03	170	0,16	1	0,00	274	0,25	108 024	100,00
12	Rokiškio	"	525	0,63	32	0,04	5	0,01	255	0,30	83 220	100,00
13	Seinų	"	3	0,01	61	0,16	19	0,05	65	0,17	38 207	100,00
14	Šakių	"	2	0,00	159	0,24	5	0,01	156	0,23	67 474	100,00
15	Šiaulių	"	4 716	2,67	340	0,19	33	0,02	379	0,22	176 628	100,00
16	Šiaulių	miest.	96	0,45	30	0,14	17	0,08	227	1,06	21 387	100,00
17	Tauragės	apskr.	29	0,03	44	0,04	3	0,00	194	0,18	110 965	100,00
18	Telšių	"	54	0,07	310	0,38	3	0,00	106	0,13	80 452	100,00
19	Trakų	"	11	0,01	1 946	2,48	200	0,25	163	0,21	78 636	100,00
20	Utenos	"	43	0,04	65	0,06	12	0,01	132	0,12	108 960	100,00
21	Vilkaviškio	"	6	0,01	116	0,14	37	0,05	585	0,73	80 609	100,00
22	Vilkmergės	"	17	0,02	59	0,05	54	0,05	144	0,13	115 705	100,00
23	Vilkmergės	miest.	9	0,09	4	0,04	5	0,05	87	0,82	10 604	100,00
24	Zarasų	apskr.	59	0,14	30	0,07	59	0,14	122	0,28	42 657	100,00
I š v i s o — Total .			14 883	0,78	4 421	0,22	1 592	0,08	7 179	0,35	2 028 971	100,00

5 pav. 1923 m. surašymo duomenys – tautybės pagal apskritis, miestus. 2 dalis
(Lietuvos gyventojai, 1923)

Kadangi vykstant pirmajam visuotiniam gyventojų surašymui Klaipėdos kraštas autonominiu pagrindu buvo ką tik prijungtas prie Lietuvos po 1923 m. sausio 10-15 d. sukilimo, tai šis kraštas nebuvo įtrauktas į surašymą, o buvo nuspręsta įvykdyti atskirą gyventojų surašymą, kuris įvyko 1925 m. sausio 20 d. Surašymo metodika iš esmės nesiskyrė nuo pirmojo visuotinio gyventojų surašymo, tačiau surinkti duomenys buvo mažiau išsamūs. Iš viso Klaipėdos krašto surašyme tyrimui aktualūs duomenys apie tautinę sudėtį buvo surinkti 3 apskričių ir 1 miesto. Šio surašymo unikumas, kad prie pagrindinių tautybių buvo įtraukta niekur kitur nenaudota, unikali „klaipėdiečių“ tautybė, kuria buvo žymimi gyventojai, kurie negalėjo apsispręsti iki galo kuriai tautybei jie priklauso. Tad, iš viso paviešinti duomenys apie tautinės sudėties erdvinę sklaidą yra žinoma 4 tautybių skiltimis: lietuvių, vokiečių, „klaipėdiečių“ ir kitų tautybių.

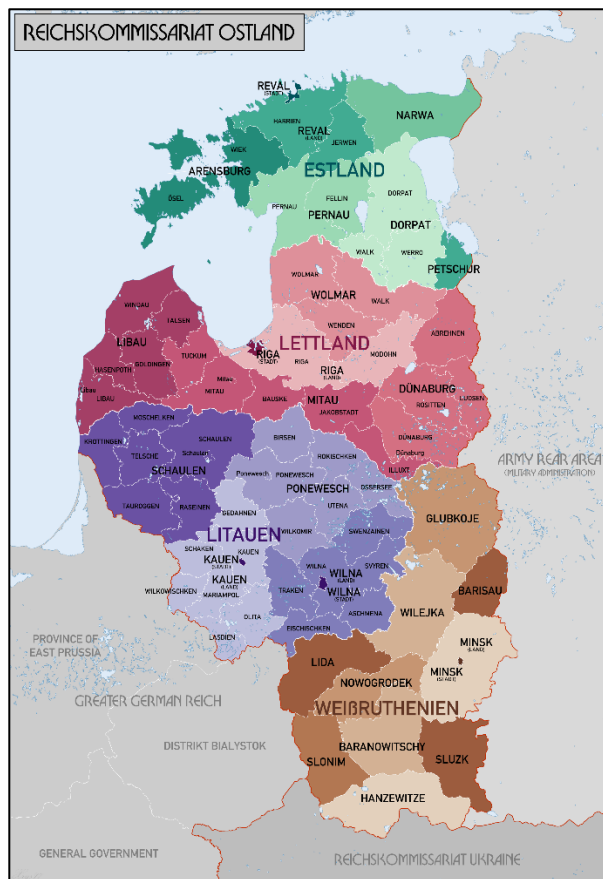
Be Klaipėdos krašto Lietuva pretendavo į Vilniaus kraštą su istorine sostine Vilniumi. Tačiau nors ir pagal 1920 m. spalio 7 d. pasirašytą Suvalkų sutartį Vilniaus kraštas turėjo atitekti Lietuvai (sutartis turėjo įsigalioti spalio 10 d. 12 val.), vos po kelių dienų spalio 9 d. įvyko lenkų suorganizuotas generolo L. Želigovskio „sukilimas“, kuriuo buvo užimtas Vilniaus kraštas. Nors ir begalės derybų metu buvo bandyta susigrąžinti Vilniaus kraštą, tačiau šis liko Lenkijos Respublikos sudėtyje iki Antrojo pasaulio karo pradžios. Lietuviai iki pat tol nesitaikė su Vilniaus krašto netektimi ir formaliai deklaravo, jog Vilniaus kraštas yra Lietuvos Respublikos dalis. Todėl buvo nuspręsta padaryti išimtį ir į šį tyrimą įtraukti Lenkijos Respublikos 1931 m. visuotinio gyventojų surašymo duomenis, kurie buvo surinkti lietuvių deklaruoto Vilniaus krašto teritorijoje. Iš viso pagal Suvalkų sutartį nustatyta demarkacinė Vilniaus krašto riba ėjo per 3 vaivadijas: 15 apskričių ir 1 miestą (Vilnių). Šis visuotinis gyventojų surašymas yra laikomas kontroversišku, kadangi priešingai nuo ankstesnio 1921 m. Lenkijos Respublikos visuotinio gyventojų surašymo (kuriame Vilniaus kraštas dar nebuvo įtrauktas), šiame surašyme tautybė buvo nustatoma ne pagal pilietybę, o pirmąją kalbą, o tuo buvo nepatenkinti vietiniai žydai ir lietuviai, kurie teigė, jog ne maža dalis jų nors ir kalba lenkiškai, tačiau savęs nelaiko lenkais. Dėl šios priežasties į šio surašymo duomenis reikia žiūrėti

kritiškai, kadangi reali situacija galėjo kažkiek skirtis. Iš viso pagal apskritis ir miestus buvo paskelbti duomenys 12 tautybių: lietuvių, lenkų, rusų, baltarusių, ukrainiečių, žydų-jidiš, žydų-hebrajų, vokiečių, rusinų, čekų, kitų ir nenurodžiusių. Šiame tyrime žydai-jidiš ir žydai-hebrajai buvo apjungti į vieną žydų tautybę, o čekų tautybę buvo nuspręsta prijungti prie „Kiti“ skilties dėl jų labai mažo skaičiaus ir pasirinkto kartografinio metodo ribojimų (galima atvaizduoti 10 tautybių daugiausia, detaliau apie tai tyrimo rezultatuose).

2.2.1.2 Vokietmečio visuotinis gyventojų surašymas

Prieš pat Antrojo pasaulinio karo pradžią ir jam vos prasidėjus Lietuvos Respublika susilaukė įvairių ultimatumų iš 3 kaimyninių šalių. Pirmasis buvo 1938 m. kovo 17 d. ultimatumas iš Lenkijos, kuriuo Lenkija reikalavo užmegzti diplomatinius santykius. Nors tai reikštų savotišką Vilniaus krašto „atsisakymą“, norint išvengti nereikalingo konflikto Lietuva sutiko. Tačiau išvengti konfliktų nepavyko, nes vos po 3 dienų 1939 m. kovo 20 d. ultimatumą Lietuvai įteikė nacistinė Vokietija, reikalaujanti grąžinti Klaipėdos kraštą. Su šiuo ultimatumu taip pat buvo nuspręsta sutikti laikantis taikos, neutralumo politikos. Vos po 1 metų prasidėjus Antrajam pasauliniam karui, kai Lenkija buvo pasidalinta tarp nacistinės Vokietijos ir Sovietų Sąjungos – Lietuvai po beveik 20 metų trukusios lenkų Vilniaus krašto okupacijos susidarė sąlygos atgauti Vilniaus kraštą. Pagal 1939 m. Molotovo-Ribentropo paktą tarp nacistinės Vokietijos ir Sovietų Sąjungos – Lietuva turėjo atitekti į nacistinės Vokietijos įtakos sferą, tačiau Vokietijai užėmus daugiau Lenkijos teritorijų nei buvo sutarta, pagal papildomus protokolus nacistinė Vokietija už papildomas teritorijas Lenkijoje Lietuvą išmainė Sovietų Sąjungai. Vakarinė Lenkijos dalis atiteko nacistinei Vokietijai, o rytinė su Vilniaus kraštu – Sovietų Sąjungai. Sovietų Sąjunga puikiai žinojo apie Lietuvos troškimą atgauti Vilniaus kraštą, tad tuo buvo pasinaudota ir pagal 1939 m. spalio 10 d. sutartį tarp SSRS ir Lietuvos – Lietuva atgavo dalį Vilniaus krašto su sostine Vilniumi, tačiau mainais leido įkurti SSRS karines bazines Lietuvos teritorijoje. Praėjus mažiau nei 1 metams Sovietų Sąjunga apkaltino Lietuvą Raudonosios armijos kareivių grobimu ir 1940 m. birželio 14 d. įteikė Lietuvai ultimatumą – pakeisti Lietuvos vyriausybę SSRS palankia vyriausybe ir įsileisti neribotą Raudonosios armijos kiekį į šalį. Nors Lietuvos vyriausybė griežtai neigė jokių kareivių grobimus, galiausiai buvo nuspręsta priimti SSRS ultimatumą, dar kartą norint išvengti bereikalingo kraujo praliejimo. Tačiau tai lėmė valstybės okupaciją, kadangi po mažiau nei mėnesio laiko vykdomos sovietizacijos – buvo paskelbta Lietuvos Sovietų Socialistinė Respublika, kuri buvo „suvienyta“ į Sovietų Sąjungą. 1941 m. birželio 22 d. prasidėjus nacistinės Vokietijos ir SSRS karui Lietuvoje įvyko sėkmingas sukilimas prieš SSRS, tačiau vokiečiams užėmus Lietuvos teritoriją po sukilimo sudaryta Laikinoji vyriausybė buvo išardyta ir Lietuva buvo įtraukta į Ostlando reichskomisariatą – okupacinį karinį administracinį vienetą, kurį sudarė visos Baltijos šalys ir Baltarusija. Ostlando reichskomisariatas iš okupuotų šalių buvo suskirstytas į 4 sritis (6 pav.):

- Estijos generalinė sritis.
- Latvijos generalinė sritis.
- Lietuvos generalinė sritis.
- Baltarusijos generalinė sritis.

6 pav. Ostlando reichskomissariat, jo administracinis suskirstymas (Wikipedia, 2018)

Prie Lietuvos generalinės srities buvo prijungtos gretimos Ašmenos, Svyrių, Eišiškių apskritys, tačiau įvairūs valsčiai buvo perduodami Baltarusai ar Lietuvai. Iš žymesnių Lietuvos netekčių buvo Druskininkų ir gretimų kaimų prijungimas į Baltarusijos generalinę sritį.

1942 m. gegužės 27 d. okupacinės vokiečių valdžios iniciatyva įvyko visuotinis gyventojų surašymas, kuriuo buvo siekiama nustatyti darbingos liaudies kiekį žmogiskųjų resursų išnaudojimui. Visuotinio gyventojų surašymo duomenys buvo renkami 25 apskrčių ir 4 miestų, tačiau dėl intensyviai tuo pačiu metu tebesitęsiančio karo tarp nacistinės Vokietijos ir Sovietų Sąjungos – ne visa surašymo medžiaga pateko į archyvus ir išliko. Tyrimui aktuali informacija apie tautinę sudėtį buvo manyta, jog visiškai neišliko, tačiau 2017 m. Lietuvos literatūros ir meno archyvas atrado dalį duomenų (7 pav.). Tačiau rasti duomenys buvo apibendrinančio pobūdžio – 6 stambių apygardų (apimančių daug apskrčių) ir 6 apskrčių, kurios visos buvo Vilniaus srities apygardos. Iš viso atrastame dokumente matomos 8 pagrindinės tautybės: lietuviai, lenkai, baltarusiai (tuomet įvardijami *gudais*), rusai, latviai, vokiečiai, kiti ir nežinomų tautybių. Dėl nacistinės Vokietijos vykdomų antisemitinės politikos žydai buvo tyčia neįtraukti į skaičiavimą ir jų skaičius nėra žinomas. Šiame tyrime atliekant 1942 m. visuotinio gyventojų surašymo erdvinę sklaidą nežinomų tautybių skiltį buvo nuspręsta apjungti prie „Kiti“ skilties.

LIETUVOS GYVENTOJŲ TAUTYBĖMIS IR APSKRITIMIS: 137

1942 V. 27 d. surašymo duomenys

Apskritis ir miestai	Lietuvių	Lenkų	Gudų	Rusų	Latvių	Vokiečių	Kitų tautų	Nežinomų taut.	Viso
Vilniaus m. apyg.	29 480 20,54	103 205 71,92	3 029 2,11	6 012 4,19	78 0,05	476 0,33	697 0,49	523 0,37	143 500 100,00
Ašmenos apskr.	14 255 14,92	51 462 53,87	29 102 30,47	390 0,41	17 0,02	30 0,03	201 0,21	66 0,07	95 513 100,00
Eišiškių apskr.	28 877 47,05	27 629 45,33	4 122 6,76	292 0,48	9 0,01	51 0,08	85 0,14	91 0,15	60 956 100,00
Svyrių apskr.	15 882 20,38	27 692 35,89	30 512 39,16	3 241 4,16	18 0,02	66 0,08	166 0,21	73 0,10	77 920 100,00
Švenčioniųsk. apskr.	71 180 66,55	21 923 20,50	5 745 5,37	7 568 7,08	37 0,03	53 0,05	301 0,28	143 0,14	106 932 100,00
Trakų apskr.	77 243 70,99	26 557 23,49	2 545 2,15	3 006 2,76	4 0,00	43 0,04	474 0,44	142 0,13	108 814 100,00
Vilniaus apskr.	73 752 49,13	67 054 44,87	5 998 4,00	2 713 1,81	19 0,01	52 0,04	255 0,17	260 0,17	150 103 100,00
Vilniaus sr. apyg.	280 969 46,81	221 587 36,91	77 824 12,96	17 210 2,87	104 0,02	295 0,05	1 482 0,25	777 0,13	600 248 100,00
Kauno m. apyg.	123 349 94,88	854 0,65	217 0,17	4183 3,22	114 0,09	426 0,33	375 0,29	484 0,37	130 002 100,00
Kauno sr. apyg.	571 354 96,19	4 186 0,70	284 0,05	15 491 2,81	14 0,00	488 0,08	1 104 0,19	1 095 0,18	593 894 100,00
Šiaulių sr. apyg.	696 747 96,69	761 0,11	463 0,06	12 759 1,77	6 583 0,91	1 948 0,27	344 0,05	1 004 0,14	720 609 100,00
Panevėžio sr. apyg.	582 098 93,49	6 368 1,06	503 0,08	29 648 4,93	1 208 0,20	113 0,02	466 0,08	832 0,14	601 234 100,00
Viso Lietuvoje	2 263 997 81,16	336 939 12,08	82 320 2,95	85 303 3,06	8 101 0,29	3744 1,13	4 468 0,16	4 715 0,17	2 782 587 100,00
Jų miest. ir miestl.	365 151 71,06	120 654 23,48	6 070 1,18	16 423 3,20	862 0,17	1 439 0,28	1 925 0,37	1 364 0,26	513 888 100,00
Jų kaimuo- se	1 898 846 83,44	216 285 9,50	76 250 3,35	68 880 3,03	7 239 0,32	2305 0,10	2 543 0,11	3 351 0,15	2 275 699 100,00

7 pav. 1942 m. Lietuvos generalinės srities visuotinio gyventojų surašymo duomenys apie tautinę sudėtį
(Lietuvos literatūros ir meno archyvas, 2017)

2.2.1.3 Sovietmečio visuotiniai gyventojų surašymai

Antrajam pasauliniam karui einant į pabaigą 1944 m. antroje pusėje iš besitraukiančių nacistinės Vokietijos pajėgų Lietuvą užėmė SSRS armija ir prasidėjo antroji Sovietinė okupacija. Lietuva vėl buvo integruota į SSRS sudėtį kaip Lietuvos TSR, Vilniaus krašto sienos grąžintos į 1939-1940 m. pasirašytą sutartį tarp Lietuvos ir SSRS, taip anuliuojant ir perduodant vokiečių prie Lietuvos prijungtas Ašmenos, Svyrių apskritis atgal į Baltarusijos TSR. Tačiau 1945 m. Klaipėdos kraštas buvo grąžintas Lietuvai, prijungiant į Lietuvos TSR sudėtį. Šios sienos yra išlikusios iki pat šių dienų.

Pirmasis sovietmečio visuotinis gyventojų surašymas vyko vėlai, t. y., praėjus 14 metų nuo antrosios sovietinės okupacijos pradžios, nes dėl iki šeštojo dešimtmečio vidurio vykdytų represijų, trėmimų, partizaninio karo bei Antrojo pasaulinio karo pasekmių – sovietinės valdžios nebuvo norima parodyti sumažėjusį gyventojų skaičių Lietuvoje, tad buvo nuspręsta palaukti kol Lietuvos populiacija atsigaus. Tad, pirmasis sovietmečio visuotinis gyventojų surašymas, vadintas „visasajunginiu“ įvyko 1959 m. Buvo skaičiuojami nuolatiniai Lietuvos TSR gyventojai ir kariškiai pagal šaukimo vietą. Tuomet Lietuvos TSR administracinius teritorinius vienetus sudarė rajonai ir miestai. Tačiau šį surašymą labai komplikavo 1955-1965 m. Lietuvoje vykdytos rajonų reformos, kurių metu buvo atliekamas Lietuvos TSR rajonų stambinimas, dėlko šio surašymo duomenys buvo

ne kartą perskaičiuojami naujose rajonų ribose ir nėra sulyginami su kitais sovietmetyje vykdytais surašymais.

Tyrimui aktualūs duomenys apie gyventojų tautinę sudėtį 1959 m. visuotiniame gyventojų surašyme buvo surinkti 56 rajonų ir 8 miestų, sudarę visą Lietuvos TSR teritoriją. Iš viso buvo išskirtos 9 tautybės: lietuviai, lenkai, rusai, baltarusiai, žydai, latviai, totoriai, romai (tuomet įvardijami *čigonais*) ir kiti.

Kituose sovietmetyje vykdytuose visuotiniuose gyventojų surašymuose administraciniai teritoriniai vienetai buvo vienodi, t. y., rajonų ribos nebekito ir galimas duomenų erdvinės sklaidos palyginimas.

Praėjus 11 metų 1970 m. įvyko antrasis sovietmečio visuotinis gyventojų surašymas. Šio surašymo metu kaip ir visuose kituose toliau sovietmečiu vykdytuose gyventojų surašymuose buvo skaičiuojami visi nuolatiniai Lietuvos TSR gyventojai ir kariškiai pagal šaukimo vietą. Tačiau šis surašymas nepraėjo be nesklandumų, kadangi dėl nežinomų priežasčių šio surašymo rezultatams nebuvo išleistas joks leidinys, o apie šio surašymo duomenis buvo galima sužinoti tik kitame surašyme, t. y., 1979 m. visuotiniame gyventojų surašyme, kurio leidinyje taip pat buvo skelbiami ir 1970 m. visuotinio gyventojų surašymo rezultatai. Tačiau dabar viešai prieinamas tik rusų kalba 1979 m. visuotinio gyventojų surašymo išleistas rezultatų leidinys, tad šiame tyrime prireikė atitinkamų duomenų apie gyventojų tautinę sudėtį vertimo iš rusų kalbos į lietuvių kalbą. Ketvirtasis ir paskutinis sovietmečio visuotinis gyventojų surašymas vyko 1989 m.

Tad, tyrimui aktualūs duomenys apie gyventojų tautinę sudėtį 1970 m., 1979 m., 1989 m. visuotinių gyventojų surašymuose buvo surinkti 44 rajonų ir 11 miestų, sudarę visą Lietuvos TSR teritoriją. Iš viso buvo išskirtos 8 pagrindinės tautybės: lietuviai, lenkai, rusai, baltarusiai, žydai, latviai, totoriai ir kiti. Lyginant su pirmuoju sovietmečio 1959 m. visuotiniu gyventojų surašymu – prie pagrindinių tautybių buvo išskirta viena tautybe mažiau, t. y., romai buvo priskirti prie „Kiti“ skilties. Tad, antrasis, trečiasis ir ketvirtasis sovietmečio gyventojų surašymai dėl vieno administracinių teritorinių vienetų ir pagrindinių išskirtų tautybių, jų duomenys yra puikiai statistiškai bei erdviškai sulyginami.

2.2.1.4 *Atkurtos Lietuvos Respublikos visuotiniai gyventojų surašymai*

1990 m. kovo 11 d. Lietuvai paskelbus nepriklausomybę nuo Sovietų Sąjungos prasidėjo naujas Lietuvos, kaip savarakiškos valstybės istorinis etapas. Po paskutiniojo visuotinio gyventojų surašymo, vykusio 1989 m. buvo praėję vos 1 metai, tad vykdyti naują visuotinį gyventojų surašymą nebuvo skuboma, tuolab, jog vyko ir teritorinės administracinių vienetų reformos.

Lietuvoje pirmą kartą po Nepriklausomybės atkūrimo visuotinis gyventojų ir būstų surašymas surengtas 2001 metų balandžio mėnesį. Jis palietė kiekvieną šalies gyventoją, neatsižvelgiant į amžių, išsilavinimą, socialinę padėtį, profesiją, pajamas ir pan. (Gyventojai pagal lytį, amžių, tautybę ir tikybą, 2002).

Lietuvai atgavus nepriklausomybę keitėsi administracinis teritorinis suskirstymas. Rajonai ir miestai buvo atitinkamai paversti savivaldybėmis, o sovietinės apylinkės į seniūnijas. Kai kurių savivaldybių ribos buvo pakoreguotos, kai kurios išskirtos į keletą naujų savivaldybių, tačiau visos teritorinės reformos nusistovėjo iki pirmojo 2001 m. visuotinio gyventojų surašymo. Šį surašymą kaip ir visus kitus rengė tuometinis Lietuvos statistikos departamentas (nuo 2023 m. žinomas kaip *Valstybės duomenų agentūra*). 2001 m. visuotinis gyventojų surašymas vyko remiantis tradiciniais surašymų metodais, kai gyventojus apėmė surašinėtojai ir uždavinėjo surašymo klausimus. Po 10

metų 2011 m. vyko antrasis visuotinis gyventojų ir būstų surašymas, Lietuvai jau įstojus į Europos Sąjungą ir NATO. Šis surašymas išsiskyrė tuo, jog tai buvo pirmasis visuotinis gyventojų surašymas istorijoje, kai Lietuvos gyventojai turėjo galimybę pirmajame surašymo etape interneto svetainėje *esurasymas2011.stat.gov.lt* užpildyti elektroninį surašymo lapą. Tiesa, buvo paliktas ir tradicinis surašymų metodas, t. y., praėjus pirmajam etapui, gyventojus aplankė surašinėtojai ir, jei gyventojai nebuvo dalyvavę elektroniniame surašyme – turėjo atsakyti į surašinėtojų pateiktus klausimus.

Tyrimui aktualūs duomenys apie gyventojų tautinę sudėtį 2001 m., 2011 m. visuotinių gyventojų surašymuose buvo surinkti 60 savivaldybių, kurios sudarė visą Lietuvos Respublikos teritoriją. Iš viso buvo išskirta 13 pagrindinių tautybių: lietuviai, lenkai, rusai, baltarusiai, ukrainiečiai, žydai, totoriai, vokiečiai, romai, latviai, armėnai, kiti ir nenurodžiusieji. Iš šių tautybių buvo nuspręsta šiame tyrime romus, armėnus ir nenurodžiusius priskirti prie „Kiti“ skilties dėl jų labai mažo skaičiaus ir pasirinkto kartografinio metodo ribojimų (galima atvaizduoti 10 tautybių daugiausia, detaliau apie tai tyrimo rezultatuose).

2021 m. gyventojų ir būstų surašymas – naujas etapas istorijoje, nes tai pirmasis skaitmenizuotas visuotinis surašymas, kuriam atlikti pakako vos keleto darbuotojų komandos, 2011 m. surašymą atliko apie 7 tūkst. darbuotojų. 2021 m. visuotinis gyventojų ir būstų surašymas kainavo apie 1,36 mln. EUR – beveik 6 kartus mažiau nei 2011 m. surašymas. Šį kartą surašymas atliktas administracinių šaltinių pagrindu, naudojant 19 pagrindinių valstybės registru ir informacinių sistemų. Siekiant efektyvaus valstybės lėšų naudojimo, buvo atsisakyta įprasto būdo, kai gyventojai pateikia duomenis apie save, atsakydami į surašymo lape pateiktus klausimus. Surašinėtojai jau nebelankė gyventojų. Kadangi informacijos apie gyventojų išpažįtamą tikėjimą, tautybę ir gimtąją kalbą nėra valstybės registruose, papildomai buvo atliktas Gyventojų tautybės, gimtosios kalbos ir išpažįtamo tikėjimo statistinis tyrimas. Iš viso apklausta 171 tūkst. gyventojų ir duomenys buvo sujungti su surašymo rezultatais. (Dr. Jūratė Petrauskienė, 2021).

Tyrimui aktualūs duomenys apie gyventojų tautinę sudėtį 2021 m. visuotinio gyventojų ir būsto surašymo buvo surinkti 60 savivaldybių, kurios sudarė visą Lietuvos Respublikos teritoriją. Tačiau šį kartą iš viso buvo išskirta tik 7 pagrindinės tautybės: lietuviai, lenkai, rusai, baltarusiai, ukrainiečiai, kiti ir nenurodžiusieji. Lyginant su pirmuoju ir antruoju atkurtos Lietuvos Respublikos visuotiniais gyventojų surašymais 2001 m. ir 2011 m. – prie pagrindinių tautybių buvo išskirta net 6 tautybėmis mažiau, t. y., žydai, totoriai, vokiečiai, romai, latviai ir armėnai dėl jų labai mažo skaičiaus buvo iš karto priskirti prie „Kiti“ skilties. Tačiau administraciniai teritoriniai vienetai nepakito, tad bent 7 pagrindinių tautybių per visus 3 atkurtos Lietuvos Respublikos visuotinių gyventojų surašymų laikotarpius, jų duomenys yra puikiai statistiškai ir erdviškai sulyginami.

2.2.2 Istoriniai administracinių ribų žemėlapiai

Istoriniai žemėlapiai, kuriuose vaizduojamos administracinės ribos – buvo svarbūs siekiant užtikrinti politinių užmojų raidą, teritorinius pokyčius ir administracinę teritorinę suskirstymą keičiantis laikui. Tiriant įvairius istorinius laikotarpius, ypač iš erdvinės pusės, istoriniai žemėlapiai yra pagrindinis įrankis buvusių administracinių ribų nustatymui. Ne išimtis yra mano tyrimas, kuomet prie skirtingų visuotinių gyventojų surašymų, jų laikotarpių, buvo visiškai skirtingas administracinis teritorinis suskirstymas. Todėl nesant jau viešai nuskaitmenintų istorinių ribų reikia atrasti ir parinkti tinkamus istorinius administracinių ribų žemėlapius, kurie atspindėtų reikiamo laikotarpio administracinius teritorinius vienetus.

Mano tiriamu laikotarpiu nuo XX a. iki XXI a. pradžios naudojami net 11 visuotinių gyventojų surašymų duomenys apie gyventojų tautinę sudėtį. Tarp šių visuotinių gyventojų surašymų keitėsi

politinės santvarkos, šalies raida, vyko teritorinės reformos dėlko buvo dažnai keitėsi administracinis teritorinis suskirstymas. Tad, vykusių visuotinių gyventojų surašymus galima išskirti į 6 stambias grupes, kuomet buvo skirtingas administracinis teritorinis suskirstymas:

- I. Tarpukario: 1923 m., 1925 m.
- II. Tarpukario: 1931 m.
- Vokietmečio: 1942 m.
- I. Sovietmečio: 1959 m.
- II. Sovietmečio: 1970 m., 1979 m., 1989 m.
- Atkurtos Lietuvos Respublikos: 2001 m, 2011 m, 2021 m.

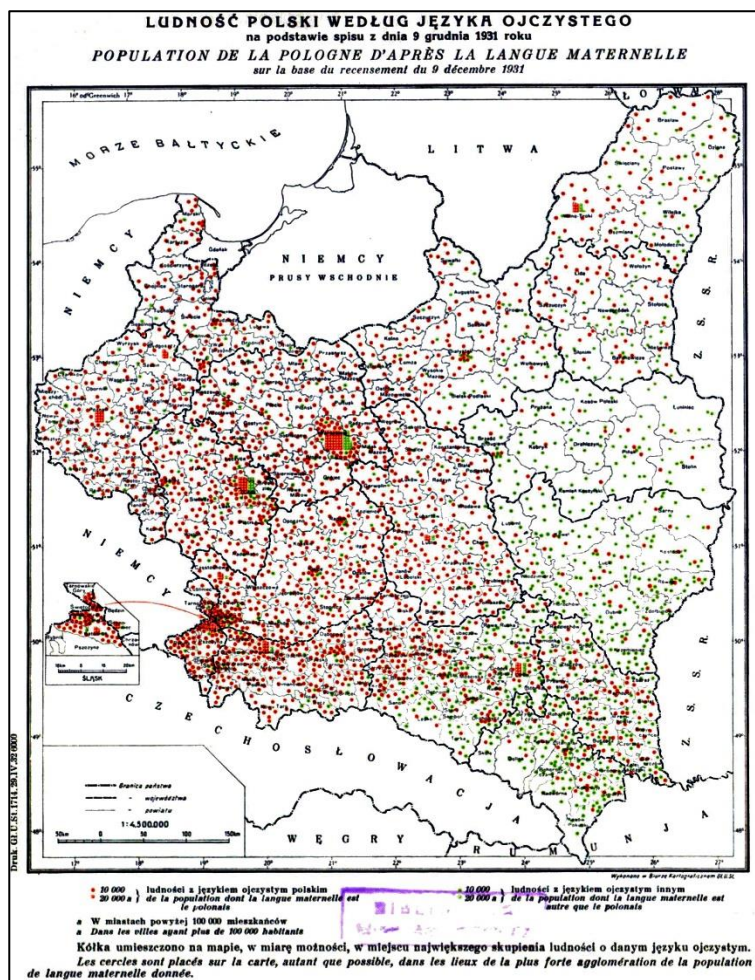
Iš šių 6 grupių istorinių administracinių ribų žemėlapių prireikė 4 grupėms: II. Tarpukario, Vokietmečio, I. Sovietmečio ir II. Sovietmečio (I. Tarpukario ir Atkurtos Lietuvos Respublikos grupėms neprireikė, nes buvo viešai prieinamų parengtų erdvinų duomenų ir/arba teko atlikti minimalius erdvinis pokyčius, detaliau apie tai tyrimo rezultatuose).

2.2.2.1 Tarpukario Vilniaus krašto istorinis administracinių ribų žemėlapis

Nors Lietuvai pagal 1920 m. spalio 7 d. Suvalkų sutartį Vilniaus kraštas turėjo priklausyti – praėjus vos 2 d. po sutarties pasirašymo lenkų generolas L. Želigovskis užėmė Vilniaus kraštą. Nepaisant daug bandymų išspręsti Vilniaus krašto klausimą diplomatiškai – jokio susitarimo pasiekti Lietuvai su Lenkija nepavyko. Tačiau neskaitant to, kad Vilniaus kraštas liko Lenkijos Respublikos sudėtyje – Lietuvos Respublika nenustojo iki pat 1939 m. spalio 10 d. deklaruoti, kuomet Vilniaus kraštas Sovietų Sąjungos buvo dalinai grąžintas, jog Vilniaus kraštas yra teisėta Lietuvos Respublikos dalis, okupuota Lenkijos pajėgų. Dėlto šiame tyrime buvo pasirinkta į tarpukario Lietuvos erdvinės sklaidos nagrinėjimą įtraukti ir lietuvių deklaruotą Vilniaus kraštą. Tad, buvo pasirinktas 1921 m. Lietuvos Prekybos ir Pramonės Banko išleistas Lietuvos Respublikos žemėlapis, kuris buvo skirtas pavaizduoti miestus kur buvo Lietuvos Prekybos ir Pramonės Banko skyriai (8 pav.). Šiame žemėlapyje į Lietuvos sudėtį gyvenviečių tikslumu įtrauktas Vilniaus kraštas, jo ribos, dėl ko šis žemėlapis ir buvo pasirinktas.

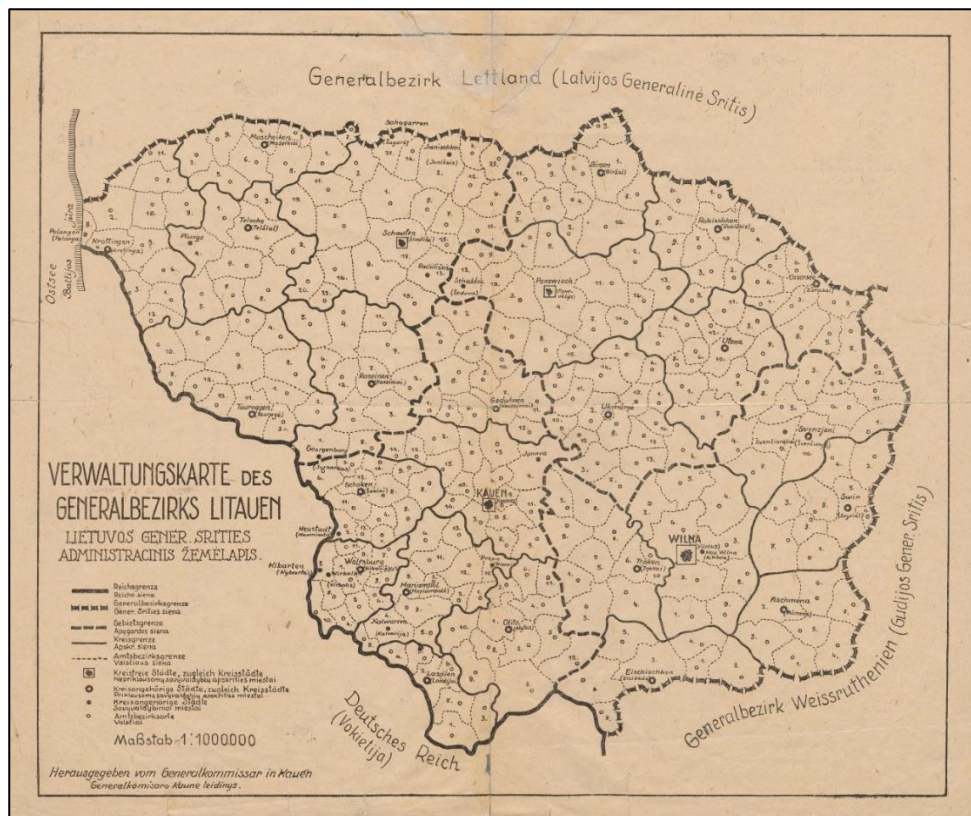

9 pav. Gyventojų pagal pirminę kalbą 1931 m. žemėlapis (Lenkijos Centrinis statistikos ofisas, 1932)

2.2.2.3 Vokietmečio 1942 m. istorinis administracinių ribų žemėlapis

1942 m. visuotinio gyventojų surašymo duomenys yra išlikę dalinai, tik apibendrinančio pobūdžio, dėlko tyrimui aktualūs duomenys apie gyventojų tautinę sudėtį tuometinėse apskrityse yra žinoma tik 6 apskričių iš buvusių 25. Likusių 19 apskričių tautinė sudėtis žinoma tik bendrose stambiose apygardose: Šiaulių, Panevėžio ir Kauno srities apygardose. Bet priešingai nuo pačio surašymo duomenų – yra puikiai išlikęs detalus 1942 m. visos Lietuvos administracinių ribų žemėlapis. Šis žemėlapis buvo parengtas Generalkomisaro Kaune ir buvo specialiai skirtas pavaizduoti Lietuvos generalinės srities apygardas, apskritis ir valsčius, o papildome lape buvo išvardinti visi teritoriniai administraciniai vienetai (10, 11 pav.).

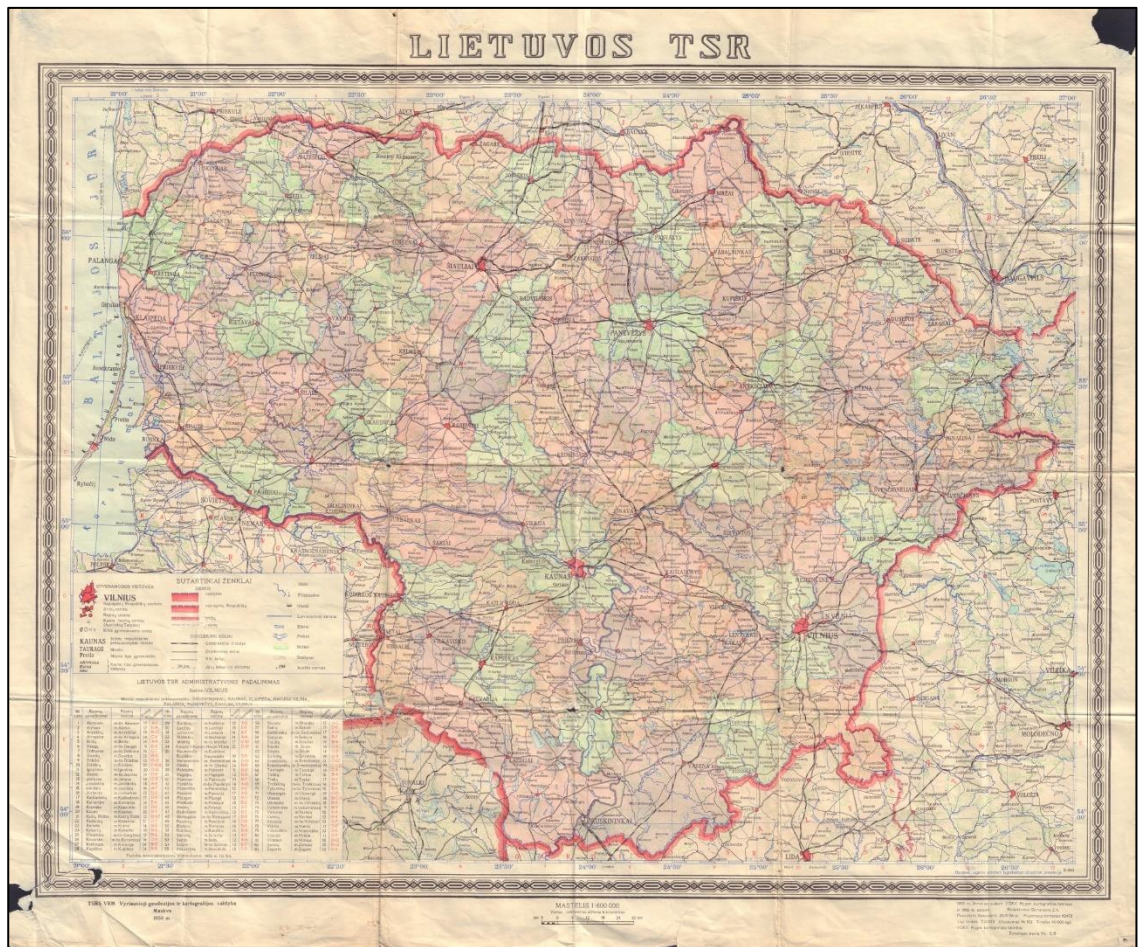
10 pav. Lietuvos generalinės srities administracinis žemėlapis (Generalkomisaras Kaune, 1942)

Gebiete, Kreise und Amtsbezirke des Generalbezirks Litauen
(Lietuvos Generalinės Srities Apygardos, Apskritis ir Valsčiai)

Gebiet (Apygarda) Kaunas (Kaunai)-Land Kreis (Apskritis) I Gedainė (Kėdainiai) 1. Alkūnai (Arkūnai) 2. Baisogala 3. Dainava 4. Gedainė 5. Gudintai 6. Juozaitis 7. Gudabėnė (Gedainėnė) 8. Krakė 9. Parnarava 10. Suvirvilė 11. Šalčinai (Šėta) 12. Žemėnai Kreis (Apskritis) II Kaunas (Kaunas) - Land 1. Būklė 2. Cėkė 3. Gailėna 4. Jaura 5. Krūva 6. Lapija 7. Pakoša 8. Aikštis (Panašėnė) 9. Radvilėnai (Radvilėnų valsčius) 10. Raudėnė 11. Sėdėnė 12. Vaidėnė 13. Viekšniai 14. Viekšniai 15. Žalgiris Kreis (Apskritis) III Laidis (Laidiai) 1. Kapčiančiai 2. Laidis (Laidis) 3. Lėvyčiai 4. Skarėnė 5. Raudėnė 6. Halgimėnė (Gruosčiai) 7. Vainėja Kreis (Apskritis) IV Marijampol (Marijampolis) 1. Būvėnė (Būvėnė) 2. Gudėnė 3. Iškūnai 4. Kėkėnė (S. Kėkėnė) 5. Kėkėnė - Rėda 6. Lėvyčiai 7. Lėvyčiai 8. Lėvyčiai 9. Marijampolis (Marijampolis) 10. Pėnė (Pėnė) 11. Samara 12. Šėvėnė 13. Vėvėnė	Kreis (Apskritis) V Oita (Alytus) 1. Oita (Alytus) 2. Dėbėnė 3. Rūstėnė 4. Jėnė 5. Mėnė 6. Mėnė 7. Mėnė 8. Mėnė 9. Mėnė 10. Mėnė 11. Mėnė 12. Vėnė I Kreis (Apskritis) VI Šakiai (Šakiai) 1. Bėnė 2. Bėnė (Bėnė) 3. Dėbėnė 4. Gėbėnė 5. Jėnė 6. Jėnė (Kėbėnė) 7. Jėnė 8. Jėnė 9. Jėnė 10. Jėnė 11. Jėnė 12. Jėnė 13. Jėnė 14. Jėnė 15. Jėnė 16. Jėnė Kreis (Apskritis) VII Wolsberg (Vilkavėškis) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Gėnė 4. Gėnė 5. Gėnė 6. Gėnė 7. Gėnė 8. Gėnė 9. Gėnė 10. Gėnė 11. Gėnė 12. Gėnė 13. Gėnė 14. Gėnė 15. Gėnė 16. Gėnė Kreis (Apskritis) VIII Birėn (Birėnė) 1. Birėnė 2. Birėnė 3. Birėnė 4. Birėnė 5. Birėnė 6. Birėnė 7. Birėnė 8. Birėnė 9. Birėnė 10. Birėnė 11. Birėnė 12. Birėnė 13. Birėnė 14. Birėnė 15. Birėnė 16. Birėnė Kreis (Apskritis) IX Panevėžis (Panevėžys) 1. Kėnėnė 2. Kėnėnė 3. Kėnėnė (Nėnėnėnė) 4. Kėnėnė (Pėnėnėnė) 5. Kėnėnė 6. Kėnėnė 7. Kėnėnė 8. Kėnėnė 9. Kėnėnė 10. Kėnėnė 11. Kėnėnė 12. Kėnėnė 13. Kėnėnė 14. Kėnėnė 15. Kėnėnė 16. Kėnėnė Kreis (Apskritis) X Rokičėnai (Rokiškis) 1. Jėnė 2. Jėnė 3. Jėnė 4. Jėnė 5. Jėnė 6. Jėnė 7. Jėnė 8. Jėnė 9. Jėnė 10. Jėnė 11. Jėnė 12. Jėnė 13. Jėnė 14. Jėnė 15. Jėnė 16. Jėnė Kreis (Apskritis) XI Utena 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Dėnė 4. Dėnė 5. Dėnė 6. Dėnė 7. Dėnė 8. Dėnė 9. Dėnė 10. Dėnė 11. Dėnė 12. Dėnė 13. Dėnė 14. Dėnė 15. Dėnė 16. Dėnė Kreis (Apskritis) XII Ukmergė 1. Bėnėnė 2. Bėnėnė 3. Bėnėnė 4. Bėnėnė 5. Bėnėnė 6. Bėnėnė 7. Bėnėnė 8. Bėnėnė 9. Bėnėnė 10. Bėnėnė 11. Bėnėnė 12. Bėnėnė 13. Bėnėnė 14. Bėnėnė 15. Bėnėnė 16. Bėnėnė Kreis (Apskritis) XIII Ostersee (Zarasai) 1. Antėnė 2. Antėnė 3. Antėnė 4. Antėnė 5. Antėnė 6. Antėnė 7. Antėnė 8. Antėnė 9. Antėnė 10. Antėnė 11. Antėnė 12. Antėnė 13. Antėnė 14. Antėnė 15. Antėnė 16. Antėnė Kreis (Apskritis) XIV Kretingė (Kretingė) 1. Antėnė 2. Antėnė 3. Antėnė 4. Antėnė 5. Antėnė 6. Antėnė 7. Antėnė 8. Antėnė 9. Antėnė 10. Antėnė 11. Antėnė 12. Antėnė 13. Antėnė 14. Antėnė 15. Antėnė 16. Antėnė Kreis (Apskritis) XV Mėnėnė (Mėnėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XVI Rėnėnė (Rėnėnė) 1. Bėnėnė 2. Bėnėnė 3. Bėnėnė 4. Bėnėnė 5. Bėnėnė 6. Bėnėnė 7. Bėnėnė 8. Bėnėnė 9. Bėnėnė 10. Bėnėnė 11. Bėnėnė 12. Bėnėnė 13. Bėnėnė 14. Bėnėnė 15. Bėnėnė 16. Bėnėnė Kreis (Apskritis) XVII Šėnėnė (Šėnėnė) 1. Gėnėnė 2. Jėnėnė 3. Jėnėnė 4. Jėnėnė 5. Jėnėnė 6. Jėnėnė 7. Jėnėnė 8. Jėnėnė 9. Jėnėnė 10. Jėnėnė 11. Jėnėnė 12. Jėnėnė 13. Jėnėnė 14. Jėnėnė 15. Jėnėnė 16. Jėnėnė Kreis (Apskritis) XVIII Telšėnė (Telšėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XIX Taurėnė (Taurėnė) 1. Bėnėnė 2. Bėnėnė 3. Bėnėnė 4. Bėnėnė 5. Bėnėnė 6. Bėnėnė 7. Bėnėnė 8. Bėnėnė 9. Bėnėnė 10. Bėnėnė 11. Bėnėnė 12. Bėnėnė 13. Bėnėnė 14. Bėnėnė 15. Bėnėnė 16. Bėnėnė Kreis (Apskritis) XX Ašėnėnė (Ašėnėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XXI Ešėnėnė (Ešėnėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XXII Šėnėnė (Šėnėnė) 1. Gėnėnė 2. Jėnėnė 3. Jėnėnė 4. Jėnėnė 5. Jėnėnė 6. Jėnėnė 7. Jėnėnė 8. Jėnėnė 9. Jėnėnė 10. Jėnėnė 11. Jėnėnė 12. Jėnėnė 13. Jėnėnė 14. Jėnėnė 15. Jėnėnė 16. Jėnėnė Kreis (Apskritis) XXIII Sėnėnė (Sėnėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XXIV Trėnė (Trėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XXV Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XXVI Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XXVII Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XXVIII Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XXIX Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XXX Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XXXI Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XXXII Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XXXIII Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XXXIV Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XXXV Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XXXVI Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XXXVII Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XXXVIII Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XXXIX Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XL Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XLI Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XLII Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XLIII Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XLIV Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XLV Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XLVI Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XLVII Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XLVIII Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) XLIX Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) L Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) LII Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) LIII Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) LIV Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) LVI Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15. Bėnė 16. Bėnė Kreis (Apskritis) LVII Vėnė (Vėnė) 1. Alėnė 2. Bėnė 3. Bėnė 4. Bėnė 5. Bėnė 6. Bėnė 7. Bėnė 8. Bėnė 9. Bėnė 10. Bėnė 11. Bėnė 12. Bėnė 13. Bėnė 14. Bėnė 15.
---	---

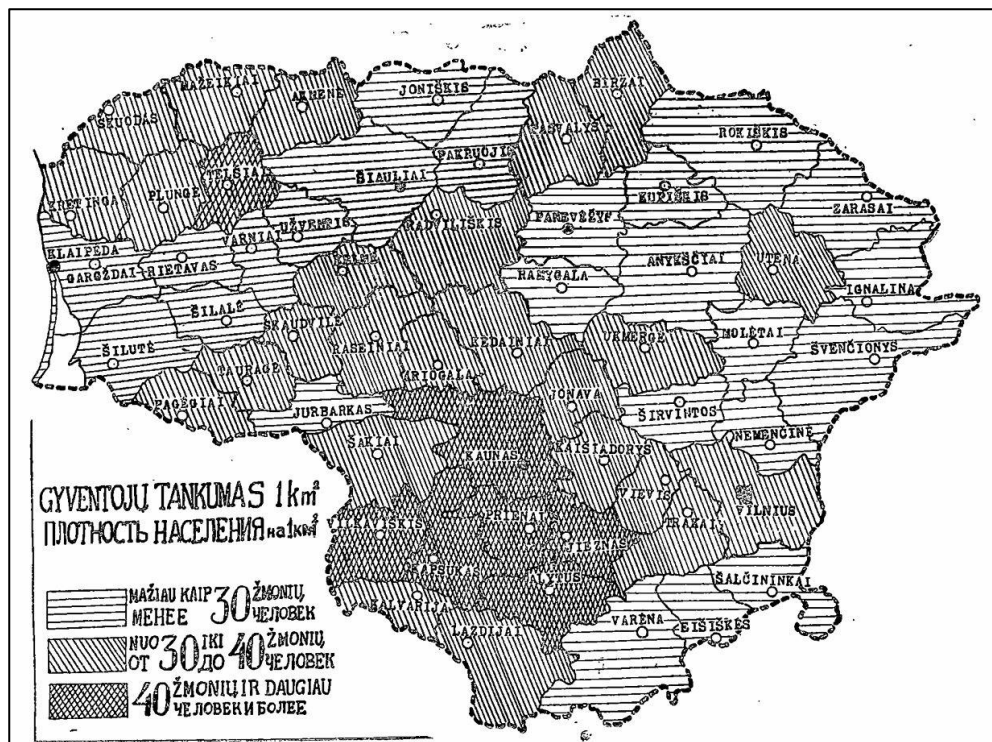
2.2.2.4 Sovietmečio 1959 m. istorinis administracinių ribų žemėlapis

Pirmojo sovietmečio 1959 m. visuotinio gyventojų surašymo erdvinės sklaidos analizę komplikuoja 1955-1965 m. Lietuvos TSR vykdytos rajonų reformos, kuomet buvo atliekamas rajonų stambinimas. Tai reiškia, jog šio sovietinio visuotinio gyventojų surašymo duomenys yra surinkti administraciniuose teritoriniuose vienetuose, kurie buvo nuolat kintantys ir yra nesuderinami su kitų sovietinių surašymų administraciniais teritoriniais vienetais. Bandymai atrasti istorinį žemėlapi su 1959 m. visuotinio gyventojų surašyme dalyvavusiais administraciniais teritoriniais vienetais nedavė rezultatų. Buvo atrastas 1956 m. Lietuvos TSR administracinio suskirstymo žemėlapis (12 pav.), tačiau lyginant jame matomus administracinius teritorinius vienetus su naudojamais visuotiniame gyventojų surašyme – matėsi ženklūs skirtumai.

12 pav. Lietuvos TSR 1956 m. administracinis žemėlapis
(Vyriausioji geodezijos ir kartografijos valdyba, 1956)

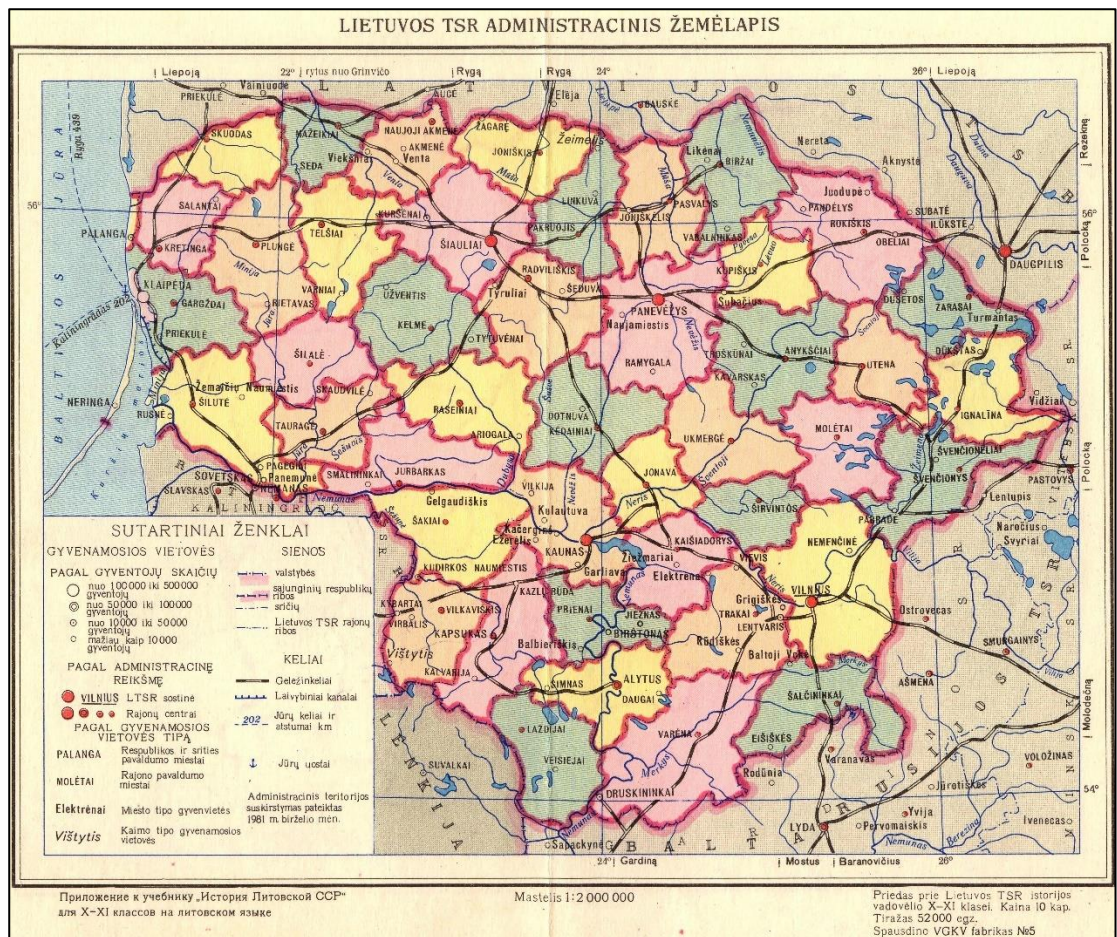
Todėl galiausiai buvo nuspręsta naudoti vienintelį viešai prieinamą žemėlapi su surašymo metu naudotais administraciniais teritoriniais vienetais, o tai buvo žemėlapis, įdėtas į 1959 m. visuotinio gyventojų surašymo rezultatų leidinį (13 pav.). Tačiau šis žemėlapis nebuvo specialiai skirtas administracinių ribų atvaizdavimui, o didžiausia problema, jog jis buvo parengtas neaukštos kokybės, tad tam tikrų rajonų ribos yra labai sunkiai įmatomos. Bet nesant kitam pasirinkimui visgi buvo nuspręsta jį naudoti.

13 pav. Lietuvos TSR 1959 m. gyventojų tankio žemėlapis
 (1959 metų visasajunginio gyventojų surašymo duomenys, 1962)

2.2.2.5 Sovietmečio 1970 m., 1979 m., 1989 m. istorinis administracinių ribų žemėlapis

1970 m., 1979 m. ir 1989 m. visuotinių gyventojų surašymų duomenų erdvinės sklaidos analizė buvo palengvinta, kadangi administraciniai teritoriniai vienetai nekito, buvo vienodi. Tai reiškia, jog šiems 3 visuotiniams gyventojų surašymams reikėjo tik vieno istorinio žemėlapis su administracinėmis ribomis. Tad, buvo pasirinktas 1981 m. išleistas Lietuvos TSR administracinio suskirstymo žemėlapis (14 pav.). Tačiau atliekant erdvinės sklaidos palyginimą su atkurtos Lietuvos Respublikos administraciniu suskirstymu – buvo pamatyti panašumai. Ne maža dalis dabartinių savivaldybių ribų sutampa su sovietmetyje buvusių rajonų. Tad, šis 1981 m. Lietuvos TSR administracinio suskirstymo žemėlapis labiau buvo orientacinio pobūdžio, kadangi naudojantis dabartinių seniūnijų erdviu sluoksniu buvo galima atkurti didžiąją dalį buvusių sovietmečio rajonų ribų.

14 pav. Lietuvos TSR administracinis žemėlapis
(Vyriausioji geodezijos ir kartografijos valdyba, 1981)

2.2.3 Kiti duomenys

Be visuotinių gyventojų surašymų ir istorinių žemėlapių šiame tyrime taip pat buvo naudoti ir kiti pagalbiniai erdviniai duomenys:

- **Georeferencinio pagrindo kadastro erdvinių duomenų rinkinys (dinaminis).** Šis duomenų rinkinys buvo naudotas sudaryti atkurtos Lietuvos Respublikos periodo administracinio suskirstymo ribų erdvinį sluoksnį.
- **Lietuvos Respublikos seniūnijų erdvinių duomenų elektroninė paslauga,** kuri buvo naudojama II. Sovietmečio: 1970 m., 1979 m., 1989 m. periodo administracinių teritorinių vienetų ribų išbraižymui.
- **Miestų ir miestelių ribų erdvinių duomenų elektroninė paslauga.** Prie kai kurių tarpukario ir sovietmečio periodų trūko kelių miestų administracinių ribų, tad ši el. paslauga buvo naudojama jų išbraižymui (detalesiau apie tai tyrimo rezultatuose).

3. TYRIMO REZULTATAI

3.1 Duomenų bazės parengimas *.xlsx ir *.gdb formatu

Didžioji dalis naudojamų visuotinių gyventojų surašymų rezultatų yra pateikti tik kaip atskenuotų dokumentų paveikslėliai. Dėl to ir dėl duomenų suvienodinimo, unifikavimo į vieną vietą buvo nuspręsta reikalingus duomenis apie gyventojų tautinę sudėtį suskaitmeninti. To pasekoje buvo nuspręsta parengti 2 duomenų bazes: Microsoft Excel *.xlsx formatu ir ArcGIS Pro *.gdb formatu.

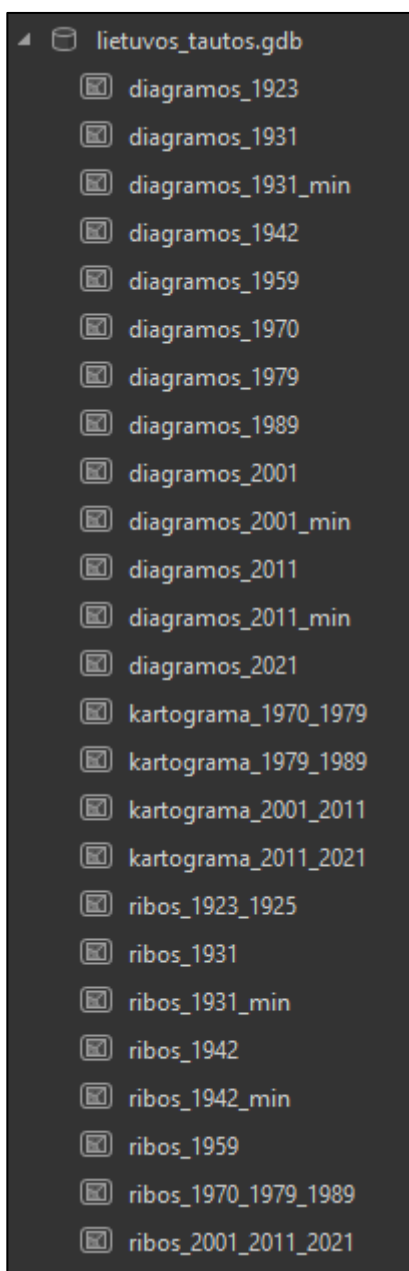
3.1.1 Formatu *.xlsx

Rengiant duomenų bazę per Microsoft Excel kiekvienam naudojamam visuotiniam gyventojų surašymui buvo sukurti atskiri lapai, kurie buvo pavadinti surašymo metais ir išdėstyti eilės tvarka nuo naujausio iki seniausio: 2021 m., 2011 m., 2001 m., 1989 m., 1979 m., 1970 m., 1959 m., 1942 m., 1931 m., 1925 m., 1923 m. Iš viso buvo parengta duombazė pavadinimu „*lietuvos_tautos.xlsx*“, kurioje buvo parengta 11 atskirų Microsoft Excel lapų (angl. *sheets*). Kiekvieno lapo antroje eilutėje yra parašytas duomenų pavadinimas, metai, o nuo 4-tos eilutės prasideda duomenų lentelė. Lentelės pirmą stulpelį sudaro skiltis „Eil. Nr.“, kuris reiškia eilės numerį ir skirtas palengvinti išvardintų duomenų identifikacijai numeriu. Antrą stulpelį sudaro administracinių teritorinių vienetų pilni pavadinimai. Po to trečiame stulpelyje yra suskaičiuotas visas populiacijos skaičius visų tautybių ir tuomet seka stulpeliai kur kiekviename yra tautybės pavadinimas ir išvardinti užfiksuoti duomenys apie jų skaičių. Vienuose surašymuose išvardintos tautos buvo vienokios, o kituose kitokios, tad, kad duomenys būtų aiškesni buvo nuspręstas vienodas eiliškumas tautybėms išvardinti kiekviename lape: lietuviai, lenkai, rusai, baltarusiai, ukrainiečiai, žydai, vokiečiai, latviai, totoriai, romai, armėnai, „klaipėdiečiai“, rusinai, čekai, kiti, nenurodžiusieji. Jei kaž kurios tautybės nebuvo viename surašyme – jame tiesiog ji neįvardinta, bet eiliškumas tautybių lieka toks pats. Eiliškumas buvo nuspręstas autoriaus subjektyvia nuomone atsižvelgiant į tautinės mažumos skaičiaus dydį skirtinguose laikotarpiuose, jų dažnumo surašymuose (pavyzdžiui, kai kurios tautybės buvo įvardintos tik viename surašyme, o kitos per visus) ir išskiriant prioritetą dabartinei situacijai (pavyzdžiui, nors žydai istoriškai buvo viena iš daugiausia jos atstovų turinčių tautinių mažumų, tačiau dabar jų skaičius yra be galo mažas, todėl nebūtų prasmės juos išvardinti eilės tvarka pradžioje). Po lentelės, jei yra poreikis pasirinktam laikotarpiui – parašytos pastabos, kurios paaiškina įvestus pakeitimus nuo originalių duomenų (pavyzdžiui, teritorijos pavadinimo pakeitimas dabartine Kapsukas > Marijampolė). Ir pabaigoje po lentelės, ir jei yra po pastabų – yra pateikiama internetinė nuoroda į duomenų šaltinį. Sukurtos duombazės vaizdus galima pamatyti darbo prieduose 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25.

3.1.2 Formatu *.gdb

Buvo parengta geoerdvinių duomenų bazė *.gdb formatu naudojantis ArcGIS Pro programine įranga. Sukurta duombazė vadinasi „*lietuvos_tautos.gdb*“. Iš viso duombazę sudaro 25 plotinės objektų klasės (angl. *feature class*) (15 pav.). Pagal pirmąjį kiekvienos objektų klasės pavadinimo žodį yra išskiriamos 3 grupės: 13 „diagramos“ objektų klasių, 4 „kartograma“ objektų klasės ir 8 „ribos“ objektų klasės. Po pirmojo duomenų grupę identifikuojančio pavadinimo žodžio yra įvardijami metai, kurie atstovauja naudoto visuotinio gyventojų surašymo laikotarpį (nuo 1923 m. iki 2021 m.).

Visoms objektų klasėms sukurti buvo naudoti prieš tai suskaitmeninti ir suvienodinti duomenys iš parengtos Microsoft Excel duomenų bazės. Išimtis yra su 3 „diagramos“ ir 2 „ribos“ objektų klasėmis, prie kurių pavadinimo pabaigoje yra pridėtas žodis „min“. Šis žodis reiškia, jog šių objektų klasių duomenys buvo dar šiek supaprastinti, apibendrinti, suvienodinti dėl tam tikrų priežasčių.

15 pav. *lietuvos_tautos.gdb* duomenų bazės katalogas
(sudaryta autoriaus, 2024)

Visų objektų klasių atritubinės lentelės pirmąjį stulpelį sudaro „OBJECTID“ – unikalus sisteminis identifikatorius, antrąjį stulpelį „Shape“ – kur įvardijama objektų klasės geometrija (šio tyrimo parengtoje duombazėje visos objektų klasės yra plotinės, todėl šios duombazės kiekvienos objektų klasės antrame stulpelyje prie „Shape“ yra įvardijamos „Polygon“ reikšmės). O paskutinius 2 stulpelius: „Shape_Length“ – nurodantis geometrinio objekto ilgį ir „Shape_Area“ – nurodantis geometrinio objekto plotą.

3.1.2.1 Objektų klasės „diagramos_“

Iš viso buvo parengta 13 objektų klasių, kurių pavadinimo pirmą žodį sudaro „diagramos“. Jos kaupia duomenis apie kiekvienos tautinės mažumos skaičių įvairiuose teritoriniuose administraciniuose vienetuose ir vėliau buvo naudojamos žemėlapių kūrimui kartodiagramų metodu. Kiekvienos objektų klasės atributinės lentelės trečiąjį stulpelį sudaro tiriamo laikotarpio administracinio teritorinio vieneto pavadinimas. Ketvirtąjį stulpelį sudaro „Populiacija“ kur yra suskaičiuotas visas gyventojų skaičius kiekviename teritoriniame vienete. Po to seka stulpeliai kur kiekviename yra tautybės pavadinimas ir išvardinti užfiksuoti duomenys apie jų skaičių. Kaip ir rengiant Microsoft Excel duombazę – buvo nuspręsta naudoti vienodą tautų išdėstymo eiliškumą: lietuviai, lenkai, rusai, baltarusiai, ukrainiečiai, žydai, vokiečiai, latviai, totoriai, romai, armėnai, „klaipėdiečiai“, rusinai, čekai, kiti, nenurodžiusieji. Jei kaž kurios tautybės nebuvo viename surašyme – jame tiesiog ji neįvardinta, bet eiliškumas tautybių lieka toks pats.

Iš 13 „diagramos_“ objektų klasių 3 yra su pavadinimu „min“ pabaigoje: *diagramos_1931_min*, *diagramos_2001_min*, *diagramos_2021_min*. Šių objektų klasės skiriasi nuo jų atitinkamų klasių be „min“ priedašo tuo, kad šių laikotarpių duomenis prireikė apjungti dėl žemėlapių vaizdavimo apribojimų. ArcGIS Online kartodiagramų metodu daugiausia galima vaizduoti tik 10 grupių – tautų, o 1931 m., 2001 m. ir 2021 m. surašymuose buvo surinkti duomenys daugiau nei 10 tautybių, todėl buvo nuspręsta sukurti po atskirą objektų klasę, kuriuose mažiausiai atstovų turinčios tautos buvo priskaičiuotos prie „Kiti“ skilties.

3.1.2.2 Objektų klasės „kartograma_“

Iš viso buvo parengtos 4 objektų klasės, kurių pavadinimo pirmą žodį sudaro „kartograma“. Tai objektų klasės, kuriose kaupiami duomenys apie kiekvienos tautinės mažumos gyventojų skaičiaus pokytį lyginant su praeitu surašymu. Šios objektų klasės vėliau naudojamos gyventojų skaičiaus pokyčio vaizdavimui kartogramų metodu. Šių objektų klasių yra tik 4, kadangi daugelio surašymų administraciniai teritoriniai vienetai kito ir buvo nesulyginami. Šių objektų klasių atributinės lentelės yra labai plačios. Trečiąjį stulpelį sudaro tiriamo laikotarpio administracinio teritorinio vieneto pavadinimas, o ketvirtąjį stulpelį – gyventojų skaičius pokytis procentine išraiška, įvardinta „Populiacijos pokytis procentais“. Penktąjį stulpelį sudaro gyventojų skaičiaus pokytis skaitine išraiška, įvardinta „Populiacijos pokytis“. Po to seka 2 stulpeliai su bendru gyventojų skaičiumi tiriamuose laikotarpiuose, kurie įvardinti „Populiacija * m.“. Po šių stulpelių yra išvardintos kiekvienos tautybės, jų pokytis skaitine reikšme lyginant 2 gretimų laikotarpių duomenis (kurių administraciniai teritoriniai vienetai buvo vienodi). Tuomet galiausiai seka kiekviena išvardinta tautybė, jos skaičius vieno laikotarpio metais ir kito laikotarpio metais, pavyzdžiui „Lietuviai 1979 m.“ ir „Lietuviai 1970 m.“.

3.1.2.3 Objektų klasės „ribos_“

Iš viso buvo parengtos 8 objektų klasės, kurių pavadinimo pirmą žodį sudaro „ribos“. Šios objektų klasės kaupia duomenis apie tiriamų laikotarpių administracinį suskirstymą. Laikotarpiai, kai administraciniai teritoriniai vienetai nekito – buvo parengta bendra objektų klasė, todėl objektų klasių

apie administracinį suskirstymą yra mažiau nei pačių tiriamų laikotarpių skaičius. Šių objektų klasių atributinės lentelės trečiajame stulpelyje išvardinti administraciniai teritoriniai vienetai.

Iš 8 „ribos_**“ objektų klasių 2 yra su pavadinimu „min“ pabaigoje: *ribos_1931_min*, *ribos_1942_min*. Šių objektų klasės skiriasi nuo jų atitinkamų klasių be „min“ priedo tuo, kad šių laikotarpių duomenis prireikė apjungti dėl tiramos teritorijos specifikos. Pavyzdžiui, 1931 m. laikotarpio administracinės ribos buvo parengtos Balstogės, Vilniaus ir Naugarduko vaivadijų, o pritaikius lietuvių deklaruoto Vilniaus krašto ribas, paaiškėjo, jog į šias vaivadijas pateko tyrimui neaktualios apskritys, todėl *ribos_1931_min* įtrauktos tik tos apskritys, kurios pilnai ar dalinai patenka į lietuvių tuomet deklaruoto Vilniaus krašto ribas. Tiriant 1942 m. laikotarpį buvo nuvektorizuotos šio laikotarpio administracinės ribos, tačiau duomenys, kurie yra išlikę apie gyventojų tautinę sudėtį yra ne visų apskričių, todėl *ribos_1942_min* teko kai kurias apskritis apjungti į srities apygardas, kurioms žinomi duomenys apie gyventojų tautinę sudėtį. apjungti apskritis.

3.2 Istorinių laikotarpių administracinių ribų įskaitmeninimas

Daugumos istorinių laikotarpių administracinės ribos egzistuoja istoriniuose žemėlapiuose, dokumentuose ar teritorinio suskirstymo žinynuose, enciklopedijose. Ne išimtis yra mano tiriami laikotarpiai, kurių administracinio suskirstymo ribos nėra įskaitmenintos. To pasekoje buvo nuspręsta parengti erdvinis duomenis, t. y., įskaitmeninti, kiekvieno tiriamo laikotarpio administracines ribas, jei jos kito lyginant su praeitu tiriamu laikotarpiu. Rezultatams pasiekti buvo naudojama ArcGIS Pro programinė įranga. Iš viso buvo parengtos 8 poligoninės objektų klasės: *ribos_1923_1925*, *ribos_1931*, *ribos_1931_min*, *ribos_1942*, *ribos_1942_min*, *ribos_1959*, *ribos_1970_1979_1989*, *ribos_2001_2011_2021*.

3.2.1 Tarpukario Lietuvos Respublikos 1923-1940 m.

2018 m. per Geoportal.lt buvo publikuoti tarpukario Lietuvos administracinio suskirstymo erdviniai duomenys bei elektroninė paslauga, kurias parengė VŠĮ Statybos sektoriaus vystymo agentūra įskaitmeninant 1929 m. žemėlapi „*Mapa rozszedlenia ludnosci polskiej*“. Šie erdviniai duomenys apėmė visą tuometinę Lietuvos Respublikos teritoriją (su Klaipėdos kraštu) ir okupuoto Vilniaus kraštu. Duomenys pateikti apskritimis bei valsčiais, tad didžioji dalis šio laikotarpio darbo buvo atlikta ir prireikė mažesnių korekcijų.

Naudojamų surašymų rezultatuose duomenys pateikiami ir miestuose, kurie šiuose erdvinuose duomenyse nebuvo nuvektorizuoti, tad naudojantis miestų ir miestelių ribų erdvinį duomenų elektronine paslauga buvo nuvektorizuoti Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Ukmergės, Kauno, Vilniaus miestai ir galiausiai buvo parengta poligoninė objektų klasė *ribos_1923_1925*, kurią sudarė 23 apskritys ir 5 miestai.

Okupuoto Vilniaus krašto nuvektorizuotos ribos nuo naudojamų ribų surašyme buvo pasikeitusios, todėl reikėjo perdaryti Vilniaus krašto administracinį suskirstymą ir buvo nuspręsta tai daryti kuriant naują objektų klasę.

Georeferencijuojant istorinį 1931 m. Lenkijos Respublikos administracinių ribų žemėlapi (9 pav.) buvo pasirinkti 2 georeferenciniai taškai: ties apskričių susikirtimais: tarp Augustavo ir Ščiutino apskričių bei tarp Breslaujos, Švenčionių ir Pastovių apskričių (15 pav.) ir prie mastelio 1 : 100 000 buvo nuvektorizuotos Lenkijos Respublikos Vilniaus, Naugarduko ir Balstogės vaivadijų apskritys ir sukurta poligoninė objektų klasė *ribos_1931*, kurią sudarė 28 apskritys ir 1 miestas.

Vėliau vyko lietuvių deklaruoto Vilniaus krašto sienos įskaitmeninimas georeferencijuojant 1921 m. Lietuvos Prekybos ir Pramonės banko išleistą Lietuvos Respublikos žemėlapi su Vilniaus kraštu (8 pav.). Šio žemėlapio georeferenciniai taškai buvo Augustavo ir Braslavo miestai, o vektorizacija vyko taip pat prie mastelio 1 : 100 000. Tuomet buvo sukurtas nauja poligoninė objektų klasė *ribos_1931_min*, kurioje buvo paliktos tik tos apskritys, kurios pilnai ar dalinai patenka į lietuvių deklaruoto Vilniaus krašto sienų ribas ir iš viso liko 15 apskričių ir 1 miestas.

Tad, galiausiai buvo parengtos tyrimui reikalingos ir naudojamos erdvinių duomenų poligoninės objektų klasės *ribos_1923_1925*, *ribos_1931_min*.

3.2.2 Lietuvos generalinės srities 1941-1944 m.

Vokietmečių administracinis Lietuvos suskirstymas kito, vokiečiams paliepus daugelio apskričių ribos buvo koreguojamos prijungiant vienus kaimus, valsčius iš kaimyninių apskričių į kitas ir atvirkščiai. Nors Klaipėdos kraštas buvo atimtas, tačiau buvo susigrąžintas Vilniaus kraštas, tad rytinėje Lietuvos dalyje teritorinis administracinis suskirstymas kito stipriai.

Naudojantis 1942 m. Generalkomisaro Kaune parengto Lietuvos generalinės srities administraciniu žemėlapiu buvo įskaitmenintos tuometinės apskričių ribos (10 pav.) ir parengta poligoninė objektų klasė *ribos_1942*. Georeferencijuojant buvo pasirinkti 2 georeferenciniai taškai: tarp Latvijos ir Lietuvos pasienio susikirtimu prie Baltijos jūros ir ties Nemuniui įtekant į Lietuvą tarp Lietuvos ir Baltarusijos pasienio, o vektorizacija vyko prie mastelio 1 : 100 000. Iš viso buvo įskaitmenintos 25 apskritys ir 2 miesto apygardos.

Tačiau kadangi 1942 m. surašymo duomenys yra išlikę tik apibendrinančio pobūdžio, t. y., vietoj smulkių apskričių – stambiomis apygardomis, teko daugelį apskričių apjungti į stambias apygardas ir parengus poligoninę objektų klasę *ribos_1942_min* liko 3 stambios srities apygardos, 2 miestų apygardos bei 6 apskritys.

3.2.3 Lietuvos TSR 1959 m.

Sovietmečio pradžia pasižymėjo didelėmis permainomis, ne išimtis buvo ir su Lietuvos administraciniu teritoriniu suskirstymu, kuris labai intensyviai kito beveik kasmet dėl 1955-1966 m. vykdytos rajonų reformos. Dėl administracinio teritorinio suskirstymo intensyvaus kitimo iki septintojo dešimtmečio pabaigos – be vieno žemėlapio pateikto pačiame 1959 m. surašymo rezultatu leidinyje nėra viešai pasiekiamų jokių žemėlapių, kurie vaizduotų 1959 m. administracinį teritorinį pasiskirstymą.

Tad, naudojantis 1959 m. Lietuvos TSR gyventojų tankio žemėlapiu, kuriame pavaizduotas ir tuometinis administracinis suskirstymas – buvo įskaitmenintos tuometinės rajonų ribos (13 pav.) ir parengta poligoninė objektų klasė *ribos_1959*. Georeferencijuojant žemėlapi pasirinkti 2 georeferenciniai taškai: tarp Latvijos ir Lietuvos pasienio susikirtimu prie Baltijos jūros ir Nemuniui įtekant į Lietuvą tarp Lietuvos ir Baltarusijos pasienio, o vektorizacija vyko prie mastelio 1 : 100 000. Iš viso buvo įskaitmeninti 56 rajonai ir 8 respublikinio pavaldumo miestai.

3.2.4 Lietuvos TSR 1977-1990 m.

Antroje sovietmečio pusėje nuo 1977 m. iki pat Sovietų Sąjungos griūties Lietuvos TSR administracinis teritorinis suskirstymas nebekito. Kadangi sovietmečio rajonų ribos yra gana panašios ir kai kuriais atvejais vienodos dabartinių Lietuvos Respublikos savivaldybių, seniūnijų – buvo

nuspręsta pasidaryti poligoninės objektų klasės ribos_2001_2011_2021 kopiją ir ant jos kurti šio laikotarpio ribas.

Buvo priištąs 1981 m. Vyriausiosios geodezijos ir kartografijos valdybos išleistas Lietuvos TSR administracinis žemėlapis (14 pav.). Georeferenciniai taškai buvo 2: tarp Latvijos ir Lietuvos pasienio susikirtimu prie Baltijos jūros ir ties Nemunui įtekant į Lietuvą tarp Lietuvos ir Baltarusijos pasienio. Tuomet įsikėlus Lietuvos Respublikos seniūnijų erdvinių duomenų elektroninę paslaugą ir atsižvelgus į 1981 m. žemėlapi – dabartinių savivaldybių ir seniūnijų ribų dėka buvo nubraižytos buvusios Lietuvos TSR 1977-1990 m. administracinio suskirstymo ribos. Tad, galiausiai buvo parengta poligoninė objektų klasė ribos_1970_1977_1989, kurią sudaro 44 rajonai ir 11 respublikinio pavaldumo miestai.

3.2.5 Atkurtos Lietuvos Respublikos

Dabartinis Lietuvos Respublikos administracinis suskirstymas nusistovėjo po 1994-1999 m. savivaldybių reformos. Lietuvos Respubliką sudaro 60 savivaldybių, kurių administracinės teritorinės ribos yra gana lengvai prieinamos ir nuolat naudojamos įvairiuose tyrimuose, publikacijose, straipsniuose. Tad, atliekant šį tyrimą buvo pasirinktas ir parsisiųstas georeferencinio pagrindo kadastro erdvinių duomenų rinkinys iš Geoportal.lt. Turint šį erdvinių duomenų rinkinį poligonai buvo sugrupuoti pagal savivaldybes ir buvo parengta poligoninė objektų klasė ribos_2001_2011_2021.

3.3 Skaitmeninių ir spausdintinių (poligrafinių) žemėlapių parengimas

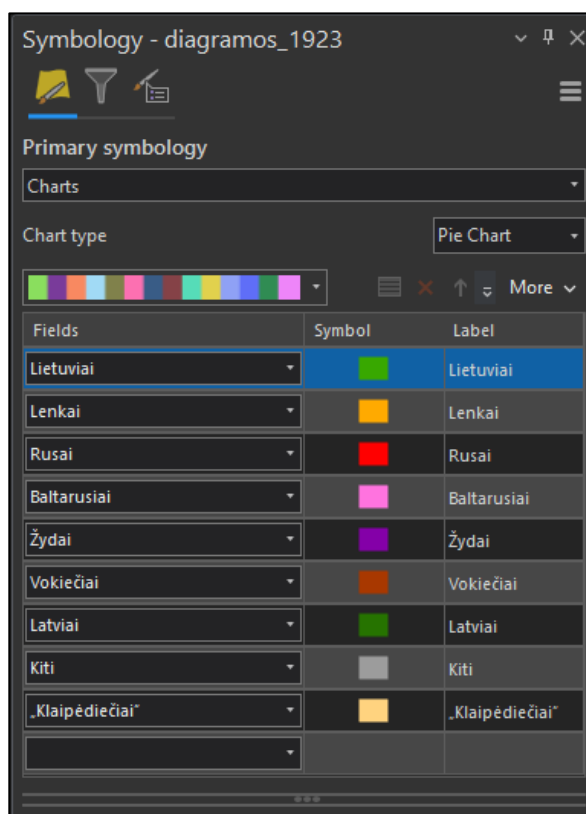
Turint parengtą erdvinių duomenų duombazę „*lietuvos_tautos.gdb*“ su įskaitmenintomis visų laikotarpių administracinio suskirstymo ribomis – sekė žemėlapių parengimas.

Buvo nuspręsta sukurti 2 tipų žemėlapius: skaitmeninius, kurie būtų naudojami interaktyvioje žemėlapių aplikacijoje, ir spausdintinius, kurie puikiai tiktų edukacinėse knygose, vadovėliuose visuomenės švietimui. Skaitmeniniai žemėlapiai rengiami su ArcGIS Pro programine įranga, o spausdintiniai su Adobe Illustrator.

3.3.1 Skaitmeniniai žemėlapiai

Skaitmeniniai žemėlapiai buvo kuriami atskirai kiekvienam laikotarpiui su prieš tai sukurtomis poligoninėmis objektų klasėmis (žiūr. „3.1 Duomenų bazės parengimas *.xlsx ir *.gdb formatu“ skyrių). ArcGIS Pro programinė įranga palaiko skritulinių diagramų simbolizavimą (kartodiagramų metodas), kurių dėka galima atvaizduoti tam tikros teritorijos tautų pasiskirstymą procentine išraiška, todėl buvo nuspręsta naudoti diagramų (angl. *charts*) simbolizacijos kategoriją su skritulinių diagramų tipu (angl. *chart type*). Tai buvo atliekama su *diagramos_** objektų klasėmis. Pagal kiekvienos tautos atributinį lauką buvo paskirta atitinkama spalva. Tyrimo autoriaus subjektyvia nuomone buvo parinktos spalvos, kurios jo nuomone atspindi visuomenėje susiformavusią pasąmonę, jog tam tikros spalvos atstovauja tam tikras tautas. Kai kurios spalvos buvo parinktos orientuojantis į tautybės gimtosios šalies vėliavą, kai kurios dėl istorijoje jau nusistovėjusių spalvų naudojimo istoriniuose žemėlapuose (pavyzdžiui, Rusija, rusai yra dažnai asocijuojami su raudona spalva dėl buvusios SSRS ir vaizduojami raudona spalva įvairiuose politiniuose žemėlapuose). Tad, galiausiai šioms tautybėms buvo priskirtos šios spalvos (1923-25 m. pavyzdys pateiktas 16 pav.):

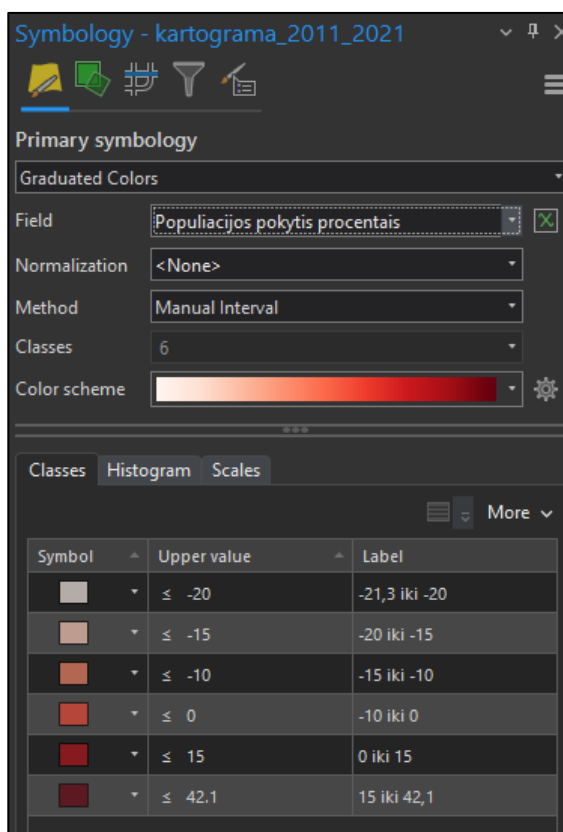
- Lietuviai – šviesiai žalia (HEX kodas: #38A800).
- Lenkai – oranžinė (HEX kodas: #FFAA00).
- Rusai – raudona (HEX kodas: #FF0000).
- Baltarusiai – rūžava (HEX kodas: #FF73DF).
- Ukrainiečiai – geltona (HEX kodas: #E6E600).
- Žydai – violetinė (HEX kodas: #8400A8).
- Vokiečiai – tamsiai ruda (HEX kodas: #A83800).
- Latviai – tamsiai žalia (HEX kodas: #267300).
- Totoriai – šviesiai mėlyna, žydra (HEX kodas: #73DFFF).
- Romai – tamsiai pilka, link juodo atspalvio (HEX kodas: #4E4E4E).
- „Klaipėdiečiai“ – šviesiai gelsva, smėline spalva (HEX kodas: #FFD37F).
- Rusinai – tamsiai mėlyna (HEX kodas: #0084A8).
- Kiti – pilka (HEX kodas: #9C9C9C).
- Nenurodžiusieji – balta (HEX kodas: #FFFFFF).

16 pav. Objektų klasės *diagramos_1923* simbolizacija
(sudaryta autoriaus, 2024)

Priskyrus atitinkamas spalvas visoms tautybėms ir sutvarkius jų pavadinimus (angl. *label*), buvo uždėtas vaizdavimo rodiklis pagal „Populiacija“ atributinį lauką, kas reiškia, jog skritulinių diagramų dydis buvo automatiškai paskirstytas į didesnius, mažesnius, programai atsižvelgus į kiekvieno administracinio teritorinio vieneto visą populiaciją. Minimalus skritulinių diagramų dydis buvo uždėtas 15 pt, o maksimalus – 45 pt, tad tarp šių intervalų skritulinių diagramų dydis buvo automatiškai pasiskirstytas pagal „Populiacija“ atributinio lauko reikšmes. Taip pat buvo pakeista skritulinių diagramų vaizdavimo orientacija, jog tautos būtų rodomos pagal lairodžio rodyklę (17

pav.). Iš viso buvo parengti 9 skaitmeniniai žemėlapiai, kuriuose buvo po vieną susimbolizuotą poligoninę objektų klasę (išimtis su tarpukario žemėlapiu – šiame skaitmeniniame žemėlapyje buvo naudojami 2 surašymų objektų klasės: *diagramos_1923* ir *diagramos_1931_min*). Tačiau dėl vėliau susidariusių ArcGIS Online apribojimų, jog skritulinės diagramos gali atvaizduoti maksimaliai 10 kategorijų-tautybių (per ArcGIS Pro maksimalus skaičius yra 200) – teko sukurti 3 papildomas poligonines objektų klases su priedu „_min“ gale, kuris reiškė, jog kai kurios tautybės buvo apjungtos, jog iš viso būtų vaizduojama ne daugiau 10 kategorijų-tautybių.

17 pav. Objektų klasės kartograma_2011_2021 simbolizacija (sudaryta autoriaus, 2024)

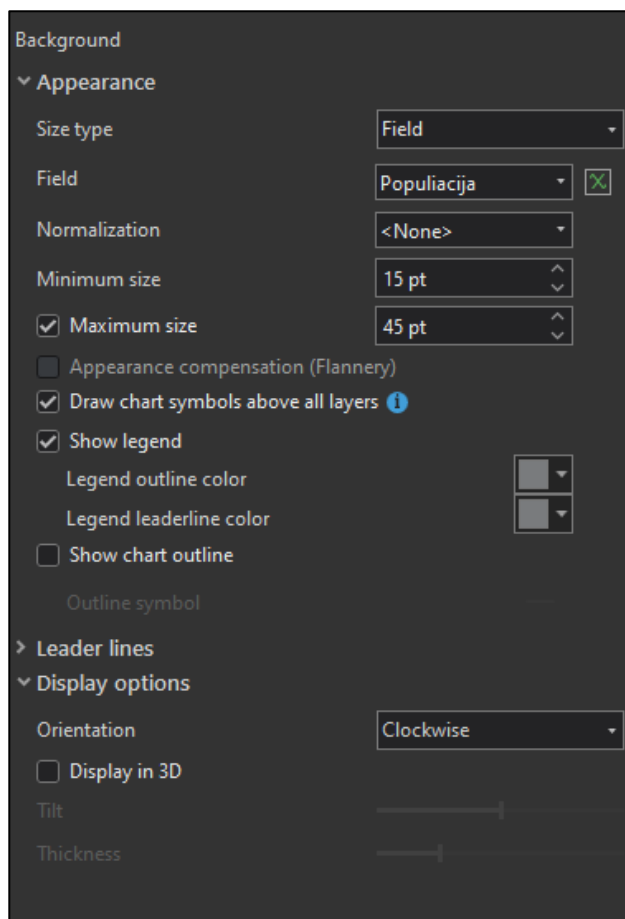
Todėl nors ir galiausiai skaitmeninių žemėlapių skaičius išliko toks pats – 9, tačiau poligoninių objektų klasių skaičius padidėjo iki 13 (buvo sukurtos dėl vaizdavimo apribojimų *diagramos_1931_min*, *diagramos_2001_min*, *diagramos_2011_min* objektų klasės, o apjungtos tautybės įvardijamos iššokančiuose languose, detaliau – interaktyvios žemėlapių aplikacijos skyriuje).

Turint sukurtas kartodiagramas sekė spalvinės kartogramos kūrimas. Buvo nuspręsta kiekvienam laikotarpyje spalvine kartograma rodyti gyventojų skaičiaus pokytį lyginant su praeitu surašymu. Tai buvo atlikta su *kartograma_** poligoninėmis objektų klasėmis, pasirinkus graduotų spalvų simbolizacijos kategoriją (angl. *graduated colors*). Buvo parinkta vaizduoti „Populiacijos pokytis procentais“ atributinį lauką ir rankiniu būdu sukuriant 5-6 intervalus, vaizduojančius gyventojų skaičiaus pokytį. Gyventojų skaičiaus pokytį buvo nuspręsta vaizduoti raudona-balta spalvine gama, kuris ir yra dažniausiai naudojama gyventojų skaičiaus pokyčio vaizdavimui (2021-2011 m. gyventojų skaičiaus pavyzdys, naudojamas 2021 m. skaitmeniniame žemėlapyje – 18 pav.).

Tačiau laikotarpiuose, kai praeito surašymo duomenys buvo išleisti prie skirtingo administracinio teritorinio suskirstymo – buvo nuspręsta uždėti tiriamo laikotarpio administracinių

ribų sluoksnį (poligoninės objektų klasės *ribos_**), kadangi dėl nesuderinamo pakitusio administracinio suskirstymo teisingai pavaizduoti gyventojų skaičiaus pokytį negalima.

Iš viso iš 9 laikotarpių skaitmeninių žemėlapių 4 buvo sukurti su spalvine kartograma gyventojų skaičiui vaizduoti. Pačius skaitmeninius žemėlapius galima pamatyti interaktyvioje aplikacijoje nuoroda: <https://experience.arcgis.com/experience/9d265268c5a345dcb777d7f879d1e759/>

18 pav. Skritulinių diagramų objektų klasių simbolizavimo nustatymai (sudaryta autoriaus, 2024)

3.3.2 Spausdintiniai žemėlapiai

Esminis spausdintinių žemėlapių skirtumas nuo skaitmeninių žemėlapių yra naudojamų kartodiagramų tipas. Kadangi spausdintiniai žemėlapiai yra statiniai, buvo poreikis parinkti tokį kartodiagramų metodą, jog tautinės gyventojų sudėties informacija teritoriniuose administraciniuose vienetuose matytųsi tiksliai ir iš karto. Galiausiai buvo nuspręsta naudoti kvadratinių diagramų metodą, kai vienas didelis kvadratas yra padalinamas į 100 lygių kvadratėlių (10 eilučių, 10 stulpelių), iš kurių kiekvienas kvadratėlis tolygus vienam procentui. Dėl dar didesnio tikslumo buvo nuspręsta kiekvieną kvadratėlį esant poreikiui skelti per pusę, todėl galutinis duomenų atvaizdavimas yra +/- 0,5 proc. tikslumu. Kvadratinių diagramų simbolizavimui duomenys apie gyventojų tautinę sudėtį turėjo būti suapvalinti, todėl kiekvieno administracinio teritorinio vieneto visų tautybių skaičius buvo perskaičiuotas į procentinę išraišką. Turint procentinę išraišką kiekviena tautybė tam tikrame administraciniame teritoriniame vienete buvo suapvalinta į artimiausią 0,5 procento dalį, t. y., arba iki skaičiaus 0,00 arba 0,50. Tačiau atliekant tokį apvalinimą dažnai susidarydavo problemos, jog sudėjus visų tautybių suapvalintas procentines reikšmes gaudavosi

suma didesnė arba mažesnė nei 100,00 proc. Tokiais atvejais buvo detaliau atsižvelgiama kurių tautybių procentinė reikšmė bent šiek tiek yra artimesnė ties 0,00/0,50 skaičiaus (šimtosiomis ar tūkstantosiomis procento) ir tos tautybės pagal poreikį buvo suapvalintos į didesnę ar mažesnę pusę.

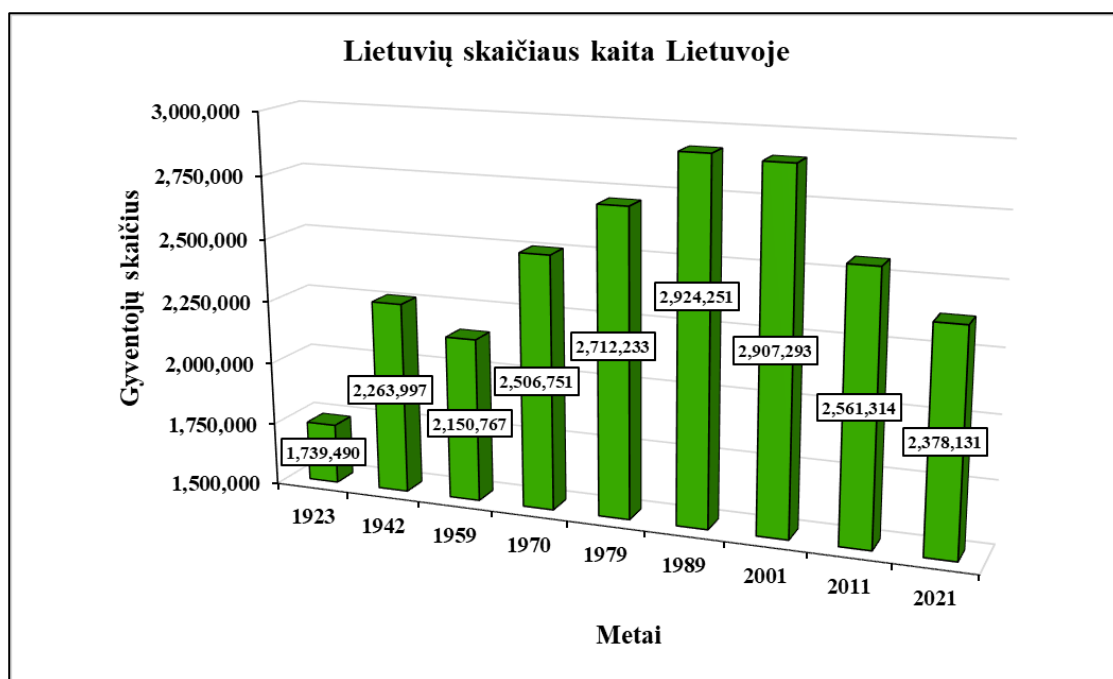
Gyventojų skaičiaus pokyčio vaizdavimas kartogramų metodu liko toks pat kaip ir skaitmeniniuose žemėlapiuose. Dėl vaizduojamų kvadratinų kartodiagramų teritorinio vieneto aiškumo buvo prirašyta prie kiekvieno administracinio vieneto jo pavadinimas. Iš viso buvo parengti 9 laikotarpių gyventojų tautinės sudėties spausdintiniai žemėlapiai (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 priedai).

Taip pat iš įskaitmenintų istorinių laikotarpių administracinių ribų per Adobe Illustrator buvo parengti ir reprezentatyvūs administracinio suskirstymo žemėlapiai (10, 11, 12, 13, 14 priedai).

3.4 Gyventojų tautinės sudėties duomenų analizė

Užsigrūdinusi amžių kovose dėl teisės laisvai ir nepriklausomai gyventi savo tėvų žemėse, vieninga valia siekianti savo gyvybę, kalbą, tautines bei valstybines tradicijas išlaikyti, kurti ir ugdyti, kad savo tautine kultūra visuotinei žmonių giminės pažangai bendradarbiaudama, vykdytų Visagalio valią ir laisvo žmogaus pašaukimą, tai – Lietuvių Tauta (Vyriausiasis Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas Trentyje, 1949).

Lietuviai

19 pav. Lietuvių skaičiaus kaita Lietuvoje stulpeline diagrama (sudaryta autoriaus, 2024)

Lietuvai tapus nepriklausoma valstybe iš subirėjusios Rusijos Imperijos 1923 m. vyko pirmasis visuotinis gyventojų surašymas, pagal kurį lietuvių tauta Lietuvos Respublikoje sudarė absoliučią daugumą su 1 739 490 gyventojais (80,14 %) (19 pav). Lietuviškiausias buvo Žemaitijos regionas, kur lietuviai sudarė netoli 90 % gyventojų daugumoje apskričių. Miestuose lietuvių gyveno nuo 50 % iki 70 % vietos gyventojų, pavyzdžiui, Šiaulių mieste (70,41 %), Kauno mieste (58,97 %),

Panevėžio mieste (53,32 %), Ukmergės mieste (49,44 %). Mažiausias lietuvių skaičius Lietuvos Respublikoje buvo Klaipėdos krašte: Klaipėdos mieste lietuviai tesudarė tik apie 10,1 % vietos gyventojų, o Šilutės, Pagėgių ir Klaipėdos apskrityse – nuo daugmaž 20 % iki pusės vietos gyventojų.

Vilniaus krašte, kuris nuo 1920 m. iki 1939 m. buvo Lenkijos Respublikos okupuotas taip pat nepasižymėjo lietuviškumu. Daugelyje Vilniaus krašto apskričių pagal 1931 m. Lenkijos Respublikos gyventojų surašymą lietuviai tesudarė vos iki poros procentų nuo vietinių gyventojų, su vienintelėmis išlygomis esant Švenčionių apskrčiai (31,5 %), Vilniaus-Trakų apskrčiai (7,9 %), Suvalkų apskrčiai (6,16 %). Pačiame Vilniaus mieste lietuvių skaičius nesiekė net 1 % (0,81 %).

Vokiečių Reicho okupacijos metais vokiečiams prijungus Vilnių, dalį Vilniaus krašto prie Lietuvos – lietuvių skaičius padidėjo iki 2 263 997 gyventojų pagal 1942 m. surašymo duomenis (2 priedas). Procentine išraiška lietuvių skaičius šiek tiek padidėjo ir sudarė 81,16 % visos Lietuvos generalinės srities gyventojų. Naujai prijungtos teritorijos nepasižymėjo lietuviškumu, mažiausiai lietuviai sudarė Ašmenos ir Svyrių apskrityse (atitinkamai 14,92 % ir 20,45 % vietos gyventojų). Eišiškių, Vilniaus apskrityse lietuviai sudarė apie pusę gyventojų (atitinkamai 47,05 % ir 49,13 %), o pačioje Vilniaus miesto apygardoje – 20,54 % gyventojų, smarkus padidėjimas nuo 1931 m. Likusioje Lietuvos dalyje – lietuviai sudarė absoliučią daugumą (virš 90 %).

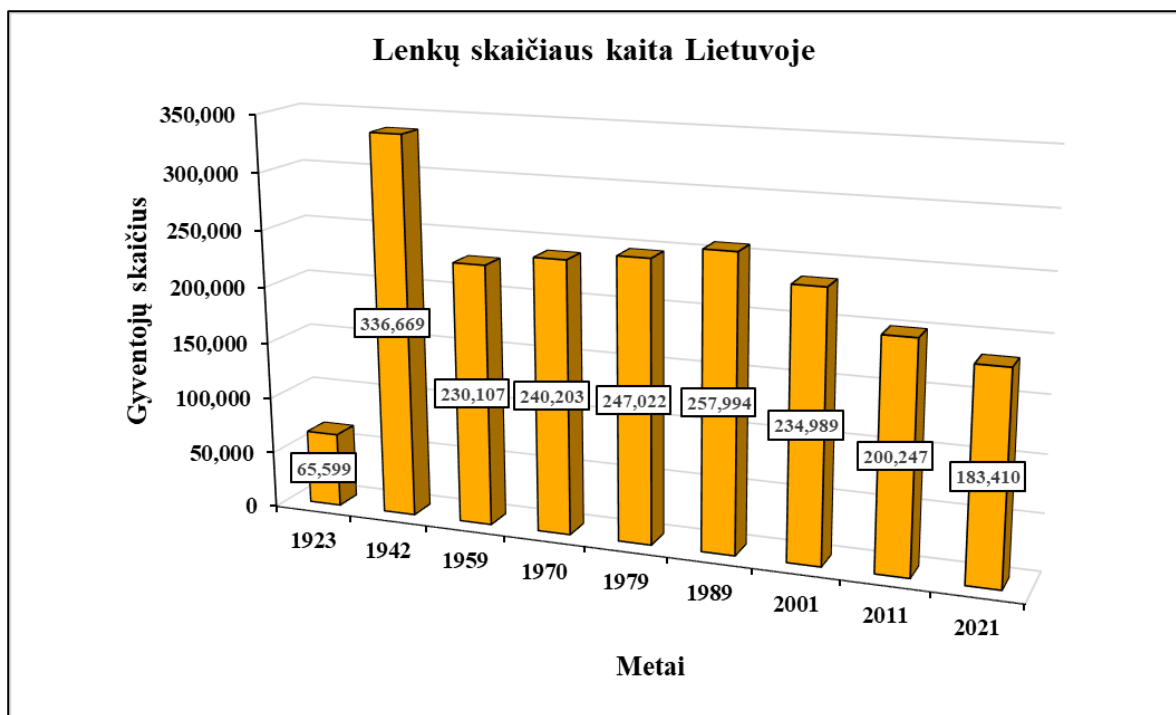
Lietuvių skaičius 1959 m. yra panašus į 1942 m., bet visgi matomas nežymus skaičiaus sumažėjimas iki 2 150 767 gyventojų (79,32 %, apie 100 tūkst. sumažėjo). Tai lėmė įvairūs įvykiai, tokie kaip Partizaninis karas (1944-1953 m.), kurio metu žuvo 30 tūkst., gyventojų trėmimai, įvairių šaltinių duomenimis buvo ištremta apie 260 tūkst. gyventojų bei Lietuvos teritorinių pokyčių (Vilniaus krašte kai kurios apskritys prijungtos prie Baltarusijos pasibaigus Antrajam pasauliniui karui, o kai kurios prijungtos ir prie Lietuvos bei koreguotos jų sienos). Pagal surašymų duomenis nuo 1959 m. iki 1989 m., lietuvių skaičius daugelyje rajonų augo. Išimtis Ignalinos rajonas, kur buvo statoma Ignalinos atominė elektrinė, kur iš kitų sąjunginių respublikų atvyko gyventojai-specialistai ir pagal 1989 m. surašymo duomenis lietuviai tesudarė 39,17 % gyventojų, tačiau bendrai lietuvių skaičius per sovietinį laikotarpį mažai pakito. Nuo 1959 m. 2 150 767 gyventojų lietuvių skaičius išaugo iki 2 924 251, tačiau procentinė išraiška labai minimaliai tepakito (nuo 79,32 % 1959 m. iki 79,58 % 1989 m.).

Lietuviams atkūrus nepriklausomą Lietuvos Respublikos 1990 m. – lietuvių skaičius pradėjo mažėti (nuo 2 924 251 gyventojų 1989 m. iki 2 378 131 gyventojų 2021 m., daugiausiai dėl emigracijos), tačiau procentine išraiška jie sudaro vis didesnę dalį visų gyventojų ir remiantis 2021 m. surašymu (9 priedas) lietuviai sudaro 84,61 % Lietuvos gyventojų.

Lenkai

Lietuvių ir lenkų įvairiais laikotarpiais buvo ta pati istorija, kuri lėmė abiejų valstybių bendrą klestėjimą ir praradimus. Įvairiais laikotarpiais tie santykiai buvo skirtingi – nuo draugiškų iki karinių (Vaitekūnas, 2006). Tačiau kad ir kaip į tai žvelgtume, fakto, kad mes kartu gyvenome ir gyvename – nepakeisi.

20 pav. Lenkų skaičiaus kaita Lietuvoje stulpeline diagrama
(sudaryta autoriaus, 2024)

1923 m. surašymo metu lenkų tautybės atstovų Lietuvoje gyveno nedaug, 65 599 asmenys (3,02 % visų gyventojų) (20 pav). Remiantis 1923 m. gyventojų surašymo duomenimis (1 priedas) lenkų tautybės atstovų daugiausia gyveno rytinėje Lietuvos dalyje: Trakų apskrityje 12,35 % ir Kauno apskrityje 10,20 %, o be šių apskričių kitose rytinėje Lietuvos dalyje esančiose apskrityse sudarė iki kelių 10 %, o likusioje Lietuvos dalyje – iki kelių procentų.

Tačiau situacija yra priešinga Vilniaus krašte, kurį Lenkijos Respublika ir kontroliavo nuo 1920 m. iki 1939 m. Vilniaus krašte lenkai sudarė beveik du trečdalius vietos gyventojų 1 394 604 (64,18 %). Daugiausią lenkų tautybės atstovų buvo Vilniaus mieste ir aplink Vilniaus miestą šalimais esančias apskritis (Vilniaus-Trakų, Ašmenos, Lydos, Ščiutino apskritis) bei pietvakarines Vilniaus krašto apskritis (Suvalkų, Augustavo, Sokulkos apskritis) kur lenkų skaičius svyravo nuo daugmaž dviejų trečdalių vietinių gyventojų iki 90 %. Mažiausias lenkų skaičius buvo rytinėse apskrityse kur lenkai sudarė iki pusės vietinių gyventojų (Pastovių, Vileikos, Maladečinos, Valažino, Naugarduko apskrityse).

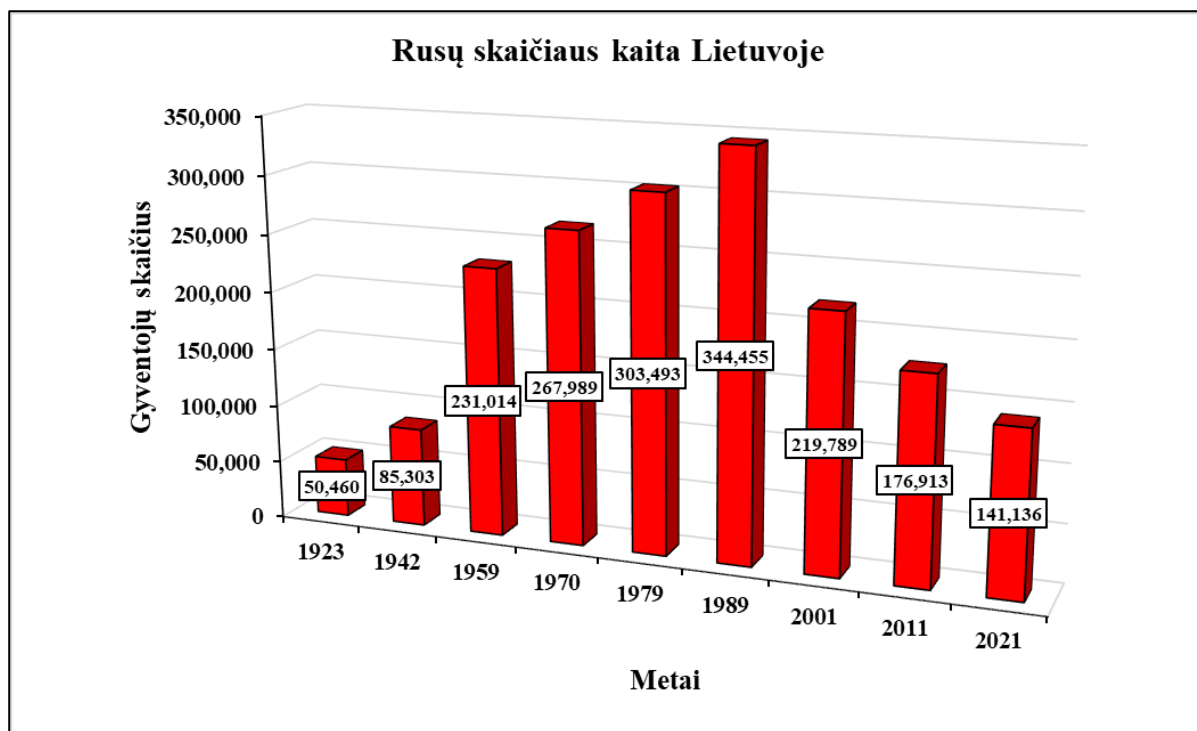
Vokiečių okupacijos metais prie Lietuvos generalinės srities buvo prijungtas prieš tai lenkų okupuotas Vilniaus kraštas, kuriame gyveno daug lenkų tautybės gyventojų. Tuomet Lietuvoje lenkai sudarė jau žymiai didesnę gyventojų skaičių – 336 669 (12,07 %). Remiantis 1942 m. gyventojų surašymo duomenimis (2 priedas) rytinėje Lietuvos dalyje, t. y., Vilniaus srities apygardoje – dominavo lenkų tautybės atstovai. Absoliučią daugumą lenkai sudarė Vilniaus miesto apygardoje (71,92 %), Ašmenos apskrityje (53,87 %). Daugmaž apylygiai su lietuviais lenkai sudarė Eišiškių apskritį (45,33 % lenkų), Svyrių apskritį (35,66 % lenkai). Mažiausias lenkų skaičius Vilniaus srities apygardoje buvo Trakų ir Švenčionių apskrityse (23,44 % ir 20,5 %). Pačioje Vilniaus apskrityje lenkų yra truputėlį mažiau nei lietuvių (49,13 % lietuvių, 44,67 % lenkų), tačiau bendrai pažiūrėjus visą Vilniaus apygardą – lenkai sudarė apie trečdalį visų gyventojų. Likusiose Lietuvos teritorijose lenkai sudarė tik iki 1 % vietos gyventojų.

Sovietmečiu pagal 1959 m. surašymo (3 priedas) ir 1942 m. surašymo duomenis – lenkų tautybės atstovų skaičius sumažėjo iki 230 107 (8,49 %) ir pietrytinėje Lietuvos dalyje toliau dominavo lenkai: Šalčininkų rajone 83,87 %, Vilniaus rajone 81,44 %, Nemenčinės rajone 73,21 %, Eišiškių rajone 67,4 %, Trakų rajone 48,17 %. Tačiau įvyko viena permaina ties lenkų dominuojame arealo centre, t. y., Vilniaus mieste lenkai nebesudarė tautinės daugumos, o tapo trečia pagal gyventojų skaičių tautinė mažuma su 20 %. Tai lėmė daug priežasčių, bet pagrindinės buvo, kad apie 200 tūkst. lenkų po karo buvo repatrijuoti į Lenkiją ir buvo skatinamas lietuvių kūrimasis sostinėje. Taip pat ne mažą dalį gyventojų lenkai vis dar sudarė Švenčionių rajone (23,86 %), Vievio rajone (22,87 %) ir kitur. Kuo labiau tolstama nuo rytinės, pietrytinės Lietuvos dalies – lenkų tautybės skaičius labiau mažėja. Tam didelę įtaką darė tarpukariu Vilniaus krašto lenkų okupacija, kuomet buvo skatinamas lenkų kraustymasis į Vilniaus kraštą. Situacija beveik nekito per visus kitus sovietmečiu rengtus surašymus (4, 5, 6 priedai), t. y., skaičiaus atžvilgiu lenkų tautybės skaičius po truputėlį augo iki 257 994 gyventojų (7,02 % visos Lietuvos TSR gyventojų) 1989 m. dėl teigiamo natūralaus gyventojų prieaugo, tačiau procentine išraiška nežymiai mažėjo nuo 8,49 % 1959 m. iki 7,02 % visų Lietuvos TSR gyventojų 1989 m.

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę įžvelgiamas pokytis, kad ne vien procentaliai mažėja lenkų skaičius, bet ir gyventojų skaičiaus atžvilgiu, pavyzdžiui, pagal 2021 m. surašymo duomenis (9 priedas) lenkų tautybės skaičius sumažėjo iki 183 410 gyventojų (6,53 %). Tačiau nors ir lenkų tautybės atstovų skaičius sumažėjęs, teritorinis jų pasiskirstymas išlieka toks pat, t. y., rytinėje Lietuvos dalyje jie tesudaro didesnę dalį vietos gyventojų nei kitos tautybės, pavyzdžiui, Šalčininkų r. savivaldybėje 76,31 %, Trakų r. savivaldybėje 27,53 %, Vilniaus r. savivaldybėje 46,75 %, Švenčionių r. savivaldybėje 24,32 %. Tačiau sostinėje Vilniaus m. savivaldybėje 2021 m. lenkų skaičius tesudaro tik 15,35 % visų gyventojų.

Rusai

Lietuvai tapus nepriklausoma šalimi nuo byrančios carinės Rusijos Imperijos 1923 m. vyko visuotinis gyventojų surašymas, pagal kurio rezultatus Lietuvos Respublikoje rusų tautybės atstovų iš viso buvo 55 000 (2,53 % visų gyventojų) (21 pav). Procentine išraiška rusų tautybės atstovų daugiausia buvo Zarasų apskrityje (15,37 %), tačiau gyventojų skaičiumi nelabai skyrėsi nuo Kauno, Utenos ir kt. apskričių. Apskritai rusų tautybės atstovų buvo tik iki kelių procentų visoje Lietuvos teritorijoje, o tai lėmė tai, kad XIX a. Lietuvai esant Rusijos sudėtyje, carinė valdžia buvo suinteresuota įkurti kuo daugiau dvarininkų ne vien pramonės centruose, bet ir kaimiškose vietovėse, kas jiems iš dalies ir pavyko. Vilniaus krašte rusų skaičius taip pat nebuvo įspūdingas, daugelyje apskričių jie sudarė iki keleta procentų, išskyrus Breslaujos apskritį, kur rusai sudarė 10,16 % gyventojų.

21 pav. Rusų skaičiaus kaita Lietuvoje stulpeline diagrama
(sudaryta autoriaus, 2024)

Vokietmečiu 1942 m. (2 priedas) rusų skaičius išaugo pusantro karto iki 85 303 gyventojų, procentaliai išaugo iki 3,06 %. Kaip ir su lenkų tautybės atstovais, taip ir su rusų, didelę įtaką turėjo naujai prijungtos teritorijos, kuriose ir buvo nemažai šios tautybės gyventojų. Tačiau bendrai paėmus rusai niekur nesudarė didelę dalį gyventojų, daugiausia buvo Švenčionių apskrityje, kur rusai sudarė 7,08 % gyventojų, o likusiose teritorijose – iki kelių procentų.

Pasibaigus Antrajam pasauliniam karui ir Sovietų Sąjungai reokupavus Lietuvą – rusų tautybės atstovų skaičius labai išaugo, kai vykdant įvairių gamyklų statybas buvo įdarbinti dešimtys tūkstančių žmonių iš įvairių Rusijos regionų. Ypač didelis kiekis rusų atvyko į Lietuvą rekonstruojant ir plečiant Klaipėdos miesto uostą. Dalis uosto ir laivyno kvalifikuotų specialistų, kurių nebuvo Lietuvoje, vėliau pasiliko čia gyventi visam laikui ir pagal 1959 m. surašymo duomenis (3 priedas) Klaipėdos mieste rusai sudarė 35,23 % gyventojų, Neringos mieste – 35,01 %. Labai stipriai išaugo rusų tautybės atstovų skaičius didžiausiuose Lietuvos miestuose: Kaune (11,63 %), Šiauliuose (13,05 %), ypač Vilniuje (iki 29,4 %). Tai įvyko dėl dviejų aplinkybių – pirma, dėl prieš tai vykusio didelio Lietuvos gyventojų trėmimo statistikoje buvo stengiamasi parodyti, kad gyventojų skaičius ne mažėja, o netgi didėja. Taigi, buvo bandoma nuslėpti tikruosius tremtinių skaičius. Antra, kaimų gyventojams, per prievartą įdarbintiems kolektyviniuose, tarybiniuose, valstybiniuose ir kitokiuose ūkiuose – nebuvo leidžiama išvykti į miestus, kadangi buvo norima, jog būtų sudaromos palankesnės sąlygos kitataučiams kurtis. Daug rusų atvyko į Vilniaus miestą po Antrojo pasaulinio karo, nes jiems tuo metu buvo paskirti svarbūs valdžios ir partinio vadovavimo postai.

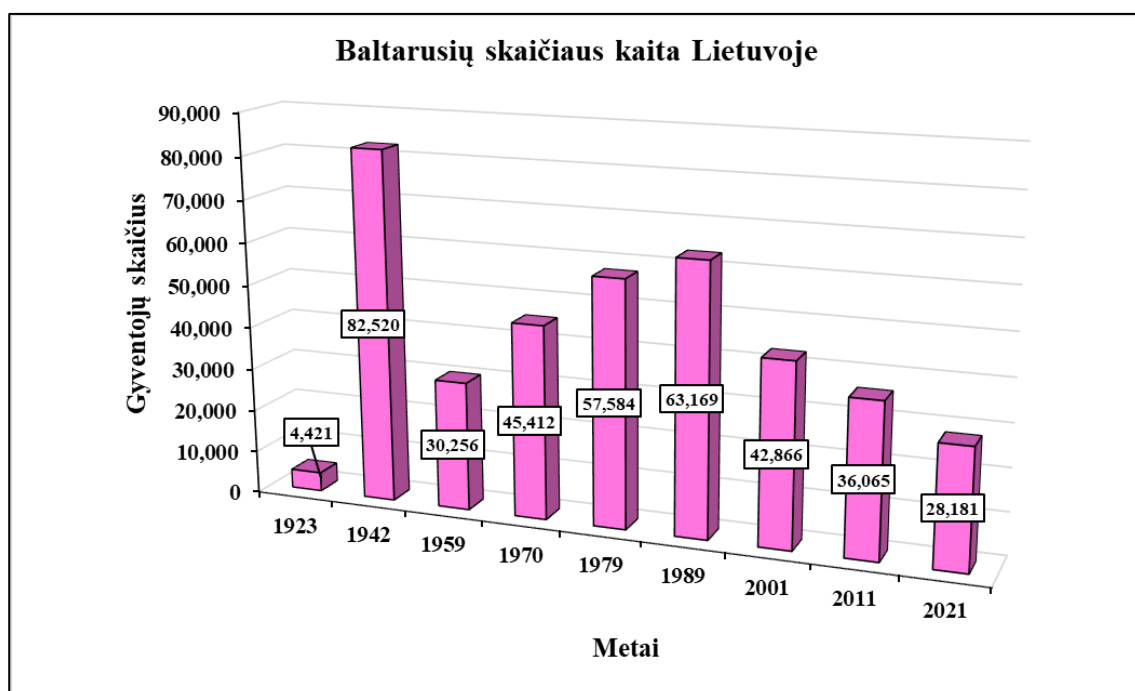
Per likusį sovietmečio laikotarpį (4, 5, 6 priedai) rusų tautybės atstovų skaičius augo iki 1989 m. (dėl imigracijos bei natūralaus teigiamo gyventojų prieaugio). Nuo 1959 m. iki 1989 m. rusų skaičius padidėjo nuo 231 014 gyventojų (8,52 %) iki 344 455 gyventojų (9,37 %). Didžiausias pokytis matomas remiantis 1989 m. gyventojų surašymo duomenimis (6 priedas) – buvo staigus rusų skaičiaus padidėjimas Ignalinos rajone iš 3 545 gyventojų (10,01 %) 1959 m. iki 23 559 gyventojų (39,42 %) 1989 m. Tai lėmė nuo 1984 m. pradėjusi veikti Ignalinos atominė elektrinė, kuriai veikti

daug specialistų su jų šeimomis atvyko iš kitų Sovietų Sąjungos respublikų, tarp kurių rusai sudarė didžiąją dalį.

Žlugus Sovietų Sąjungai ir Lietuvai atgavus nepriklausomybę rusų skaičius pradėjo mažėti, kadangi didelė dalis rusų emigravo atgal į Rusiją ir pagal 2021 m. surašymo duomenis (9 priedas), rusų skaičius daugiau nei dvigubai sumažėjo nuo 1989 m. Tačiau atskyrus Visagino miestą, aplinkinę jos teritoriją nuo Ignalinos rajono savivaldybės į Visagino savivaldybę – rusai joje sudaro daugumą (47,38 %) 2021 m., o tai vienintelis administracinis teritorinis vienetas Lietuvos teritorijoje, kur rusai sudaro didžiąją dalį vietos gyventojų. Pagal naujausią 2021 m. surašymą be Visagino savivaldybės rusai vis dar sudaro ne mažą tautinę mažumą Klaipėdos miesto savivaldybėje (16,03 %), Vilniaus miesto savivaldybėje (9,68 %), Zarasų r. savivaldybėje (17,17 %), Švenčionių r. savivaldybėje (12,34 %) o likusioje Lietuvos teritorijoje nuo kelių procentų iki 5 % vietos gyventojų, su šiek tiek didesne procentine išraiška rytinėje šalies dalyje.

Baltarusiai

Tarpukario pradžioje pagal 1923 m. surašymo duomenis baltarusių skaičius Lietuvoje buvo 4421 arba vos 0,2 % visų tuometinių Lietuvos Respublikos gyventojų (22 pav). Didžioji dalis baltarusių buvo Trakų apskrityje, kur baltarusiai sudarė 2,47 % vietos gyventojų, o likusioje Lietuvos teritorijoje niekur nesiekė net 0,5 %. Tačiau situacija buvo visai kitokia Vilniaus krašte, kur pagal 1931 m. surašymą (1 priedas) baltarusių buvo net 441 006 arba 20,3 % visų Vilniaus krašto gyventojų. Rytinėse Vilniaus krašto apskrityse baltarusiai sudarė nuo pusės iki dviejų trečdalių vietos gyventojų: Pastovių apskrityje (47,75 %), Vileikos apskrityje (49,09 %), Maladečinos apskrityje (53,69 %), Naugarduko apskrityje (68,83 %). Gardino, Breslaujos ir Valažino apskrityse baltarusiai sudarė iki trečdaliaus vietos gyventojų (atitinkamai 29,91 %, 16,16 %, 28,32 %), o likusiose apskrityse nuo poros procentų iki 10 %.

22 pav. Baltarusių skaičiaus kaita Lietuvoje stulpeline diagrama (sudaryta autoriaus, 2024)

Vokietmečiu situacija pasikeitė, remiantis 1942 m. surašymu (2 priedas) Lietuvos teritorijoje baltarusių skaičius išaugo daugiau nei 20 kartų iki 82 520 gyventojų (2,96 %). Kaip ir su praeitomis minėtomis tautomis, tam didelę įtaką turėjo naujai prijungtos teritorijos. Naujai prijungtoje Svyrių apskrityje baltarusiai sudarė daugumą (39,29 %) bei didelį gyventojų skaičių Ašmenos apskrityje (30,47 %) ir kitose Vilniaus apygardos apskrityse, kuriuose baltarusiai išvis sudarė 12,97 % vietinių gyventojų. Likusioje vakarinėje Lietuvos dalyje baltarusių skaičius nepakito, t. y., baltarusiai niekur nesiekė net 0,5 % vietos gyventojų.

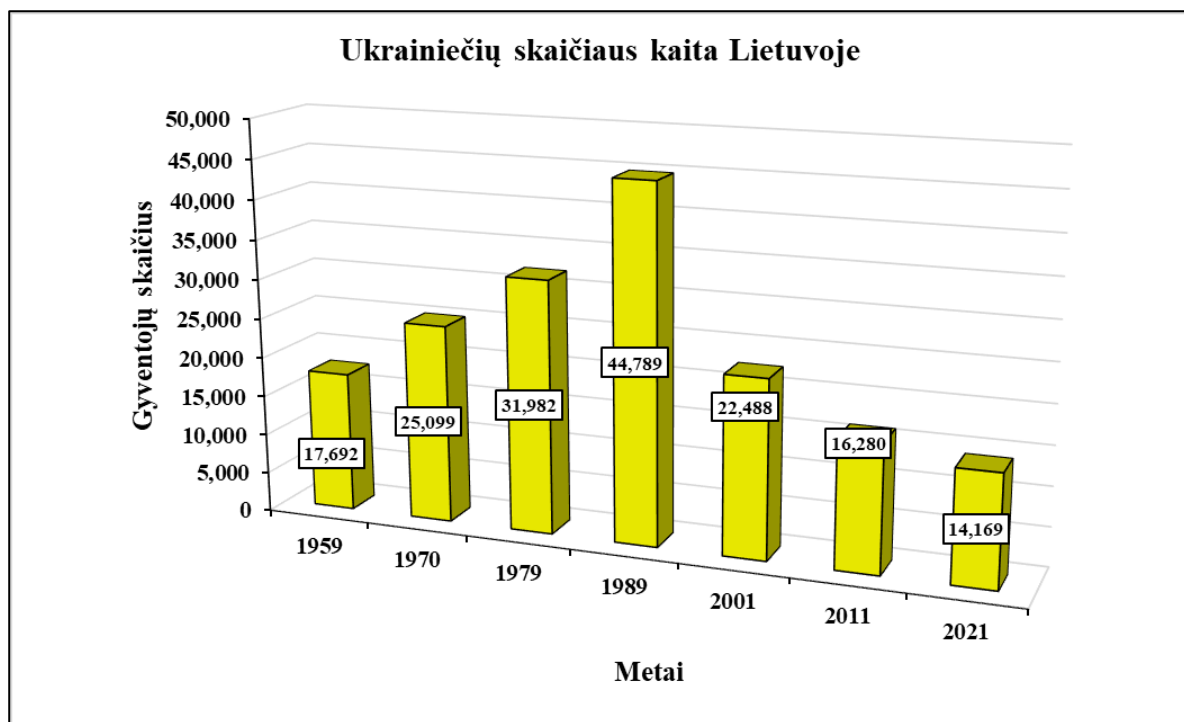
Sovietmečio pradžioje pagal 1959 m. surašymo duomenis (3 priedas) baltarusių tautos atstovų skaičius sumažėjo beveik trigubai iki 30 256 gyventojų (1,12 %), o tai lėmė vokiečių okupacijos metu naujai prijungtų teritorijų sovietams pakartotinai užėmus Lietuvą – atėmimas, teritorijų ribų koregavimas. Tos teritorijos buvo daugiausia baltarusių apgyvendintos, tad jas prijungus prie Baltarusijos TSR Lietuvoje baltarusių skaičius ženkliai sumažėjo. Iš likusių baltarusių apgyvendintų teritorijų daugiausia jų 1959 m. buvo Vilniaus mieste (6,22 %) bei Trakų rajone (4,64 %). Kitose periferinėse pasienio teritorijose rytų Lietuvoje baltarusiai sudarė iki poros procentų, o likusioje Lietuvos dalyje – nesiekė 0,5 % vietos gyventojų.

Per visą sovietmečio laikotarpį baltarusių skaičius nuosekliai augo iki 1989 m. (4, 5, 6 priedai). Tai lėmė Sovietų Sąjungos skatinimai keltis į buvusias Baltijos valstybes, neva padėti Lietuvoje plėtoti pramonę. Dalis į Lietuvą atvyko ir dėl geresnių gyvenimo sąlygų nei Baltarusijos TSR. Pagal 1989 m. surašymo duomenis baltarusių skaičius išaugo iki 63 169 gyventojų (1,72 %) visų Lietuvos TSR gyventojų. Ne maža dalis baltarusių išaugo Ignalinos rajone (7,48 %) (6 priedas) dėl pradėjusios veikti Ignalinos atominės elektrinės (taip pat kaip ir su rusais, kadangi reikėjo specialistų elektrinės veikimui – ne maža dalis atvyko į šalį dėl šios priežasties). Likusioje Lietuvos TSR dalyje baltarusių situacija nepakito.

Tačiau Lietuvai atkūrus nepriklausomybę baltarusių skaičius pradėjo mažėti ir remiantis 2021 m. gyventojų surašymo duomenimis (9 priedas) baltarusių skaičius sumažėjo dvigubai, kadangi dėl iširusios Sovietų Sąjungos ne mažai tautinių mažumų grįžo į savo tautų įkurtas šalis, t. y., šiuo atveju į Baltarusiją, ar svetur dėl geresnės ekonominės situacijos. Baltarusių teritorinis pasiskirstymas išliko toks pat kaip ir sovietmečiu, didžiajai daliai jų gyvenant rytinėje Lietuvos dalyje, pasienyje su Baltarusija, tačiau dėl nuolatinio jų skaičiaus mažėjimo procentinė jų dalis vis mažėja ir pavyzdžiui Vilniaus miesto savivaldybėje pagal 2021 m. surašymo duomenis baltarusiai sudaro tik 2,72 % vietos gyventojų.

Ukrainiečiai

Žinios apie ukrainiečių skaičių tarpukario Lietuvoje nėra žinomos, kadangi dėl labai mažo jų skaičiaus ukrainiečiai 1923 m. surašyme buvo įskaičiuoti kartu prie „Kiti“. Tačiau nors ir Vilniaus krašto 1931 m. surašyme ukrainiečiai buvo įtraukti, tačiau tai greičiausiai patvirtina manomą prielaidą dėl jų neįtraukimo į 1923 m. Lietuvos surašymą, kad jų skaičius buvo per mažas, kadangi Vilniaus krašte pagal 1931 m. surašymo duomenis ukrainiečių tebuvo 854 arba 0,04 % visų gyventojų. Didžiausias ukrainiečių skaičius Vilniaus krašte pagal 1931 m. surašymą buvo Suvalkų apskrityje (0,19 %), o likusiose apskrityse nesiekė net 0,1 % visų vietos gyventojų. Vokietmečiu į 1942 m. surašymą ukrainiečiai taip pat nebuvo įtraukti, tad jų skaičius tuomet irgi nežinomas.

23 pav. Ukrainiečių skaičiaus kaita Lietuvoje stulpeline diagrama (sudaryta autoriaus, 2024)

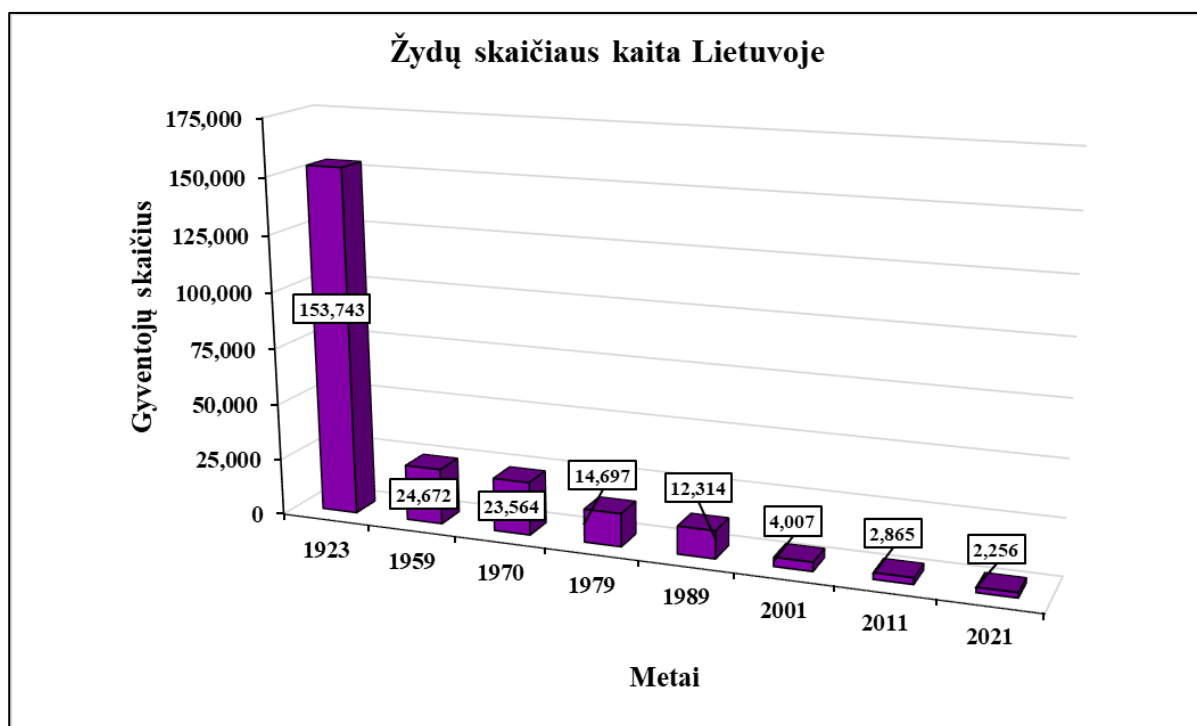
Pirmosios žinios apie ukrainiečių skaičių Lietuvoje atsirado 1959 m. surašyme, tačiau dėl nežinomų priežasčių ukrainiečius buvo nuspręsta atskirai neišskirti, tad žinios apie ukrainiečius yra tik jų bendras skaičius visame Lietuvos TSR. Ir taip buvo visą sovietmetį, tad sovietmečiu žinomas tik ukrainiečių bendras skaičius, kuris nuo 1959 m. 17 692 gyventojų (23 pav.) išaugo iki 44 789 gyventojų 1989 m. Žinoma, jog nemažai ukrainiečių atvyko iš Odesos ir Simferopolio dirbti į Klaipėdos uostą, kur jie įsidarbino žvejybos, prekybos laivyne. Taip pat dalis jų tarnavo sovietinėje armijoje. Tad, per visą sovietinį laikotarpį žinomas tik ukrainiečių skaičius, kuris nuolat augo iki SSRS žlugimo.

Lietuvai atgavus nepriklausomybę 2001 m. surašyme pirmą kartą ukrainiečiai buvo atskirai paskaičiuoti administraciniuose teritoriniuose vienetuose. Tačiau kaip ir kitos tautinės mažumos, taip pat ir ukrainiečiai – jų skaičius Lietuvai tapus nepriklausoma šalimi stipriai sumažėjo ir pagal 2011 m. surašymo duomenis ukrainiečių tebebuvo 16 280 (0,54 %), t. y., beveik trigubai mažiau nei 1989 m. Erdvinis ukrainiečių pasiskirstymas yra didžiausiuose Lietuvos miestuose kur jų skaičius pagal 2011 m. surašymo rezultatus buvo nuo poros tūkstančių iki 5 338 Vilniaus miesto savivaldybėje (1 % vietos gyventojų), su didžiausia procentine išraiška Visagino savivaldybėje (5,14 %). Naujausiame 2021 m. surašyme ukrainiečių skaičius sumažėjo iki 14 169 gyventojų (0,5 %), didžiąjai daliai ukrainiečių esant didžiausiuose Lietuvos miestuose, turint iki kelių tūkstančių ukrainiečių tautybės atstovų. Tačiau 2022 m. prasidėjęs karas tarp Ukrainos ir Rusijos privertė didelę dalį ukrainiečių ieškoti prieglobsčio svetur, ne išimtis yra ir Lietuva, tad bent jau 2031 m. surašyme tikėtina, jog ukrainiečių skaičius bus stipriai išaugęs.

Žydai

Žydų tautos atstovų skaičiaus maksimumas buvo pasiektas tarpukariu, remiantis 1923 m. surašymo duomenimis (1 priedas) Lietuvoje žydų buvo 153 753 (7,08 % visų gyventojų). Žydų buvo

beveik visose apskrityse, kur jie sudarė nuo daugiaž 5 % iki 10 % vietos gyventojų. Nors žydai niekur nesudarė gyventojų daugumos, tačiau procentine išraiška didelę dalį gyventojų jie sudarė visur, ypač miestuose: Ukmergėje (36,64 %), Panevėžyje (35,66 %), Kaune (27,09 %) ir Šiauliuose (24,96 %). Situacija Vilniaus krašte buvo panaši į Lietuvos, t. y., pagal 1931 m. surašymą žydų Vilniaus krašte buvo 189 648 (8,73 %), daugiausia žydų buvo Vilniaus mieste (27,99 %) ir Gardino apskrityje (16,59 %), o likusiose apskrityse – nuo keletos procentų iki daugiaž 10 % vietos gyventojų.

24 pav. Žydų skaičiaus kaita Lietuvoje stulpeline diagrama (sudaryta autoriaus, 2024)

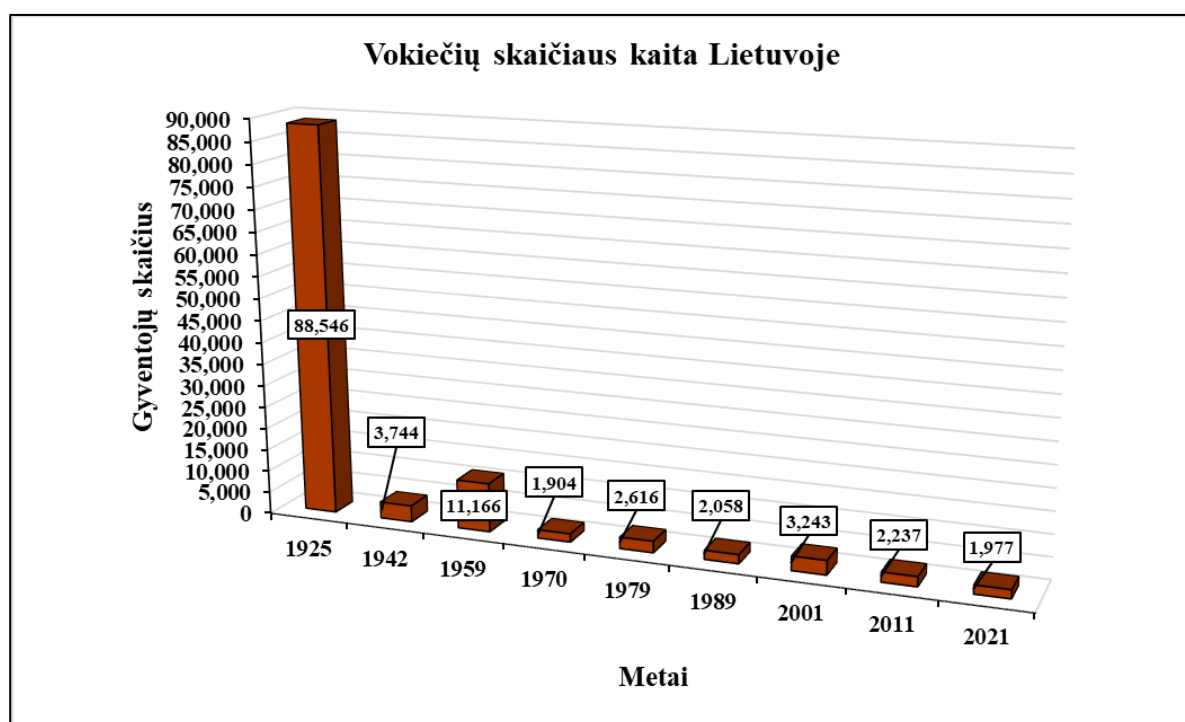
Tačiau žydus ištiko katastrofa Antrojo pasaulinio karo metu, kuomet iš beveik 210 tūkst. buvusių žydų Lietuvos Respublikoje dėl vokiečių vykdyto holokausto apie 190 tūkst. jų buvo nužudyta. Taip pat dėl nacistinės Vokietijos vykdomos politikos žydai buvo tyčia neįtraukti į 1942 m. surašymą.

Po Antrojo pasaulio karo žydų tautos skaičius niekada nebeatsistatė ir pagal 1959 m. surašymo duomenis Lietuvos TSR jų buvo tik 24 672 (0,91 %) – 6 kartus mažiau nei 1923 m. Iš likusių žydų didžioji dalis jų buvo didžiausiuose miestuose: Vilniuje (6,93 %), Druskininkuose (2,22 %), Kaune (2,19 %), Šiauliuose (1,41 %). Likusį sovietmečio laikotarpį žydų skaičius ir toliau nuosekliai mažėjo (buvo įkurta žydų valstybė Izraelis kur buvo skatinama žydams kraustyti) ir pagal 1989 m. surašymo duomenis žydų tebebuvo 12 314 (0,34 %).

Lietuvai atgavus nepriklausomybę situacija nepasikeitė ir žydų skaičius ir toliau mažėja. Pagal 2011 m. surašymo duomenis Lietuvoje žydų tebebuvo 2 865 (0,09 %), o didžioji jų dalis buvo Vilniaus miesto savivaldybėje, kuri buvo vienintelė savivaldybė, kurioje žydų skaičius buvo daugiau nei daugiau nei pora šimtų – 2026 (0,38 % vietos gyventojų). 2021 m. žydų skaičius dar labiau sumažėjo iki 2 256 gyventojų (24 pav.) ir žydai dėl jų mažo skaičiaus nebebuvo išskirti į atskirą tautybę naujausiame 2021 m. surašyme, o įskaičiuoti prie „Kiti“.

Vokiečiai

Vokiečių tautybės maksimalus skaičius buvo po Pirmojo pasaulinio karo, kai pagal 1923 m. surašymo duomenis jų Lietuvoje buvo 88 546 (4,08 %), įskaitant Klaipėdos kraštą (25 pav).

25 pav. Vokiečių skaičiaus kaita Lietuvoje stulpeline diagrama (sudaryta autoriaus, 2024)

Po 1923 metų Klaipėdos sukilimo Klaipėdos kraštas buvo prijungtas į Lietuvos sudėtį. Klaipėdos krašte visuotinis gyventojų surašymas vyko atskirai nuo Lietuvos 1925 metais sausio 20 dieną, pagal kurią aiškiai matosi tautų dvilypiškumas arba trilypiškumas. Klaipėdos mieste pagal 1925 m. surašymo duomenis vokiečiai sudarė 57,79 % vietos gyventojų, Klaipėdos apskrityje – 20,74 %, Šilutės apskrityje – 38,28 %, Pagėgių apskrityje – 47,08 %. Iš viso pagal 1925 m. surašymo duomenis Klaipėdos krašte 24,24 % sudarė specifinė gyventojų kategorija – „klaipėdiečiai“. Vokiečių ir lietuvių tradicija buvo linkusi šių gyventojų grupę priskirti atitinkamai arba vokiečiams, arba lietuviams. Vokiečiai juos laikė nukrypusiais nuo integracijos į vokiečių etnokultūrinę bendruomenę, o lietuviai – nutautėjusiais lietuviais. Nors dauguma „klaipėdiškių“ turėjo lietuviškas pavardes ir namuose dažnai dar bendraudavo lietuviškai, jų etnopolitinė savimonė, išugdyta vokiečių įtakos per šimtmečius, neleido jiems iš principo pasirinkti vienos pusės, todėl teisingiausia ir būtų gerbti tuometinės dalies gyventojų pasisakymą, jog šie yra trečia tarpinė gyventojų kategorija tarp lietuvių ir vokiečių. Be Klaipėdos krašto vokiečiai sudarė tautinę mažumą palei visą pietvakarių Lietuvos sieną, daugiausiai – Vilkaviškio apskrityje (12,46 %), Šakių apskrityje (4,24 %), Tauragės apskrityje (3,36 %). Vilniaus krašte situacija buvo panaši, pagal 1931 m. surašymą jų buvo 4 138 (0,19 %), tik Suvalkų apskrityje jų skaičius siekė 2 627 (2,39 %), o likusiose apskrityse – iki poros šimtų gyventojų.

Antrojo pasaulinio karo metu nacistinei Vokietijai užėmus Lietuvą – jų skaičius buvo labai sumažėjęs ir pagal 1942 m. surašymo duomenis vokiečių tautybės atstovų tebebuvo apie 3,744 (0,13 %) gyventojų (2 priedas). Didelę įtaką tam turėjo Klaipėdos krašto netekimas, kurį 1939 m. Lietuva gavusi ultimatumą iš nacistinės Vokietijos ją perdavė Vokietijai, tad Klaipėdos krašto nebuvo 1942

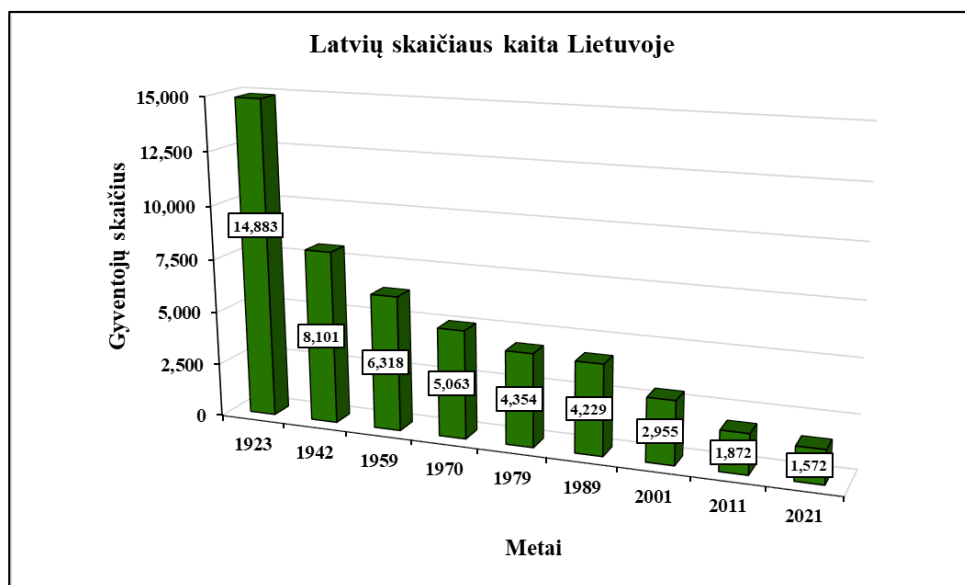
m. surašyme. Tad, be Klaipėdos krašto 1942 m. vokiečių skaičius tesudarė 0,33 % vietos gyventojų Kauno miesto apygardoje ir 0,27 % Šiaulių srities apygardoje.

Sovietmečio pradžioje pagal 1959 m. surašymą vokiečių skaičius buvo truputėlį padidėjęs iki 11 166 gyventojų, iš kurių didžioji dauguma greičiausia buvo Klaipėdos krašte, kuris buvo grąžintas Lietuvai. Tačiau greičiausiai dėl vykusio karo pasekmių, neapykantos vokiečiams – informacija apie vokiečių teritorinį pasiskirstymą taip pat nebuvo išskirta nei viename sovietmetyje vykusiame surašyme, o suskaičiuotas tik bendras vokiečių skaičius. Iki pat SSRS žlugimo vokiečių skaičius nuosekliai mažėjo ir 1989 m. jų teliko vos 2058 gyventojų.

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę pagal 2001 m. surašymo duomenis buvo nežymus vokiečių tautybės atstovų padidėjimas iki 3 243 gyventojų (0,09 %). Tai galima bandyti paaiškinti, jog Lietuvoje pasikeitus politinei padėčiai – kadaise Klaipėdos krašte gyvenę vokiečiai galėjo laisviau sugrįžti. Tačiau situacija pasikeitė ir jau pagal 2021 m. surašymo duomenis jų skaičius nuolat mažėjo ir jų teliko 1 977. Didžiausias vokiečių skaičius išlikęs Klaipėdos miesto savivaldybėje (0,21 %) ir Vilniaus miesto savivaldybėje (0,06 %).

Latviai

Latvių skaičius ir procentinė išraiška buvo didžiausia tarpukariu. Pagal 1923 m. surašymą latvių tautos atstovų buvo 14 883 (0,69 %) (26 pav), absoliuti dauguma Lietuvos esančių latvių gyveno pagal šiaurinę Lietuvos sieną su Latvija, didžiausias jų skaičius buvo Mažeikių apskrityje (tačiau didesne tautine mažuma niekuomet ir nebuvo, tik palei šiaurinę Lietuvos sieną su Latvija buvo daugiausia latvių tautos atstovų kaip Šiaulių apskrityje (2,67 %), Mažeikių apskrityje (4,44 %), Biržų-Pasvalio apskrityje (2,97 %), Kretingos apskrityje (2,42 %), o kitose Lietuvos apskrityse iki keliasdešimt atstovų. Vilniaus krašte 1931 m. surašyme latviai nebuvo atskirai suskaičiuoti, tad jų skaičius ten nežinomas, bet situacija greičiausiai buvo panaši kaip buvo Lietuvoje.

26 pav. Latvių skaičiaus kaita Lietuvoje stulpeline diagrama (sudaryta autoriaus, 2024)

Vokietmečių latvių skaičius sumažėjo beveik dvigubai ir pagal 1942 m. surašymo duomenis jų buvo 8 101 (0,29 %). Didžioji dalis latvių kaip ir tarpukariu, buvo šiaurinėje Lietuvos dalyje.

Didžiausias latvių skaičius buvo Šiaulių srities apygardoje (Remiantis 1942 m. surašymu (2 priedas) didžioji dalis latvių gyveno Šiaulių apygardoje – 6 583 (0,91 %).

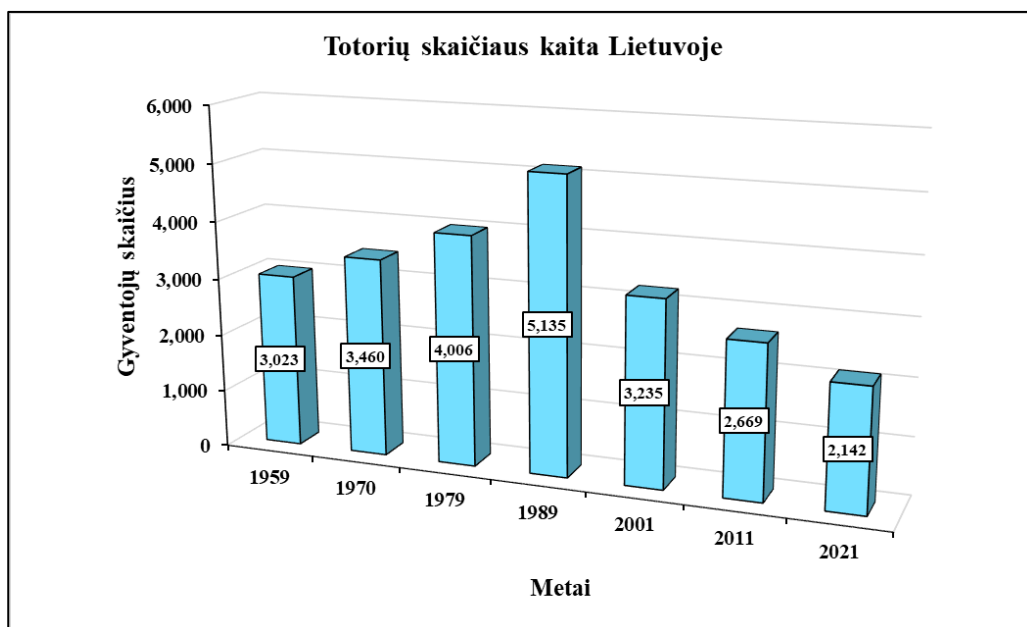
Soviemečiu latvių tautybės atstovų ir toliau mažėjo, ir sovietmečio pabaigoje pagal 1989 m. surašymą latvių skaičius sumažėjo iki 4 229 (0,12 %). Didžiausias latvių skaičius buvo Vilniaus mieste – 585 (0,1 %), Klaipėdos mieste – 337 (0,17 %) ir iki poros šimtų gyventojų rajonuose palei Lietuvos-Latvijos sieną nuo Biržų rajono iki Palangos miesto.

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, latvių skaičius ir toliau nenustojė mažėti ir pagal 2021 m. surašymo duomenis (9 priedas) latvių buvo 1 572. Teritorinis jų pasiskirstymas pagal 2011 m. surašymą toks pat kaip ir prieš tai (pagal pasienį su Latvija), o 2021 m. surašyme dėl jų mažo skaičiaus latviai nebėra išskiriami į atskirą tautybę.

Totoriai

Totorių skaičius tarpukaryje nėra žinomas, kadangi nei 1923 m., 1931 m. ar 1942 m. surašymuose totoriai nebuvo išskirti kaip atskira tautybė (buvo įskaičiuojami prie „Kiti“). Pirmą kartą totoriai įtraukti į surašymą kaip atskira tautybė buvo 1959 m., kada Lietuvos TSR jų buvo užfiksuota 3 023 (0,11 %) (27 pav.). Nors skaičius ir buvo nedidelis, tačiau visą sovietinį laikotarpį totorių tautybės skaičius augo ir pagal 1989 m. surašymo duomenis (6 priedas) totorių buvo 5 135 (0,14 %). Daugiausia totorių buvo Vilniaus mieste – 1 311 (0,23 %) ir Vilniaus rajone – 457 (0,49 %), o likusiuose rajonuose – nuo keliasdešimt iki kelių šimtų.

Tačiau Lietuvai atkūrus nepriklausomą Lietuvos Respubliką kaip ir su prieš tai minėtos tautinėmis mažumomis – totorių skaičius taip pradėjo mažėti ir pagal naujausią 2021 m. surašymą totorių tebeliko 2 142. Pagal 2011 m. surašymą pusė totorių buvo Vilniaus miesto savivaldybėje – 934 (0,17 %). Daugelyje savivaldybių totorių skaičius lygus nuliui, tad 2021 m. surašyme totoriai nebuvo išskirti į atskirą tautybę ir žinomas tik jų skaičius.

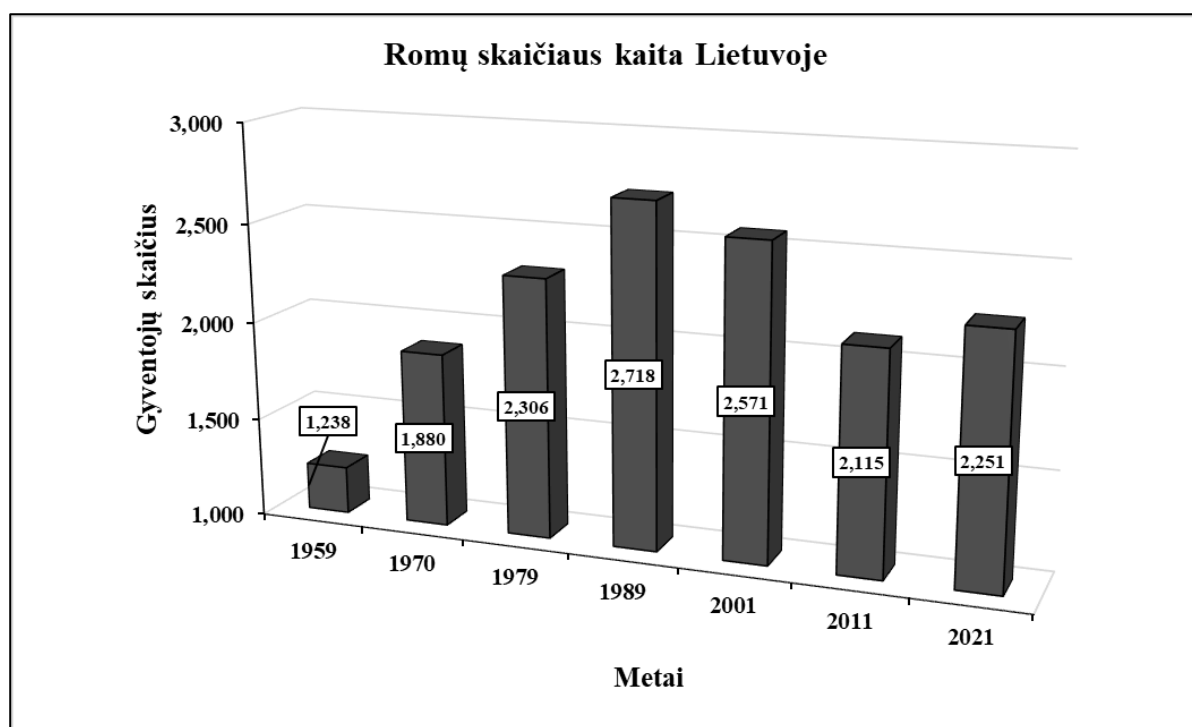

27 pav. Totorių skaičiaus kaitos Lietuvoje stulpeline diagrama (sudaryta autoriaus, 2024)

Romai

Pirmasis romų tautybės skaičius buvo sužinotas 1959 m. surašymo, kuris iki šiol taip pat yra vienintelis surašymas, kuriame buvo paskaičiuotas romų tautybės atstovų pasiskirstymas Lietuvos administraciniuose teritoriniuose vienetuose. Tad, pagal 1959 m. surašymo duomenis Lietuvos TSR buvo 1 238 (0,05 %) romų (28 pav.). Didžiausias jų skaičius 1959 m. buvo Vilniaus mieste – 177 (0,07 %) bei Kauno mieste – 163 (0,07 %). Kituose rajonuose romų skaičius siekė iki kelių dešimčių atstovų (mažiau nei 100). Iki sovietmečio pabaigos romų tautybės skaičius Lietuvos TSR augo ir pagal 1989 m. sudarė 2 718 gyventojų.

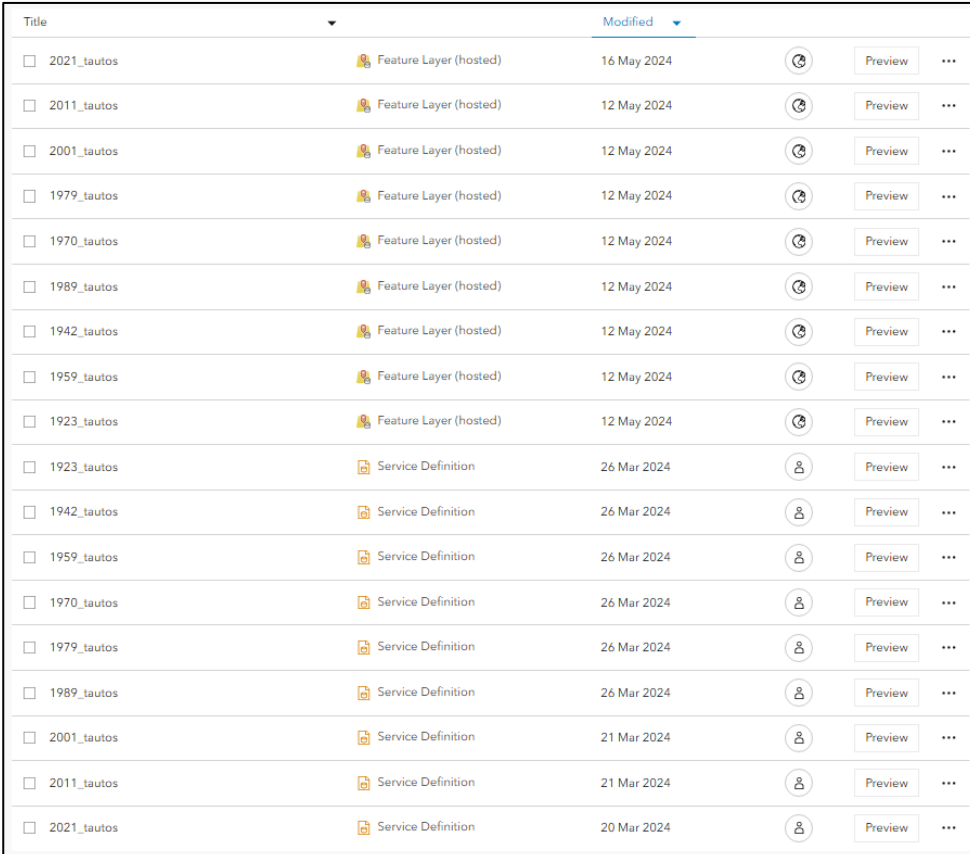
Tačiau kaip ir su kitomis tautinėmis mažumomis – Lietuvai atgavus nepriklausomybę jų skaičius pradėjo mažėti ir pagal 2011 m. surašymo duomenis jų buvo 2 115. Daugiausia romų buvo Vilniaus miesto savivaldybėje – 619 (0,12 %), Kauno miesto savivaldybėje – 230 (0,07 %), Vilkaviškio rajono savivaldybėje – 125 (0,29 %), Jonavos rajono savivaldybėje – 113 (0,24 %), o kituose savivaldybėse nuo nulio iki kelių dešimčių (mažiau nei 100). Priešingai nei kitos tautinės mažumos, romų skaičius pagal paskutinįjį surašymą 2021 m. neženkliai, bet padidėjo iki 2 251 gyventojų, bet jų erdvinis pasiskirstymas nėra žinomas (2021 m. surašyme žinomas bendras jų skaičius, kuris įskaičiuojamas prie „Kiti“).

28 pav. Romų skaičiaus kaitos Lietuvoje stulpeline diagrama (sudaryta autoriaus, 2024)

3.5 Interaktyvios internetinės žemėlapių aplikacijos parengimas

Žemėlapių aplikacijos kūrimas vyko naudojantis ArcGIS Online Experience Builder programine įranga. Norint parengti žemėlapių aplikaciją reikalingi internetiniai žemėlapiai, o internetiniams žemėlapiams reikia internetinių sluoksnių. Tad, prieš pradėdant konfigūruoti žemėlapių aplikaciją per ArcGIS Pro programinę įrangą – prieš tai parengti skaitmeninių žemėlapių sluoksniai buvo publikuojami internetiniais sluoksniais (angl. *web layers*) į ArcGIS Online programinę įrangą (29 pav.). Publikavus kiekvieno laikotarpio sluoksnius kiekvienam iš jų buvo sukonfigūruoti iššokantys langai (angl. *pop-ups*) bei paredaguota simbolizacija, pakeisti sluoksnių pavadinimai.

Title		Modified		
☐ 2021_tautos	Feature Layer (hosted)	16 May 2024		Preview ...
☐ 2011_tautos	Feature Layer (hosted)	12 May 2024		Preview ...
☐ 2001_tautos	Feature Layer (hosted)	12 May 2024		Preview ...
☐ 1979_tautos	Feature Layer (hosted)	12 May 2024		Preview ...
☐ 1970_tautos	Feature Layer (hosted)	12 May 2024		Preview ...
☐ 1989_tautos	Feature Layer (hosted)	12 May 2024		Preview ...
☐ 1942_tautos	Feature Layer (hosted)	12 May 2024		Preview ...
☐ 1959_tautos	Feature Layer (hosted)	12 May 2024		Preview ...
☐ 1923_tautos	Feature Layer (hosted)	12 May 2024		Preview ...
☐ 1923_tautos	Service Definition	26 Mar 2024		Preview ...
☐ 1942_tautos	Service Definition	26 Mar 2024		Preview ...
☐ 1959_tautos	Service Definition	26 Mar 2024		Preview ...
☐ 1970_tautos	Service Definition	26 Mar 2024		Preview ...
☐ 1979_tautos	Service Definition	26 Mar 2024		Preview ...
☐ 1989_tautos	Service Definition	26 Mar 2024		Preview ...
☐ 2001_tautos	Service Definition	21 Mar 2024		Preview ...
☐ 2011_tautos	Service Definition	21 Mar 2024		Preview ...
☐ 2021_tautos	Service Definition	20 Mar 2024		Preview ...

29 pav. Internetinių sluoksnių sukūrimas ArcGIS Online aplinkoje (sudaryta autoriaus, 2024)

Tuomet kiekvienas internetinis sluoksnis buvo papildomai išsaugotas kaip internetinis žemėlapis ArcGIS Online aplinkoje (30 pav.). Papildomų veiksmų su internetiniais žemėlapiais neprireikė, kadangi sluoksnių simbolizacija, iššokantys langai buvo pilnai sukonfigūruoti internetiniuose sluoksniuose.

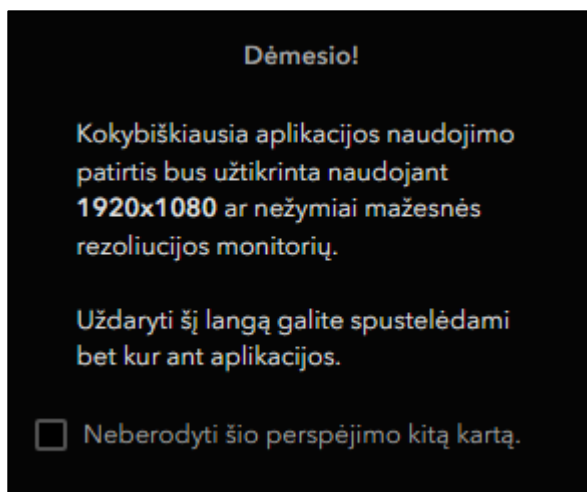
Title		Modified		
☐ 2021_tautos	Web Map	24 May 2024		Preview ...
☐ 2011_tautos	Web Map	24 May 2024		Preview ...
☐ 2001_tautos	Web Map	24 May 2024		Preview ...
☐ 1989_tautos	Web Map	24 May 2024		Preview ...
☐ 1979_tautos	Web Map	24 May 2024		Preview ...
☐ 1970_tautos	Web Map	24 May 2024		Preview ...
☐ 1959_tautos	Web Map	24 May 2024		Preview ...
☐ 1942_tautos	Web Map	24 May 2024		Preview ...
☐ 1923_tautos	Web Map	24 May 2024		Preview ...

30 pav. Internetinių žemėlapių sukūrimas ArcGIS Online aplinkoje
(sudaryta autoriaus, 2024)

Galiausiai, naudojantis ArcGIS Online Experience Builder aplinka buvo sukonfigūruota interaktyvi žemėlapių aplikacija, kurioje kiekviename laikotarpyje ir buvo įdiegti prieš tai parengti internetiniai žemėlapiai.

Pačią interaktyvią internetinę žemėlapių aplikaciją galima pasiekti šia **nuoroda**:
<https://experience.arcgis.com/experience/9d265268c5a345dcb777d7f879d1e759/>

Dėl techninių Experience Builder apribojimų aplikacija optimaliausiai veikia tik prie didelios rezoliucijos monitorių. Rekomenduojama naudoti **1920x1080** ar nežymiai mažesnės rezoliucijos monitorių. Todėl atsidarius aplikaciją yra padaryta, jog vartotojams rodytų perspėjimą, jog būtų rekomenduojama naudoti **1920x1080** rezoliucijos monitorių (31 pav.).

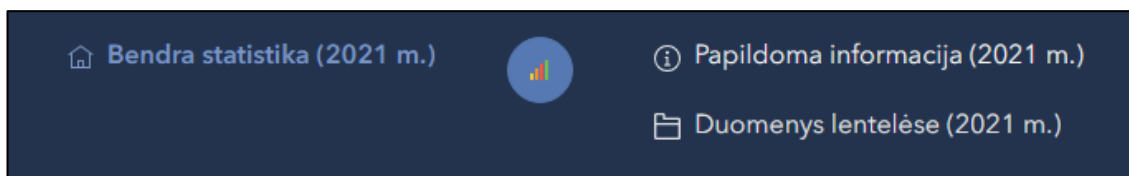
31 pav. Internetinės žemėlapių aplikacijos perspėjimas
(sudaryta autoriaus, 2024)

Uždarius rodomą perspėjimą pilnai pasirodo aplikacijos vaizdas, kuriame rodomas naujausias 2021 m. laikotarpis (26 priedas). Viršutinėje įrankių juostoje pagal kiekvieno laikotarpio metus spustelėjus ant vieno iš duotų metų yra pakeičiamas žemėlapis į norimą laikotarpį (32 pav.).

32 pav. Žemėlapio laikotarpių keitimas aplikacijoje
(sudaryta autoriaus, 2024)

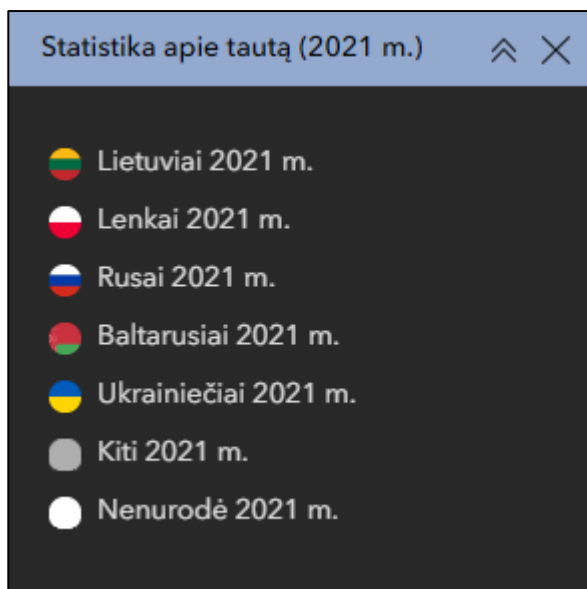
Kiekviename laikotarpyje gausu įvairių statistinių diagramų, kurios apibendrina žemėlapyje pateiktą informaciją. Visą tai yra pasiekama kairėje pusėje po aplikacijos pavadinimu esančiais mygtukais (33 pav.).

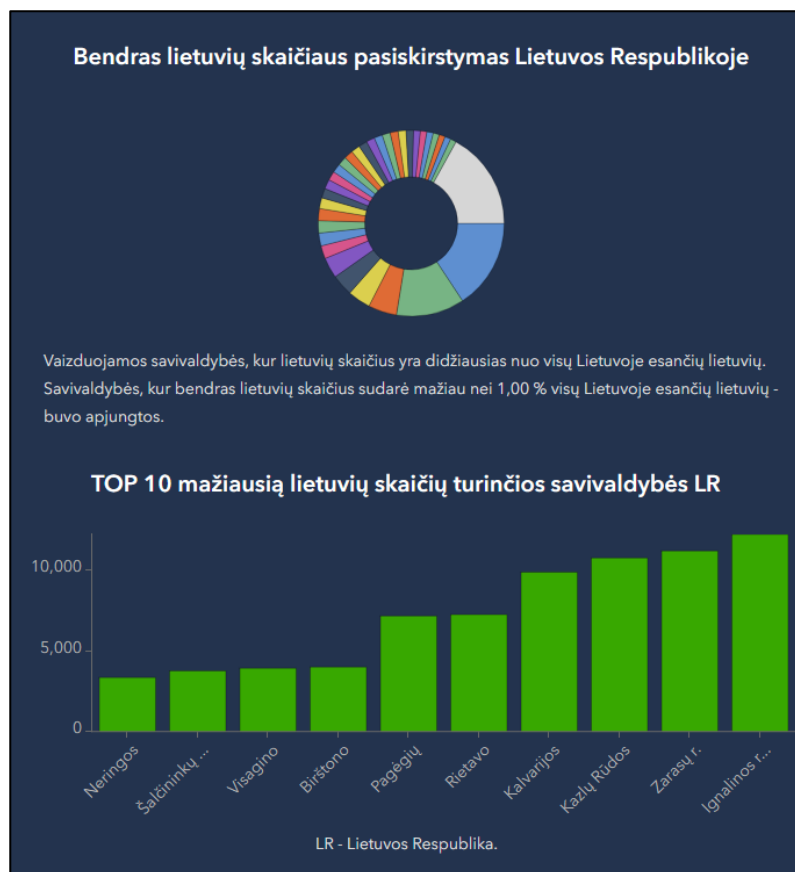
33 pav. Įvairių rodiklių pasirinkimas, 2021 m. žemėlapiu pavyzdžiu
(sudaryta autoriaus, 2024)

Ties „Bendra statistika“ mygtuku rodomos 2 diagramos: viena skritulinė diagrama parodo viso pasirinkto laikotarpio tiriamos teritorijos bendrą tautinę sudėtinę, o kita stulpelinė diagrama – 10 didžiausių pagal gyventojų skaičių administracinio suskirstymo vienetus.

Spustelėjus viduryje 32 pav. matomą mygtuką (su diagramos logotipu) – atidaromas iššokantis langas, kuriame vartotojas gali pasirinkti matyti statistinę informaciją apie kiekvieną tautą atskirai (34 pav.). Pasirinkus norimą tautą rodomos 2 diagramos: skrituline diagrama vaizduojamas pasirinktos tautybės proporcinis išsidėstymas tiriamo laikotarpio administraciniuose teritoriniuose vienetuose (35 pav.), o stulpeline diagrama – 10 mažiausių administracinių teritorinių vienetų pagal pasirinktos tautybės skaičių.

34 pav. Statistikos apie tautas atskirai pasirinkimo langas, 2021 m. žemėlapiu pavyzdžiu
(sudaryta autoriaus, 2024)

35 pav. Statistinės diagramos apie pasirinktą tautą, 2021 m. lietuvių pavyzdžiu (sudaryta autoriaus, 2024)

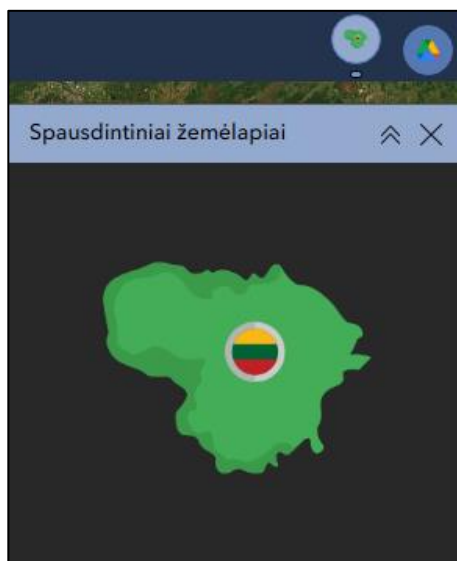
Informacija apie pačią aplikaciją, naudotus duomenų šaltinius ir autorių yra pateikta paspaudus mygtuką „Papildoma informacija“ (33 pav.). Pateikti šaltiniai ir kontaktai yra interaktyvūs, t. y., spustelėjus ant jų atsidaro internetiniai puslapiai iš kur buvo imti duomenys ar kur galima susisiekti su autoriumi.

Taip pat norint pamatyti naudojamus duomenis lentelės pavidalu (atributinėmis lentelėmis), tai galima pamatyti paspaudus „Duomenys lentelėse“ mygtuką (33 pav.). Priklausomai nuo pasirinkto laikotarpio, būna pateikta viena ar dvi lentelės (36 pav.) (jeigu pasirinktas laikotarpis turėjo kartodiagramų metodą, tada dvi).

Savivaldybė	Populiacija	Lietuviai	Lenkai
Druskininkų	20,047	18,360	606
Lazdijų r.	18,249	17,844	86
Alytaus m.	52,734	50,908	404
Varėnos r.	21,130	19,097	1,349
Kalvarijos	10,090	9,892	18
Šalčininkų r.	30,052	3,789	22,935
Alytaus r.	25,581	24,849	161
Birštono	4,136	4,026	11
Marijampolės	54,850	53,481	144
Trakų r.	32,040	19,003	8,822
Vilkaviškio r.	35,363	34,566	72
Prienų r.	25,289	24,679	89
Vilniaus m.	556,496	373,513	85,432
Elektrėnų	23,377	19,651	1,572
Kazlų Rūdos	11,052	10,772	13
Kauno m.	298,762	281,943	1,085
Kaišiadorių r.	29,832	28,008	357
Vilniaus r.	96,294	37,090	45,014
Šakių r.	26,929	26,461	36
Širvintų r.	15,023	13,150	1,291

36 pav. Duomenys lentelėse vaizdas, 2021 m. žemėlapiu pavyzdžiu (sudaryta autoriaus, 2024)

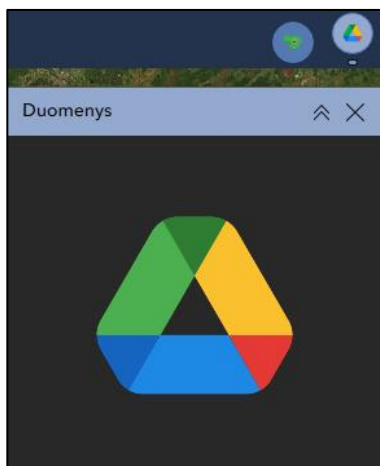
Viršutinėje įrankių juostoje dešinėje pusėje yra pateikti 2 mygtukai. Pirmasis mygtukas, kurio logotipas yra Lietuvos teritorija – jį spustelėjus ir dar kartą spustelėjus ant iššokusio lango (37 pav.) – atsidaro naujas internetinis puslapis, kuriame yra pateikti visi 14 parengtų spausdintinių žemėlapių. Pačius spausdintinius žemėlapius ten taip pat galima ir atsisiųsti.

37 pav. Spausdintinių žemėlapių mygtuko pasirinkimas (sudaryta autoriaus, 2024)

Šalia „Spausdintiniai žemėlapiai“ po dešine yra kitas mygtukas „Duomenys“, kurį spustelėjus ir dar kartą spustelėjus ant iššokusio lango (38 pav.) – atsidaro naujas internetinis puslapis, kuriame Google Drive platformoje yra patalptinos sukurtos duomenų bazės *lietuvos_tautos.xlsx* ir *lietuvos_tautos.gdb*, kurias galima laisvai atsisiųsti.

38 pav. Duomenų mygtuko pasirinkimas
(sudaryta autoriaus, 2024)

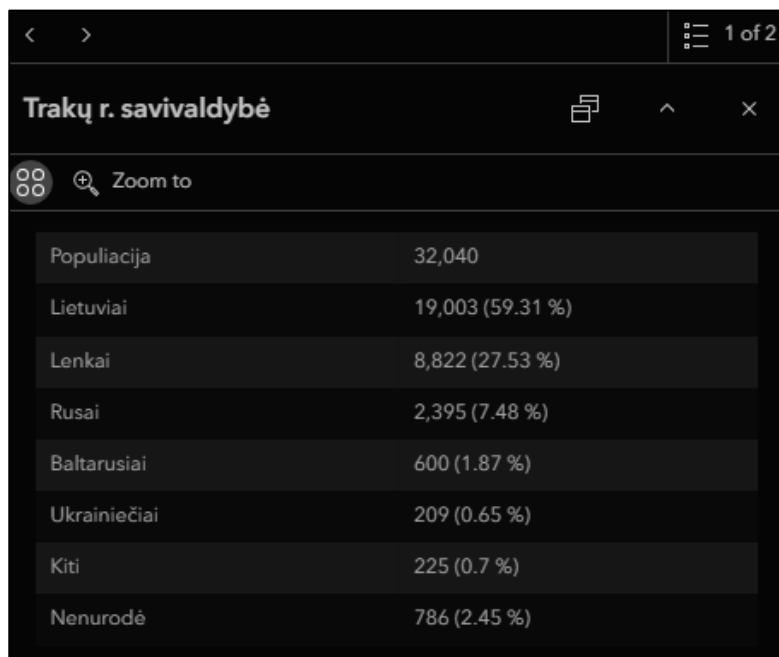
Žemėlapiu viršuje kairėje pusėje yra sudėti baziniai žemėlapiu mygtukai (39 pav.). Iš viršaus einant į apačią pirmasis mygtukas priartina žemėlapyje matomą vaizdą, antrasis atitolina, o trečiasis sugrąžina į numatytąją žemėlapiu aprėptį. Ketvirtą mygtuką paspaudus atsidaro naujas langas, kuriame pavaizduota žemėlapiu legenda. Ir paskutinis, t. y., penktasis mygtukas, jį paspaudus atsidaro naujas langas, kuriame yra pateikti visi žemėlapiu sluoksniai, kuriuos pasirinktinai galima vieną ar kitą išjungti, padidinti/sumažinti sluoksnių permatomumą, išjungti sluoksnio anotacijas ir pan.

39 pav. Baziniai žemėlapiu mygtukai
(sudaryta autoriaus, 2024)

Galiausiai, spustelėjus ant žemėlapyje ant pasirinktos skritulinės diagramos atsiveria iššokantis langas, vaizduojantis pasirinkto administracinio teritorinio vieneto tautinės sudėties informaciją (40 pav.). O spustelėjus ant bet kurio administracinio teritorinio vieneto – atsiveria iššokantis langas, vaizduojantis pasirinkto administracinio teritorinio vieneto gyventojų skaičiaus pokyčio informaciją (41 pav.).

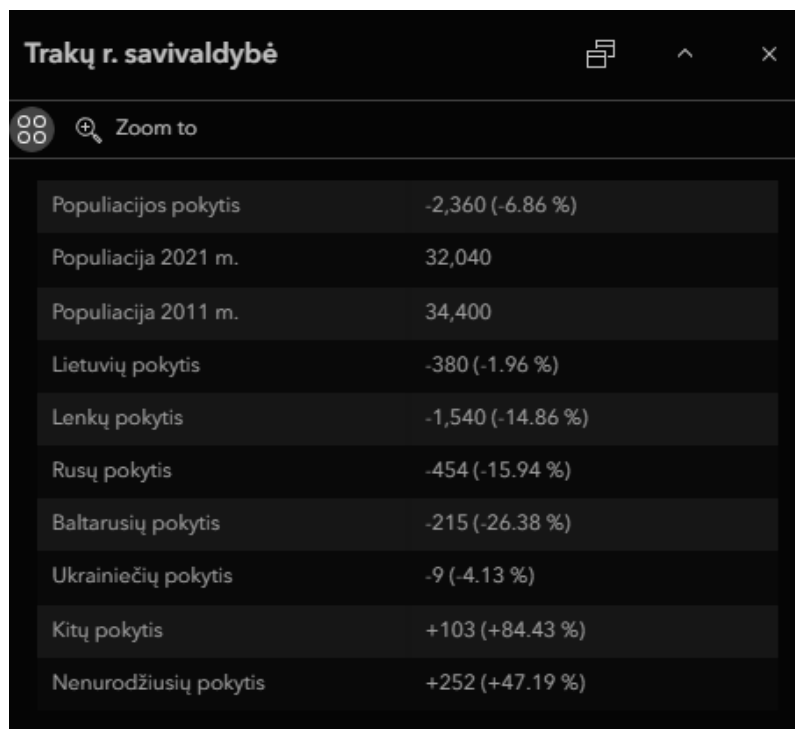
Tad, parengta internetinė žemėlapių aplikacija yra interaktyvi, turinti didelį kiekį įvairių įrankių, informacijos. Pačią internetinę žemėlapių aplikaciją galima pasiekti šia nuoroda: <https://experience.arcgis.com/experience/9d265268c5a345dcb777d7f879d1e759/>

The screenshot shows a dark-themed interface for 'Trakų r. savivaldybė'. At the top, there are navigation arrows and a '1 of 2' indicator. Below the title, there are icons for a list, a caret, and a close button. A 'Zoom to' search bar is present. The main content is a table with the following data:

Kategorija	Skaičius	Procentas
Populiacija	32,040	
Lietuviai	19,003	(59.31 %)
Lenkai	8,822	(27.53 %)
Rusai	2,395	(7.48 %)
Baltarusiai	600	(1.87 %)
Ukrainiečiai	209	(0.65 %)
Kiti	225	(0.7 %)
Nenurodė	786	(2.45 %)

40 pav. Trakų r. savivaldybės iššokantis langas apie tautinę sudėtį, 2021 m. žemėlapio pavyzdžiu
(sudaryta autoriaus, 2024)

The screenshot shows a dark-themed interface for 'Trakų r. savivaldybė'. At the top, there are navigation arrows and a '1 of 2' indicator. Below the title, there are icons for a list, a caret, and a close button. A 'Zoom to' search bar is present. The main content is a table with the following data:

Kategorija	Keičiamasis	Procentas
Populiacijos pokytis	-2,360	(-6.86 %)
Populiacija 2021 m.	32,040	
Populiacija 2011 m.	34,400	
Lietuvių pokytis	-380	(-1.96 %)
Lenkų pokytis	-1,540	(-14.86 %)
Rusų pokytis	-454	(-15.94 %)
Baltarusių pokytis	-215	(-26.38 %)
Ukrainiečių pokytis	-9	(-4.13 %)
Kitų pokytis	+103	(+84.43 %)
Nenurodžiusių pokytis	+252	(+47.19 %)

41 pav. Trakų r. savivaldybės iššokantis langas apie gyventojų skaičiaus pokytį, 2021 m. žemėlapio pavyzdžiu
(sudaryta autoriaus, 2024)

IŠVADOS

1. Sukurtos dvi lengvai ir viešai prieinamos duomenų bazės: Microsoft Excel (*lietuvos_tautos.xlsx*) ir ArcGIS Pro (*lietuvos_tautos.gdb*) formatais, kurios pagerina duomenų išsaugojimą, prieinamumą ir galimybes atlikti pažangią (automatizuotą) demografinę analizę.
2. Įskaitmenintos devynių Lietuvos XX a. istorinių laikotarpių administracinio suskirstymo ribos, kurių dėka sudaromos galimybės atlikti šių laikotarpių įvairių kitų sričių statistinių duomenų erdvinės sklaidos tyrimus.
3. Sudaryti 9 skaitmeniniai bei 14 spausdintinių žemėlapių, kurie kartodiagramų ir kartogramų metodais vizualizuoja kiekvieno tiriamo laikotarpio gyventojų tautinės sudėties situaciją, gyventojų skaičiaus pokytį bei administracinę teritorinę suskirstymą.
4. Atlikta gyventojų tautinės sudėties analizė atskleidžia, jog iki Lietuvai atgavus nepriklausomybę (1989 m.) tautinių mažumų skaičius nuosekliai augo, todėl lietuvių santykinė dalis buvo 79,58 %, o vėliau priešingai – intensyviai mažėja tautinių mažumų gyventojų skaičius. Tautinių mažumų procentinė dalis nuo visos Lietuvos gyventojų populiacijos sumažėjo, todėl lietuvių santykinė dalis padidėjo iki 84,61 % dėl intensyvesnio tautinių mažumų skaičiaus mažėjimo.
5. Remiantis atliktos duomenų analizės rezultatais parengta atvira visuomenei internetinė žemėlapių aplikacija, kurioje interaktyvių žemėlapių, statistinių diagramų bei kitų rodiklių pagalba galima išsamiai ir patogiai susipažinti su Lietuvos gyventojų tautinės sudėties kaita XX-XXI a. Sukurtas šis interaktyvus įrankis gali būti taikomas ne vien visuomenės švietimui, bet ir tolimesniems tyrimams, todėl aplikacijoje yra galimybė pasiekti sukurtas duomenų bazines, spausdintinius žemėlapius bei pirminius duomenų šaltinius.

LITERATŪROS IR INFORMACIJOS ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

- 1) **A. Gedutis, A. Urmonas**, 2005. *Ethnic composition of Lithuania and changes in 2001–2011*. Lithuanian Demographic Review, 12(2), 89-105.
- 2) **A. Bumblauskas**, 2006. *Lithuania: The Soviet Period*. Vilnius University Press.
- 3) **A. Jankauskaitė**, 2010. *Emigration and its effects on Lithuania's demographic structure*. Baltic Journal of Social Sciences, 45(4), 112-131.
- 4) **A. Stanislovas**, 2001. *Population policies in interwar Lithuania*. Journal of Baltic Studies, 32(1), 67-89.
- 5) **Baliukonytė, I. Juknevičiūtė, Ž. Meškys, M. Norkūnaitė, A. Zdanovičius**, 2015. *Ar Lietuvoje egzistuoja vientisa lenkų tautinė mažuma?* Geriausių rašto darbų almanachas. 2015, p. 15-41.
- 6) **Stanaitis**, 2003. *Tautiniai pokyčiai Vilniaus mieste XX a. II pusėje*. Geografija. 2003, t. 39, Nr. 1, p. 33-39.
- 7) **D. J. Smith**, 1999. *The Baltic States: Estonia, Latvia and Lithuania*. Routledge.
- 8) **ePaveldas.lt**, 2024. *Lietuvos žemėlapis : (Lithuania)*. Žiūrėta: 2024 m. kovo 24 d., prieiga internetu:
<https://www.epaveldas.lt/preview?id=C1B0004444495>
- 9) **ePaveldas.lt**, 2024. *Verwaltungskarte des Generalbezirks Litauen [Kartografija] = Lietuvos gener. srities administracinis žemėlapis*. Žiūrėta: 2024 m. kovo 24 d., prieiga internetu:
<https://www.epaveldas.lt/preview?id=MAB01-000255858>
- 10) **Geoportal.lt**, 2018. *Tarpukario Lietuvos administracinis suskirstymas*. Žiūrėta: 2024 m. kovo 24 d., prieiga internetu:
https://www.geoportal.lt/download/opendata/Valsciai/Tarpukario_valsciai.zip
- 11) **Geoportal.lt**, 2024. *Georeferencinio pagrindo kadastro erdvinių duomenų rinkinys (dinaminis)*. Žiūrėta: 2024 m. kovo 24 d., prieiga internetu:
[https://www.geoportal.lt/geoportal/duomenu-paieska#queryText=GRPK%20E2%80%93%20Georeferencinio%20pagrindo%20kadastr-o%20erdvini%C5%B3%20duomen%C5%B3%20rinkinys%20\(dinaminis\)](https://www.geoportal.lt/geoportal/duomenu-paieska#queryText=GRPK%20E2%80%93%20Georeferencinio%20pagrindo%20kadastr-o%20erdvini%C5%B3%20duomen%C5%B3%20rinkinys%20(dinaminis))
- 12) **HNT-Baltic duomenys**, 2024. *Lietuvos Respublikos seniūnijos*. Žiūrėta: 2024 m. kovo 24 d., prieiga internetu:
<https://hub.arcgis.com/datasets/f53c02b8af0e43d6951efe162604ff7b/about>
- 13) **J. P. Ramanauskas**, 1995. *Ethnic changes in Lithuania during the Soviet period*. Journal of Baltic Studies, 26(4), 283-301.
- 14) **J. Valatka**, 2018. *Spatial patterns of ethnic change in Lithuania*. Journal of Geographical Research, 47(3), 112-129.
- 15) **Lietuvos literatūros ir meno archyvas**, 2017. *Lietuvos gyventojai tautybėmis ir apskritimis. 1942 m. gegužės mėn. 27 d. surašymo duomenys*. Žiūrėta: 2024 m. kovo 24 d., prieiga internetu:
https://www.facebook.com/kulturosarchyvai/photos/a.1711541852430930/1845608225690958?type=3&locale=lt_LT
- 16) **Limis.lt**, 2024. *Žemėlapis. LIETUVOS TSR*. Žiūrėta: 2024 m. kovo 24 d., prieiga internetu:
<https://www.limis.lt/valuables/e/805446/190000052672987>
- 17) **Mažosios Lietuvos Enciklopedija**, 2024. *Klaipėdos kraštas*. Žiūrėta: 2024 m. kovo 24 d., prieiga internetu:
<https://www.mle.lt/straipsniai/klaipedos-krastas>

- 18) **Miestai.net**, 2011. *Lietuvos TSR administracinis žemėlapis*. Žiūrėta: 2024 m. kovo 24 d., prieiga internetu:
<https://www.miestai.net/forumas/forum/bendrosios-diskusijos/miestai-ir-architekt%C5%ABra/11430-lietuvos-istoriniai-%C5%BEem%C4%97lapiai>
- 19) **Migration and ethnic minorities in post-Soviet Lithuania**, 2012. *Europe-Asia Studies*, 64(7), 1193-1210.
- 20) **M. Poškutė**, 2011. *Kas yras tauta : vedlio misija istorijoje*. Logos (Vilnius). 2011, 67, p. 201-210
- 21) **Oficialios statistikos portalas**, 2024. *1959 metų visasąjunginio gyventojų surašymo duomeys*. Žiūrėta: 2024 m. kovo 24 d., prieiga internetu:
<https://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas?publication=7455>
- 22) **Oficialios statistikos portalas**, 2024. *1989 metų visuotinio gyventojų surašymo duomenys I tomas*. Žiūrėta: 2024 m. kovo 24 d., prieiga internetu:
<https://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas?publication=7453>
- 23) **Oficialios statistikos portalas**, 2024. *Gyventojai pagal lytį, amžių, tautybę ir tikybą 2001 / Population by sex, age, ethnicity and religion 2001*. Žiūrėta: 2024 m. kovo 24 d., prieiga internetu:
<https://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas?publication=3037>
- 24) **Oficialios statistikos portalas**, 2024. *Lietuvos gyventojai 1923*. Žiūrėta: 2024 m. kovo 24 d., prieiga internetu:
<https://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas?publication=16374>
- 25) **Oficialios statistikos portalas**, 2024. *Lietuvos Respublikos 2011 metų gyventojų ir būstų surašymo rezultatai / Results of the 2011 Population and Housing Census of Republic of Lithuania*. Žiūrėta: 2024 m. kovo 24 d., prieiga internetu:
<https://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas?publication=2348>
- 26) **Oficialios statistikos portalas**, 2024. *Rodiklių duomenų bazė – Gyventojų skaičius*. Žiūrėta: 2024 m. kovo 24 d., prieiga internetu:
<https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=58bdd9a5-b274-42c9-98d0-cd83c5724724#/>
- 27) **Oficialios statistikos portalas**, 2024. *Итоги всесоюзной переписи населения Литовской ССР 1979 г. I том*. Žiūrėta: 2024 m. kovo 24 d., prieiga internetu:
<https://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas?publication=12959>
- 28) **P. Biveinis, A. P. Kasperavičius**, 2012. *Lietuvos tautinės mažumos, valstybė ir visuomenė XX-XXI amžių sandūroje*. Lietuvos istorijos studijos [LIS] [Studies of Lithuania's History]. 2012, t. 30, p. 150-170.
- 29) **R. Sliužinskas**, 2009. *Tautinio apsisprendimo situacija Klaipėdos mieste: socialiniai ir nacionaliniai aspektai (XX a. antroji pusė – XXI a. pradžia)*. Olsztyn: Towarzystwo Naukowe, 2009. P. 84-95, 96-107.
- 30) **S. Aivaras**, 2018. *Lietuvių tauta: lemtingi klausimai pasitinkant ateitį*. Ateitis. 2018, t. 1044, 95 p
- 31) **S. Vaitekūnas**, 2006. *Lietuvos gyventojai Per du tūkstantmečius*.
https://books.google.lt/books/about/Lietuvos_gyventojai.html?id=5xEEAQAIAAJ&redir_esc=y
- 32) **S. Vaitekūnas**, 2009. *The Population of Lithuania*.
https://books.google.lt/books/about/The_Population_of_Lithuania/fBQBcgAACAAJ?hl=lt

- 33) **Statistics Poland**, 2024. *Drugi powszechny spis ludności z dn. 9.XII.1931 r. Mieszkania i gospodarstwa domowe. Ludność. Stosunki zawodowe*. Žiūrėta: 2024 m., kovo 24 d., prieiga internetu:
https://statlibr.stat.gov.pl/F?func=find-b&request=Spis+powszechny+1931&find_code=WRD&adjacent=N&local_base=CBS01&x=0&y=0&filter_code_1=WLN&filter_request_1=&filter_code_2=WYR&filter_request_2=&filter_code_3=WYR&filter_request_3=&filter_code_4=WFM&filter_request_4=&filter_code_5=WSL&filter_request_5=
- 34) **T. Vidmantas**, 1997. *The National Revival in Lithuania: Cultural and Social Changes*. Lithuanian Historical Review, 15(2), 123-142.
- 35) **T. Kačerauskas**, 2006. *Globalizacija ir tautinė egzistencija*. Logos (Vilnius). 2006, 45, p. 18-27
- 36) **T. Kačerauskas**, 2006. *Egzistencinis tautos tapatumas*. Lietuva globalėjančiame pasaulyje / sudarytoja Dalia Marija Stančienė. Vilnius: Logos, 2006. P. 67-79, 306
- 37) **T. Snyder**, 2003. *The Holocaust in Lithuania*. European Review of History, 10(2), 173-194.
- 38) **Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės**, 2024. *Tautinės mažumos Lietuvoje*. Žiūrėta: 2024 m. kovo 24 d., prieiga internetu:
<https://tmde.lrv.lt/lt/tautiniu-mazumu-kulturos-centrai-ir-tautines-bendrijos/statistika/>
- 39) **The impact of emigration on Lithuania's demographic and economic future**, 2015. Baltic Studies, 41(1), 75-92.
- 40) **V. Laurėnas**, 2015. *Lietuvių tautos delokalizacijos trauma*. Tiltai [Bridges] [Brücken]. 2015, Nr. 3 (72), p. 1-23
- 41) **V. Petrauskas**, 2005. *Soviet demographic policies and their impact on Lithuania*. Soviet Studies, 57(3), 319-342.
- 42) **V. Stankūnienė, M. Baublytė, K. Žibas, D. Stumbrys**, 2016. *Lietuvos demografinė kaita Ką atskleidžia gyventojų surašymai*. Lietuvos demografinė kaita : ką atskleidžia gyventojų surašymai. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas; Vilnius: Versus aureus, 2016. P. 108-134
- 43) **V. Stravinskienė**, 2005. *Lietuvos lenkų teritorinis pasiskirstymas ir skaičiaus kaita (1944 m. antrasis pusmetis – 1947 metai)*. Lituania. 2005, Nr. 4, p. 13-27.
- 44) **V. Stravinskienė**, 2011. *1959 m. sovietinis gyventojų surašymas Lietuvoje: rytų ir pietryčių Lietuvos atvejis*. Lietuvos istorijos metraštis [Yearbook of Lithuanian History]. 2011, 2010/2, p. 113-130.
- 45) **Z. Norkus**, 2004. *On the Lithuanian population transition in the 20th century*. Lithuanian Historical Studies, 9(1), 45-67.

SANTRAUKA

VILNIAUS UNIVERSITETAS CHEMIJOS IR GEOMOKSLŲ FAKULTETAS

IGNAS BANEVIČIUS

Tautinės gyventojų sudėties kaitos erdvinė sklaida Lietuvoje XX-XXI a.

Per pastarąjį šimtmetį Lietuvos visuomenėje įvyko begale permainų dėl geopolitinių, socialinių, ekonominių bei kultūrinių pokyčių. Ne išimtis yra Lietuvos gyventojų tautinė sudėtis. Pagal naujausią 2021 m. gyventojų surašymą apie 84,61 % iš 2.81 mln. gyventojų sudaro lietuviai, o tai reiškia, jog šalis yra vientautė, homogeniška. Tačiau ar tai būdinga visai Lietuvos teritorijai ir kaip buvo praeityje?

Norint teisingai atsakyti į šiuos klausimus šiame tyrime nagrinėjami visi XX-XXI a. Lietuvos teritorijoje vykę visuotiniai gyventojų surašymai, jų duomenys apie tautinę sudėtį nuo tarpukario Lietuvos 1923 metų surašymo iki naujausiojo 2021 m.

Tad, šio darbo tikslas ir buvo atlikti XX-XXI a. Lietuvos gyventojų tautinės sudėties kaitos tyrimą, skirtą interaktyvios internetinės žemėlapių aplikacijos sudarymui. Naudojant išraiškingas kartografines atvaizdavimo priemones kartodiagramų ir kartogramų metodais yra atskleidžiama istorinė bei reali dabartinė situacija apie gyventojų tautinę sudėtį, jos kaitą ir tuo yra prisidedama prie dezinformacijos pasekmių mažinimo, kai dėl visuomenėje esančių žinių stokos apie gyventojų tautinę sudėtį yra sukiršinamos tautinės mažumos, požiūris į jas.

Galiausiai buvo sudarytos dvi duomenų bazės: Microsoft Excel (*lietuvos_tautos.xlsx*) ir ArcGIS Pro (*lietuvos_tautos.gdb*) formatais, įskaitmenintos istorinių laikotarpių administracinio suskirstymo ribos, atlikta sukauptų duomenų apie gyventojų tautinę sudėtį analizė, parengta 14 spausdintinių žemėlapių bei sukurta interaktyvi internetinė žemėlapių aplikacija. Šie pasiekti rezultatai suteikia vertingų įžvalgų apie Lietuvos gyventojų tautinės sudėties demografinę istoriją, dabartinę situaciją ir yra svarbūs tolimesniems tyrimams bei visuomenės švietimui.

Reikšminiai žodžiai: tautinė sudėtis, tautos, Lietuva, gyventojų surašymai, žemėlapiai, aplikacija.

SUMMARY

VILNIUS UNIVERSITY FACULTY OF CHEMISTRY AND GEOSCIENCES

IGNAS BANEVIČIUS

Spatial Distribution of Changes in the National Compositions of the Population in Lithuania in the 20th-21st Centuries

Lithuanian society has experienced significant transformations over the past century due to geopolitical, social, economic, and cultural developments, which have also impacted the national composition of its population. While the latest 2021 census indicates a predominantly Lithuanian population, comprising approximately 84.61% of the total inhabitants, questions arise regarding the homogeneity of the entire territory and its historical context.

This study delves into the demographic data of all general population censuses conducted in Lithuania from the 20th to the 21st centuries, spanning from the interwar period in 1923 to the most recent census in 2021. The aim is to comprehensively examine the changes in Lithuania's national composition over time and to develop an interactive online mapping application for visualizing these changes.

Employing expressive cartographic representations, including cartodiagrams and cartograms, the study reveals both historical and current trends in the national composition of Lithuania's population. By doing so, it aims to counteract misinformation and reduce the consequences of societal stigmatization of national minorities resulting from a lack of understanding of their demographics.

The study culminates in the creation of two databases in Microsoft Excel (*lietuvos_tautos.xlsx*) and ArcGIS Pro (*lietuvos_tautos.gdb*) formats, the digitization of administrative division boundaries from historical periods, an analysis of ethnic composition data, and the production of 14 printed maps, as well as the creation of an interactive web-based map application. These results provide valuable insights into the demographic history of the national composition of the Lithuanian population, the current situation and are important for further research and public education.

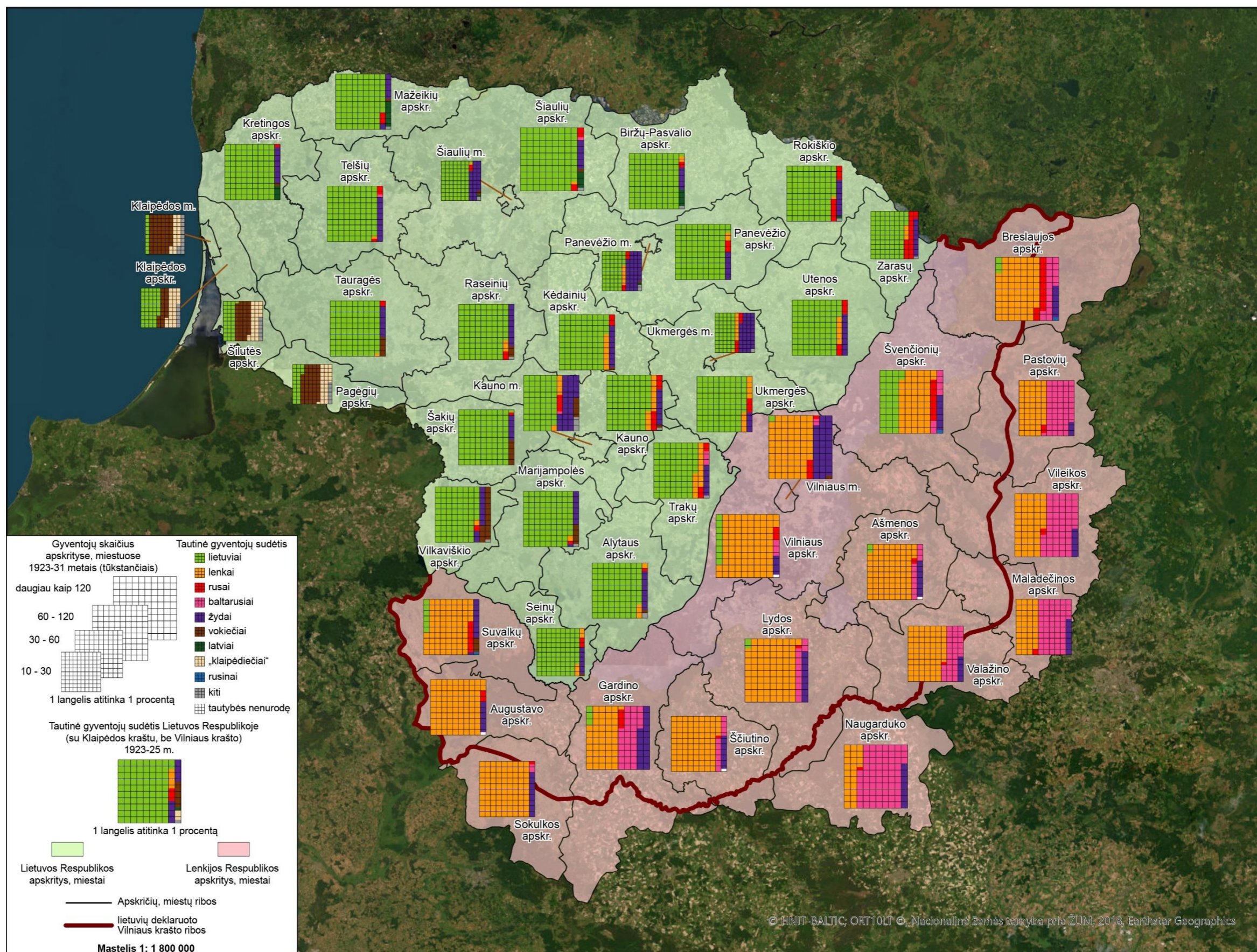
Keywords: ethnic composition, nations, Lithuania, census, maps, application.

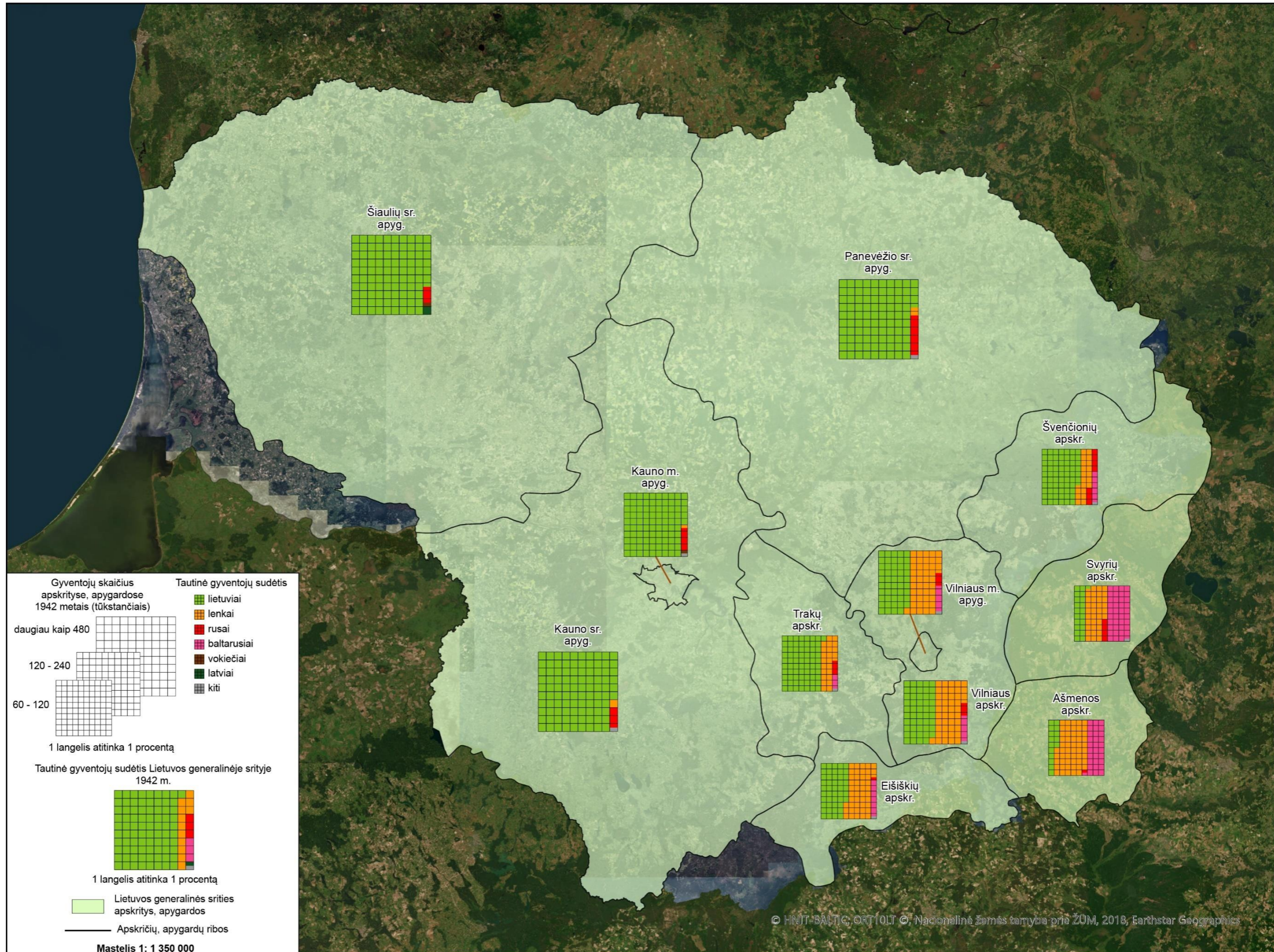
PRIEDAI

1. 1 priedas. Gyventojų tautinė sudėtis Lietuvos Respublikoje 1923 metais (su 1925 metų Klaipėdos krašto surašymu ir 1931 metų Lenkijos Respublikos surašymu Vilniaus krašte)
2. 2 priedas. Gyventojų tautinė sudėtis Lietuvos generalinėje srityje 1942 metais
3. 3 priedas. Gyventojų tautinė sudėtis Lietuvos Tarybų Socialistinėje Respublikoje 1959 metais
4. 4 priedas. Gyventojų tautinė sudėtis Lietuvos Tarybų Socialistinėje Respublikoje 1970 metais
5. 5 priedas. Gyventojų tautinė sudėtis Lietuvos Tarybų Socialistinėje Respublikoje 1979 metais
6. 6 priedas. Gyventojų tautinė sudėtis Lietuvos Tarybų Socialistinėje Respublikoje 1989 metais
7. 7 priedas. Gyventojų tautinė sudėtis Lietuvos Respublikoje 2001 metais
8. 8 priedas. Gyventojų tautinė sudėtis Lietuvos Respublikoje 2011 metais
9. 9 priedas. Gyventojų tautinė sudėtis Lietuvos Respublikoje 2021 metais
10. 10 priedas. Tarpukario Lietuvos Respublikos 1923-1940 metų administracinio suskirstymo žemėlapis (su 1931 metų Vilniaus krašto administraciniu suskirstymu Lenkijos Respublikos sudėtyje)
11. 11 priedas. Vokietmečio Lietuvos generalinės srities 1941-1944 metų administracinio suskirstymo žemėlapis
12. 12 priedas. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos 1959 metais administracinio suskirstymo žemėlapis
13. 13 priedas. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos 1977-1990 metų administracinio suskirstymo žemėlapis
14. 14 priedas. Lietuvos Respublikos administracinio suskirstymo žemėlapis
15. 15 priedas. Lietuvos Respublikos gyventojų tautinė sudėtis apskrityse, miestuose 1923 m.
16. 16 priedas. Klaipėdos krašto (Lietuvos Respublikos sudėtyje) gyventojų tautinė sudėtis apskrityse, Klaipėdos mieste 1925 m.
17. 17 priedas. Vilniaus krašto (Lenkijos Respublikos okupacijoje) gyventojų tautinė sudėtis apskrityse, Vilniaus mieste 1931 m.
18. 18 priedas. Lietuvos generalinės srities (Vokietijos Reicho okupacijoje) gyventojų tautinė sudėtis apygardose, apskrityse 1942 m.
19. 19 priedas. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos (Sovietų Sąjungos okupacijoje) gyventojų tautinė sudėtis rajonuose, miestuose 1959 m.
20. 20 priedas. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos (Sovietų Sąjungos okupacijoje) gyventojų tautinė sudėtis rajonuose, miestuose 1970 m.
21. 21 priedas. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos (Sovietų Sąjungos okupacijoje) gyventojų tautinė sudėtis rajonuose, miestuose 1979 m.
22. 22 priedas. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos (Sovietų Sąjungos okupacijoje) gyventojų tautinė sudėtis rajonuose, miestuose 1989 m.
23. 23 priedas. Lietuvos Respublikos gyventojų tautinė sudėtis savivaldybėse 2001 m.
24. 24 priedas. Lietuvos Respublikos gyventojų tautinė sudėtis savivaldybėse 2011 m.
25. 25 priedas. Lietuvos Respublikos gyventojų tautinė sudėtis savivaldybėse 2021 m.
26. 26 priedas. Lietuvos gyventojų tautinės sudėties žemėlapių aplikacija

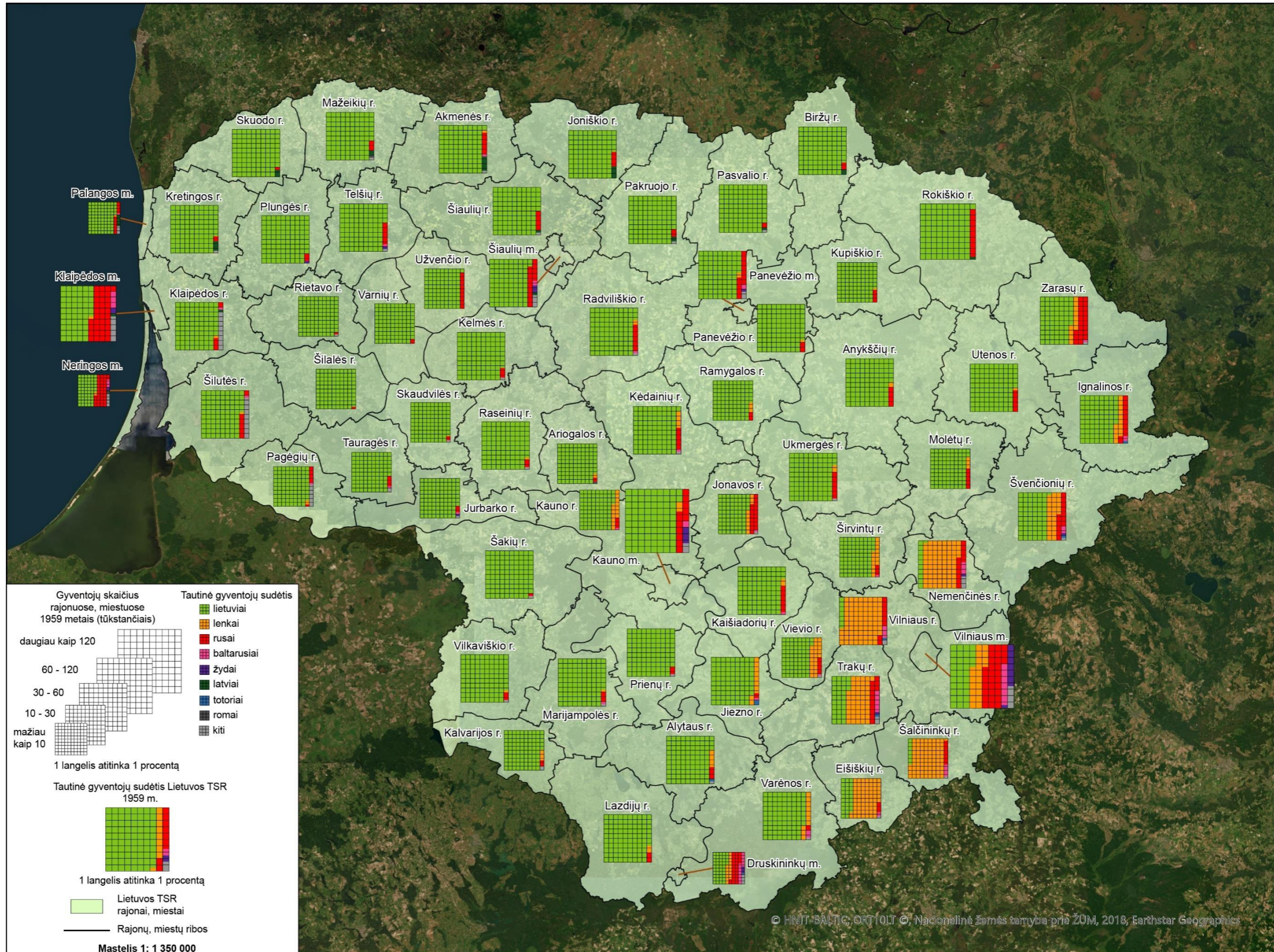
**GYVENTOJŲ TAUTINĖ SUDĖTIS LIETUVOS RESPUBLIKOJE 1923 METAIS
(SU 1925 METŲ KLAIPĖDOS KRAŠTO SURAŠYMU IR 1931 METŲ LENKIJOS RESPUBLIKOS SURAŠYMU VILNIAUS KRAŠTE)**

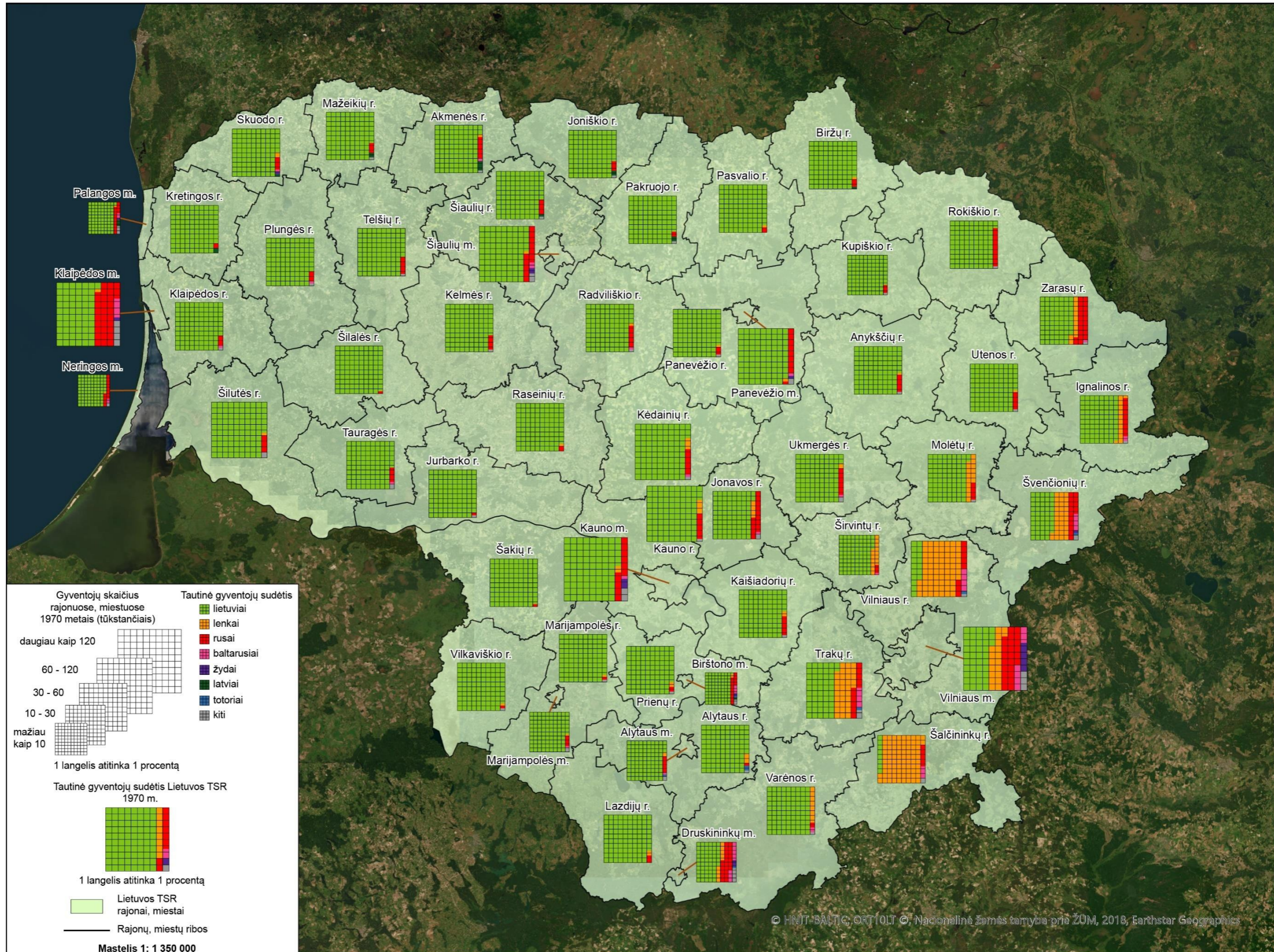
GYVENTOJŲ TAUTINĖ SUDĖTIS LIETUVOS GENERALINĖJE SRITYJE 1942 METAIS

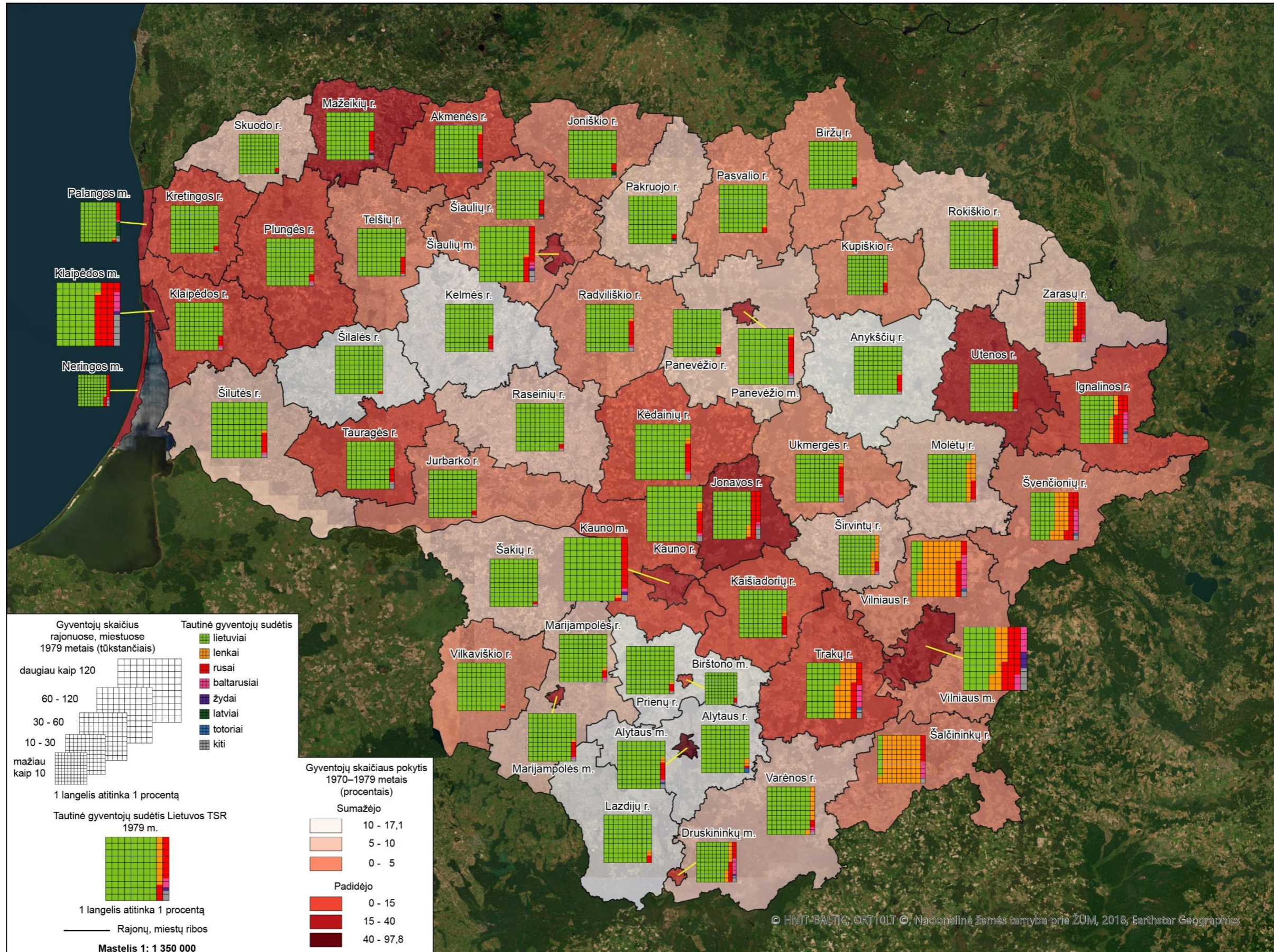
GYVENTOJŲ TAUTINĖ SUDĖTIS LIETUVOS TARYBŲ SOCIALISTINĖJE RESPUBLIKOJE 1959 METAIS

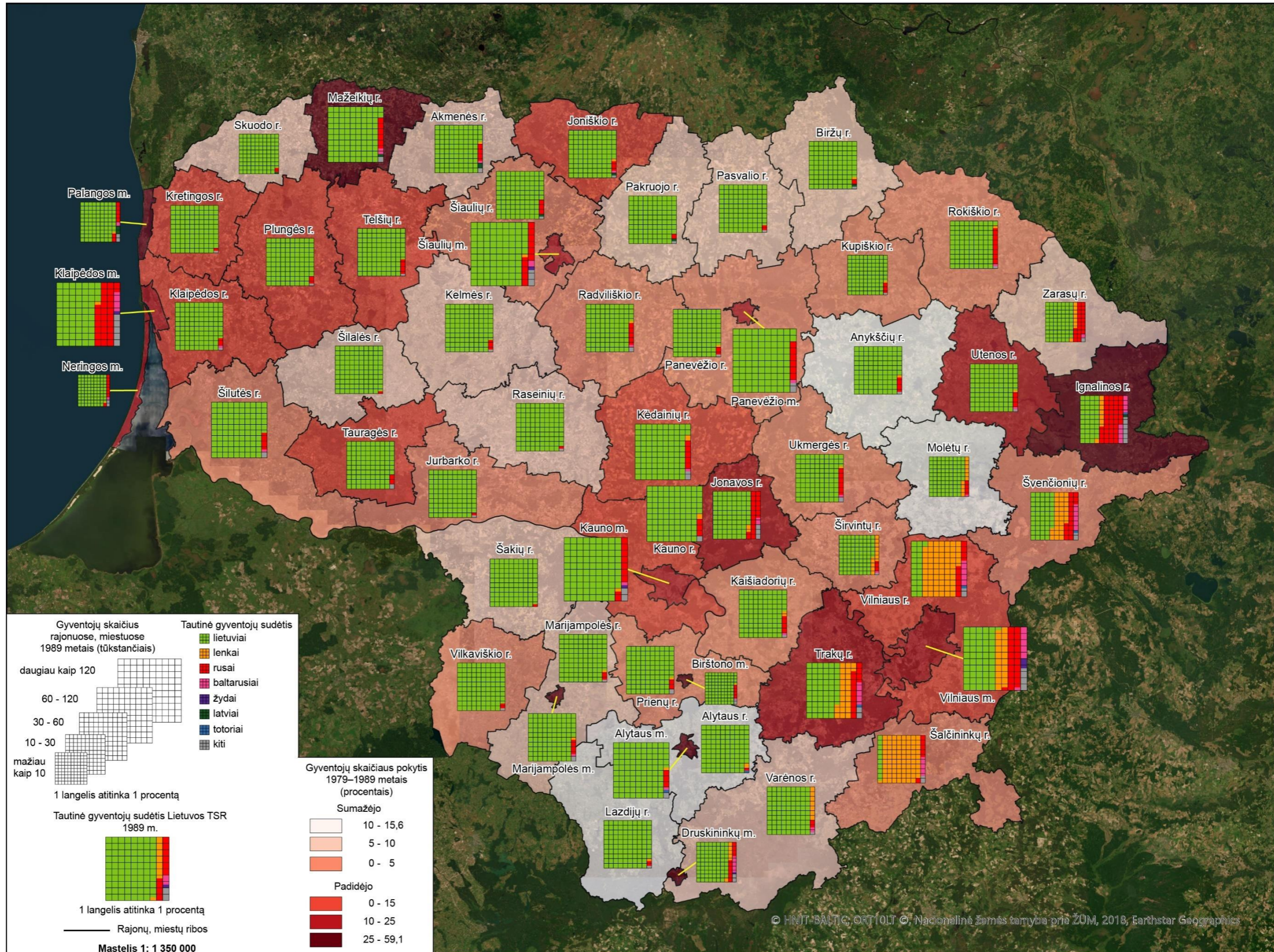
GYVENTOJŲ TAUTINĖ SUDĖTIS LIETUVOS TARYBŲ SOCIALISTINĖJE RESPUBLIKOJE 1970 METAIS

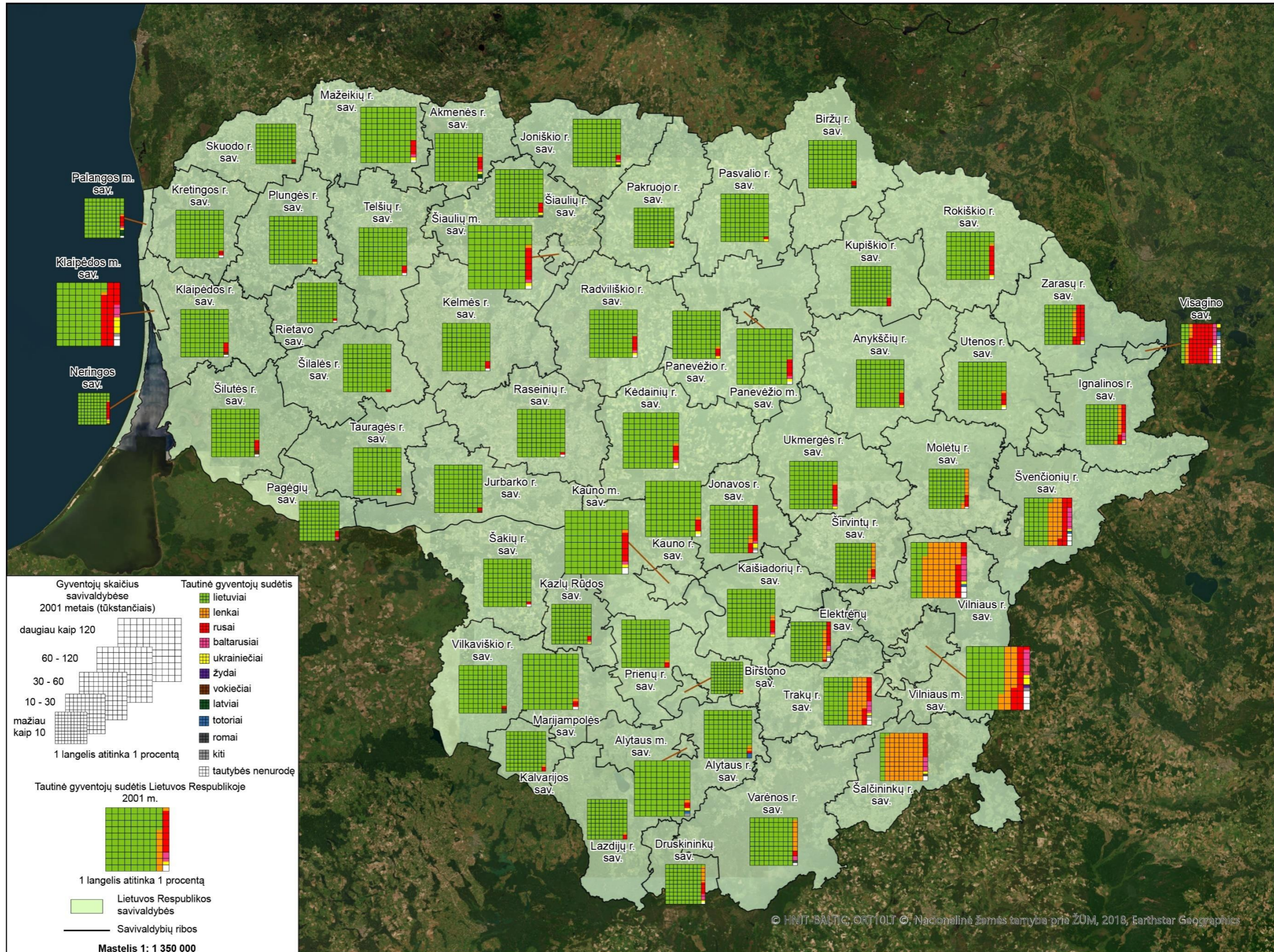
GYVENTOJŲ TAUTINĖ SUDĖTIS LIETUVOS TARYBŲ SOCIALISTINĖJE RESPUBLIKOJE 1979 METAIS

GYVENTOJŲ TAUTINĖ SUDĖTIS LIETUVOS TARYBŲ SOCIALISTINĖJE RESPUBLIKOJE 1989 METAIS

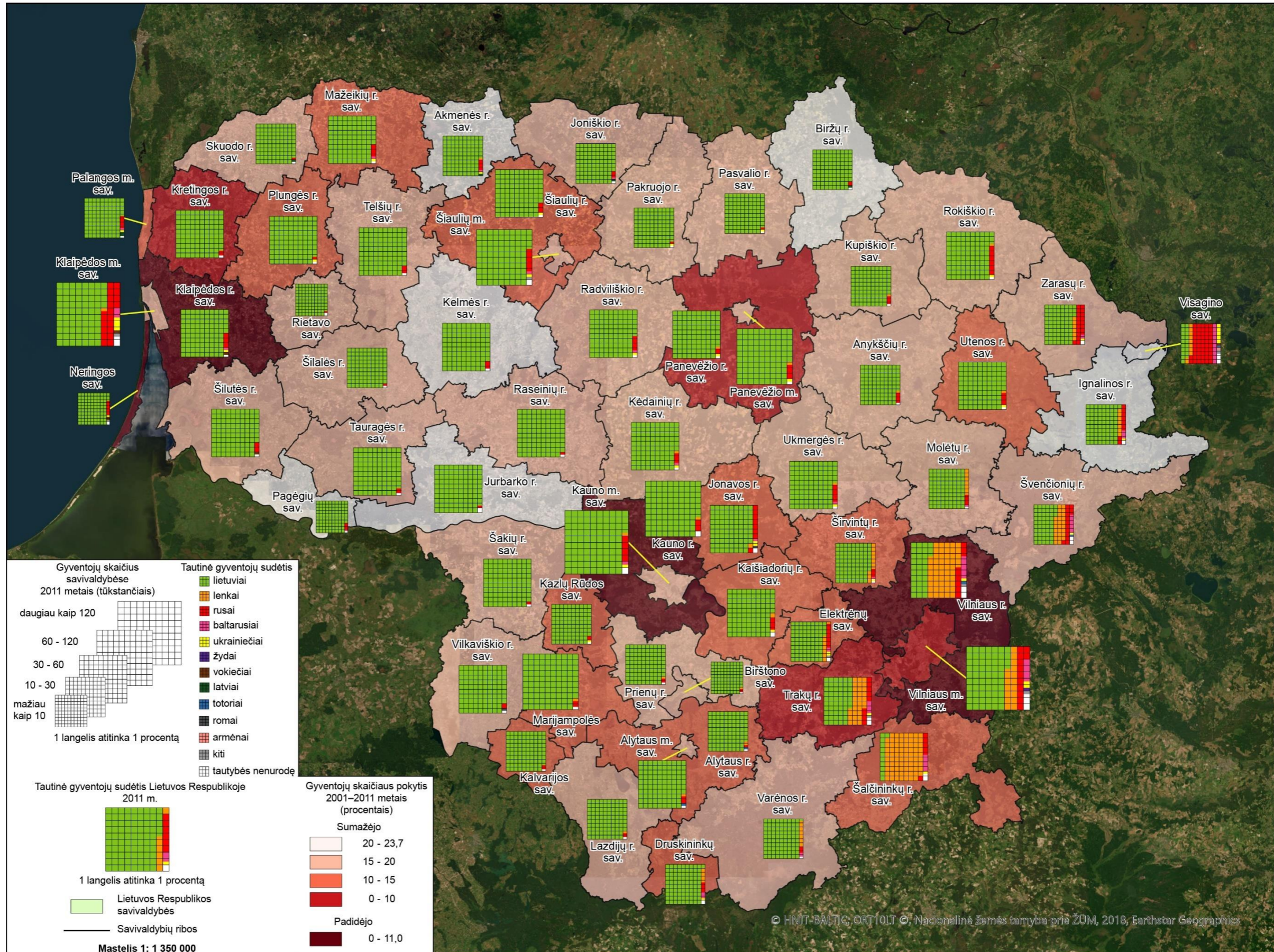

GYVENTOJŲ TAUTINĖ SUDĖTIS LIETUVOS RESPUBLIKOJE 2001 METAIS

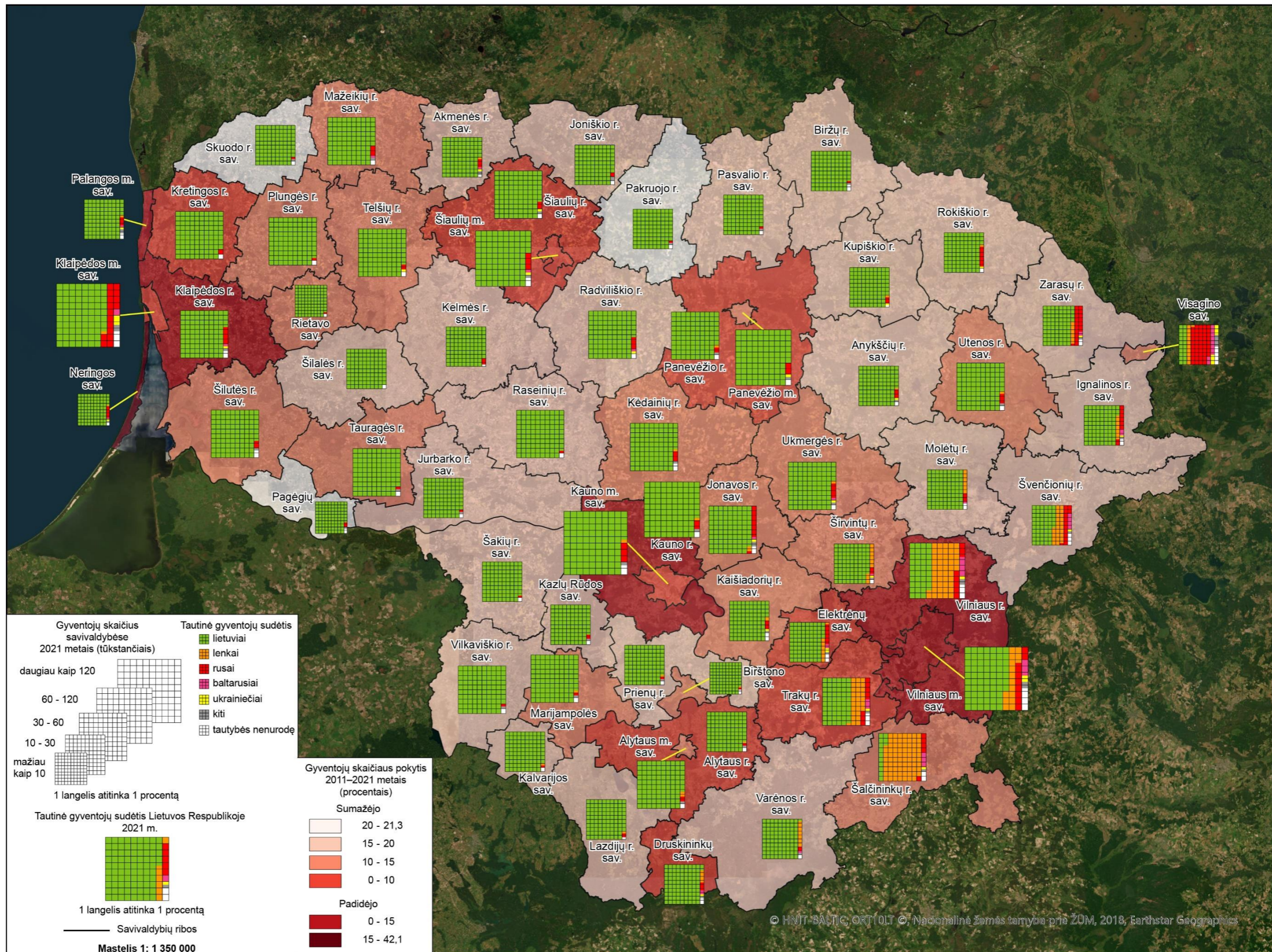

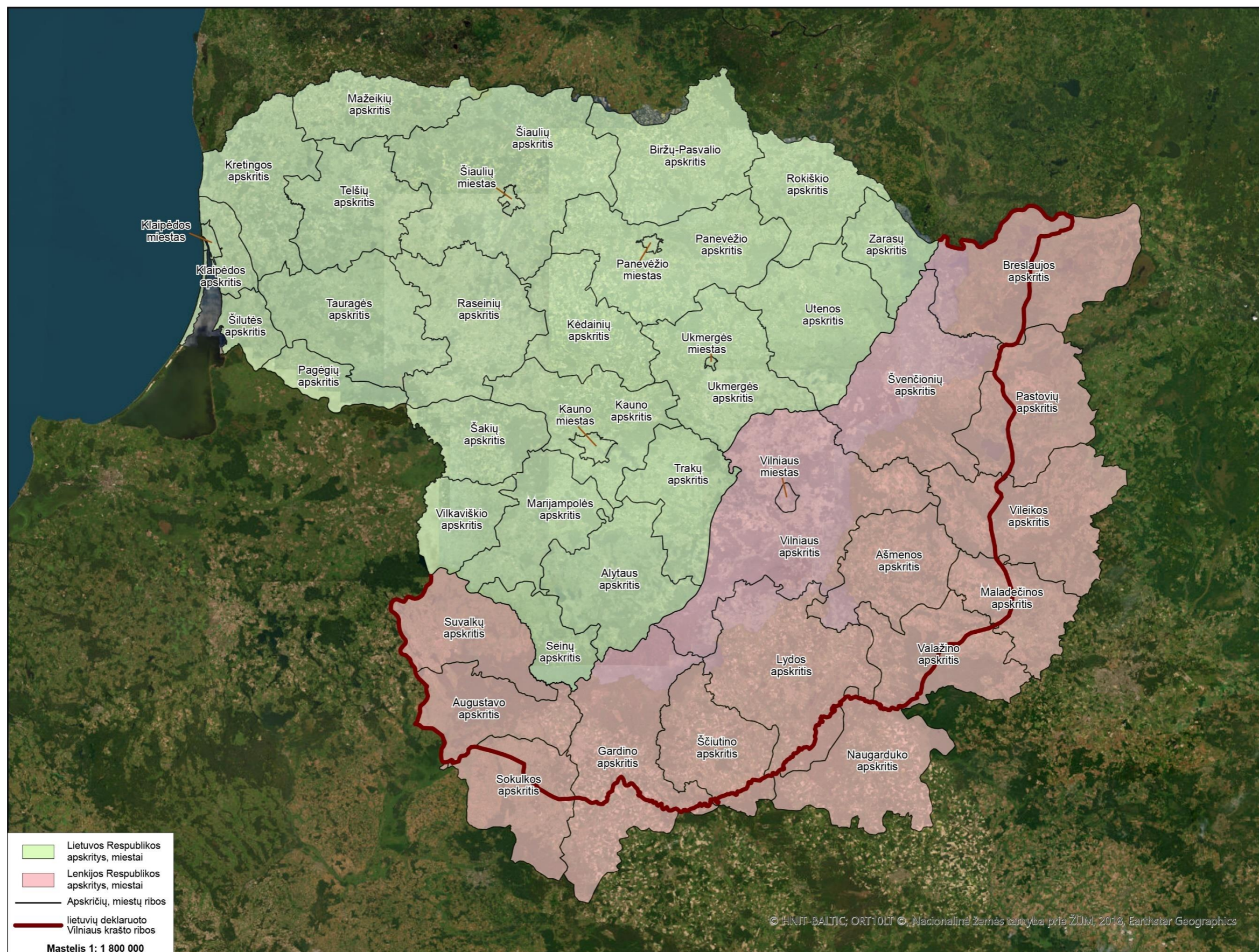
GYVENTOJŲ TAUTINĖ SUDĖTIS LIETUVOS RESPUBLIKOJE 2011 METAIS

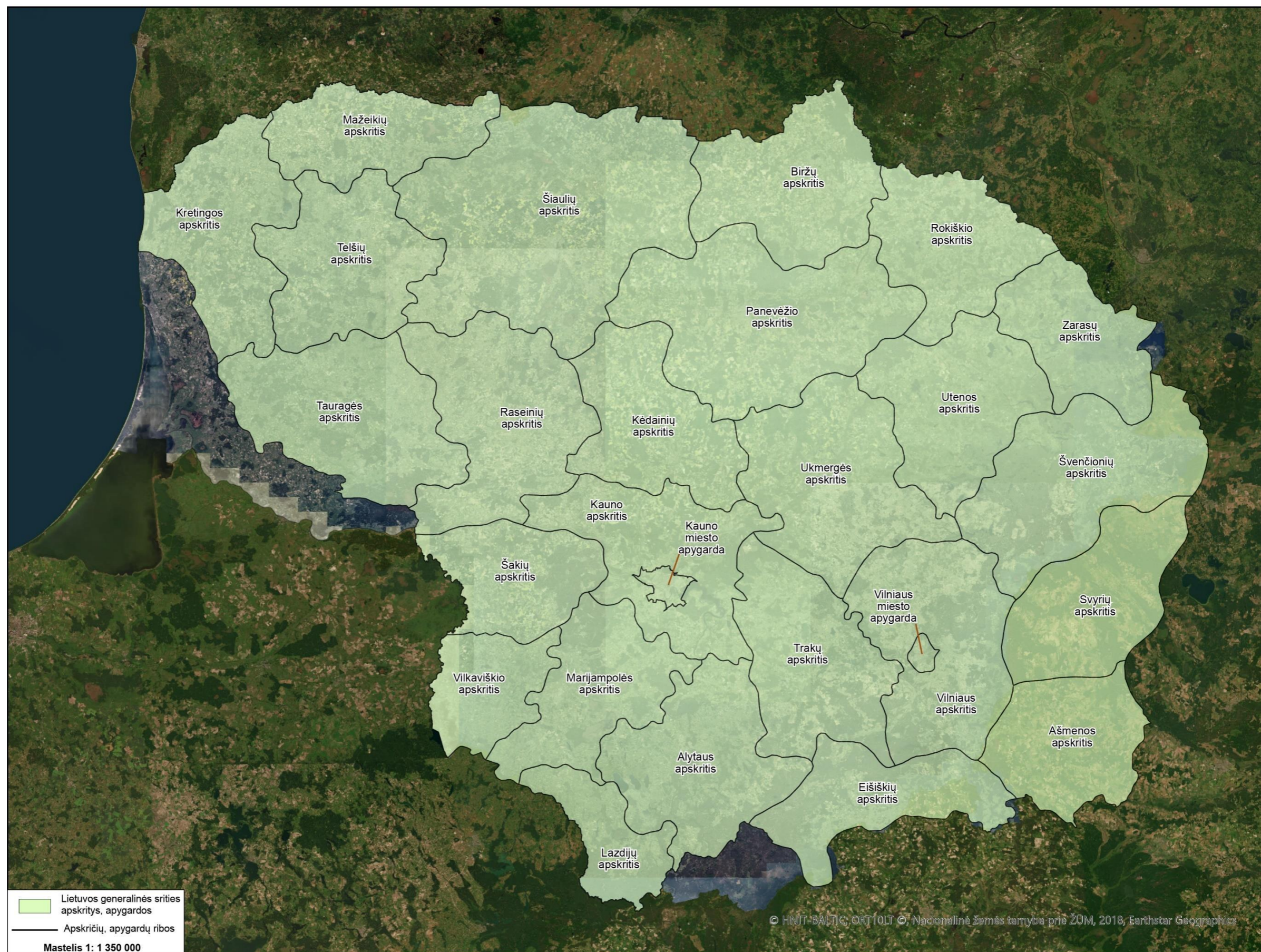
GYVENTOJŲ TAUTINĖ SUDĖTIS LIETUVOS RESPUBLIKOJE 2021 METAIS

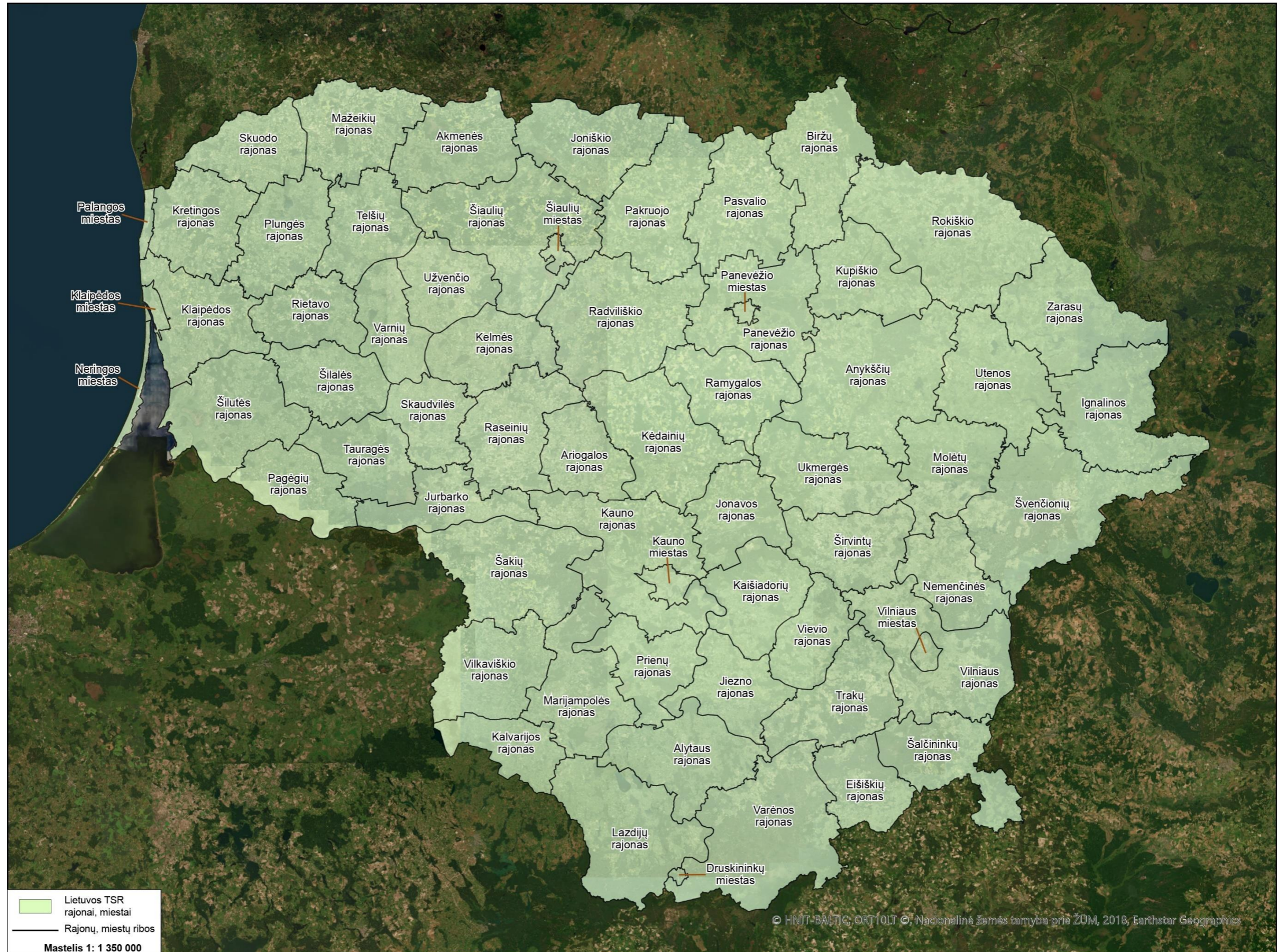
TARPUKARIO LIETUVOS RESPUBLIKOS 1923-1940 METŲ ADMINISTRACINIO SUSKIRSTYMO ŽEMĖLAPIS
(SU 1931 METŲ VILNIAUS KRAŠTO ADMINISTRACINIŲ SUSKIRSTYMU LENKIJOS RESPUBLIKOS SUDĖTYJE)

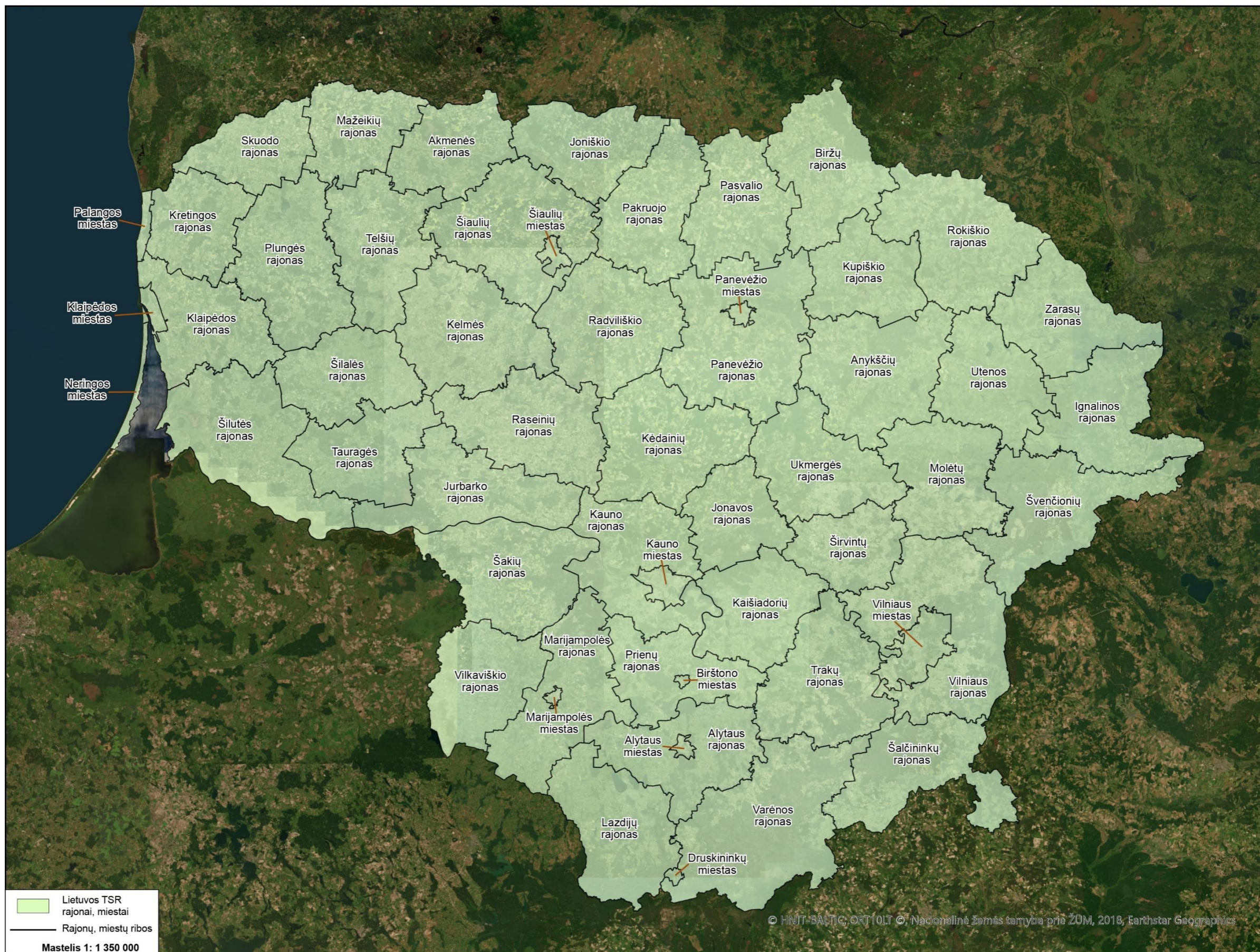
VOKIETMEČIO LIUVOS GENERALINĖS SRITIES 1941-1944 METŲ ADMINISTRACINIO SUSKIRSTYMO ŽEMĖLAPIS

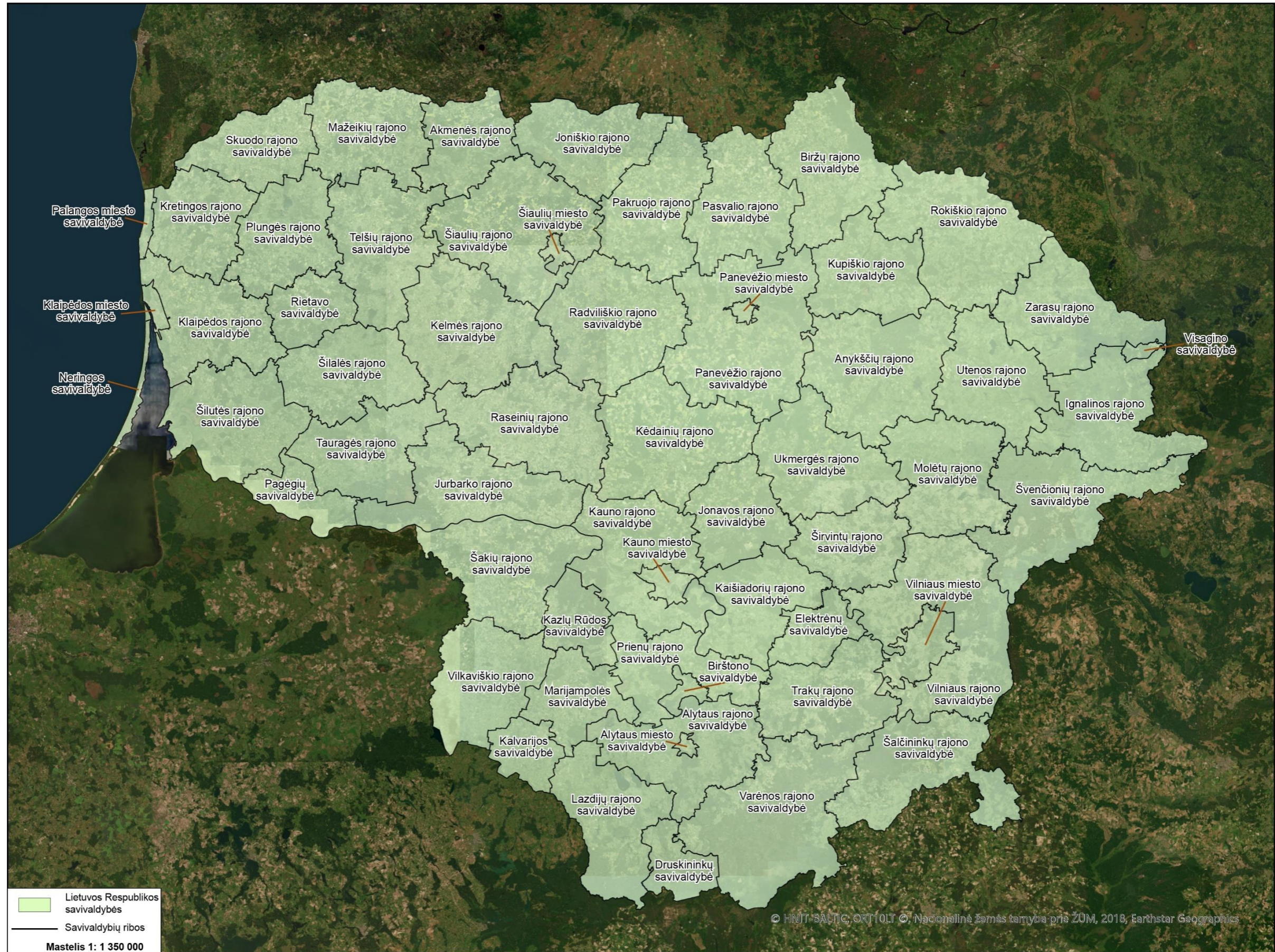
LIETUVOS TARYBŲ SOCIALISTINĖS RESPUBLIKOS 1959 METAIS ADMINISTRACINIO SUSKIRSTYMO ŽEMĖLAPIS

LIETUVOS TARYBŲ SOCIALISTINĖS RESPUBLIKOS 1977-1990 METŲ ADMINISTRACINIO SUSKIRSTYMO ŽEMĖLAPIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIO SUSKIRSTYMO ŽEMĖLAPIS

Lietuvos Respublikos gyventojų tautinė sudėtis apskrityse, miestuose 1923 m.

Eil. Nr.	Teritorija	Tauta								
		Iš viso	Lietuviai	Lenkai	Rusai	Baltarusiai	Žydai	Vokiečiai	Latviai	Kiti
		2028971	1701863	65599	50460	4421	153743	29231	14883	8771
1	Alytaus apskritis	109678	95648	3974	757	190	7729	419	9	952
2	Biržų-Pasvalio apskritis	115186	104068	936	1268	28	4945	169	3421	351
3	Kauno apskritis	98918	75629	10092	5761	117	6384	592	14	329
4	Kauno miestas	92446	54520	4193	2914	171	25044	3269	123	2212
5	Kėdainių apskritis	86099	71987	6390	1624	43	5464	271	67	253
6	Kretingos apskritis	93875	84624	121	270	109	5816	479	2275	181
7	Marijampolės apskritis	99220	87236	1296	331	105	6407	3395	18	432
8	Mažeikių apskritis	71104	61707	112	1361	161	3999	341	3157	266
9	Panevėžio apskritis	119720	106787	4397	2406	101	5610	137	147	135
10	Panevėžio miestas	19197	10236	976	633	30	6845	109	50	318
11	Raseinių apskritis	108024	93532	2372	1465	170	8149	2029	32	275
12	Rokiškio apskritis	83220	71258	502	5478	32	5108	57	525	260
13	Šakių apskritis	67474	60968	155	190	159	2978	2861	2	161
14	Seinų apskritis	38207	33353	1689	676	61	2172	169	3	84
15	Šiaulių apskritis	176628	156567	1187	4669	340	8161	576	4716	412
16	Šiaulių miestas	21387	15058	119	304	30	5338	198	96	244
17	Tauragės apskritis	110965	99547	400	849	44	6168	3731	29	197
18	Telšių apskritis	80452	71731	294	1431	310	6308	215	54	109
19	Trakų apskritis	78636	59601	9712	2602	1946	4338	63	11	363
20	Utenos apskritis	108960	90091	5605	4923	65	8043	46	43	144
21	Vilkaviškio apskritis	80609	61363	638	658	116	7161	10045	6	622
22	Ukmergės apskritis	115705	99944	8392	2782	59	4289	24	17	198
23	Ukmergės miestas	10604	5243	801	551	4	3885	19	9	92
24	Zarasų apskritis	42657	31165	1246	6557	30	3402	17	59	181

Pastaba: „Svetimšaliai“ skiltis prijungta prie „Kiti“ skilties, baltgudžiai pervadinti į baltarusius, Vilkmergės apskritis ir Vilkmergės miestas pervadintas į Ukmergės apskritį, Ukmergės miestą.

Duomenų šaltinis: <https://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas?publication=16374>

Klaipėdos krašto (Lietuvos Respublikos sudėtyje) gyventojų tautinė sudėtis apskrityse, Klaipėdos mieste 1925 m.						
Eil. Nr.	Teritorija	Tauta				
		Iš viso	Lietuviai	Vokiečiai	„Klaipėdiečiai“	Kiti
	Iš viso	141646	37627	59315	34337	10367
1	Klaipėdos miestas	35846	3619	20716	7228	4283
2	Klaipėdos apskritis	30409	14288	6307	8047	1767
3	Šilutės apskritis	36404	11031	13937	9223	2213
4	Pagėgių apskritis	38987	8689	18355	9839	2104
Duomenų šaltinis:		https://www.mle.lt/straipsniai/klaipedos-krastas				

16 priedas

Vilniaus krašto (Lenkijos Respublikos okupacijoje) gyventojų tautinė sudėtis apskrityse, Vilniaus mieste 1931 m.

Eil. Nr.	Teritorija	Tauta											
		Iš viso	Lietuviai	Lenkai	Rusai	Baltarusiai	Ukrainiečiai	Žydai	Vokiečiai	Rusina	Čekai	Kiti	Nenurodė
	Iš viso	2333952	82196	1469520	56997	509636	999	204682	4168	1633	31	1224	2866
-	BALSTOGĖS VAIVADLIJA	501115	13041	348286	14333	65477	424	55744	2828	377	2	149	454
1	Augustavo apskritis	74751	12	68674	1478	104	38	4231	45	26	1	22	120
2	Gardino apskritis	213105	6246	101089	6101	63731	151	35354	153	60	1	75	144
3	Sokulkos apskritis	103135	1	92816	501	1606	28	8133	3	28	0	5	14
4	Suvalkų apskritis	110124	6782	85707	6253	36	207	8026	2627	263	0	47	176
-	NAUGARDUKO VAIVADLIJA	716784	2478	421793	4378	234468	291	51872	183	167	9	201	944
5	Baranovičių apskritis	161038	8	74916	1997	68630	145	15034	30	43	2	54	179
6	Lydos apskritis	183485	2391	145609	717	19821	37	14546	13	58	5	54	234
7	Naugarduko apskritis	149536	18	35084	851	102932	67	10326	33	48	1	52	124
8	Ščiutino apskritis	107203	14	89462	289	10369	21	6705	5	16	1	11	310
9	Valažino apskritis	115522	47	76722	524	32716	21	5261	102	2	0	30	97
-	VILNIAUS VAIVADLIJA	1116053	66677	699441	38286	209691	284	97066	1157	1089	20	874	1468
10	Ašmenos apskritis	104612	1562	84951	915	10149	19	6721	10	57	2	7	219
11	Breslaujos apskritis	143161	3490	93958	14551	23138	18	7181	114	464	0	60	187
12	Maladečinos apskritis	91285	5	35523	735	49012	23	5789	65	32	0	57	44
13	Pastovių apskritis	99907	84	47917	1364	47707	17	2683	3	27	0	40	65
14	Švenčionių apskritis	136475	42993	68441	8752	8062	27	7654	105	242	2	63	134
15	Vileikos apskritis	131070	30	59477	883	64337	17	5934	128	46	1	45	172
16	Vilniaus miestas	195071	1579	128628	7372	1737	143	54596	561	70	14	311	60
17	Vilniaus-Trakų apskritis	214472	16934	180546	3714	5549	20	6508	171	151	1	291	587

Pastaba: Išvardintos apskritys ir Vilniaus miestas, kurie pilnai ar iš dalies patenka į lietuvių deklaruoto Vilniaus krašto ribas.

Duomenų šaltinis: https://statlibr.stat.gov.pl/F?func=find-b&request=Spis+powszechny+1931&find_code=WRD&adjacent=N&local_base=CBS01&x=0&y=0&filter_code_1=WLN&filter_request_1=&filter_code_2=WYR&filter_request_2=&filter_code_3=WYR&filter_request_3=&filter_code_4=WFM&filter_request_4=&filter_code_5=WSL&filter_request_5=

Lietuvos generalinės srities (Vokietijos Reicho okupacijoje) gyventojų tautinė sudėtis apygardose, apskrityse 1942 m.

Eil. Nr.	Teritorija	Tauta							
		Iš viso	Lietuviai	Lenkai	Rusai	Baltarusiai	Vokiečiai	Latviai	Kiti
	Iš viso	2789515	2263997	336669	85303	82520	3744	8101	9181
1	Ašmenos apskritis	95523	14255	51462	390	29102	30	17	267
2	Eišiškių apskritis	60956	28677	27629	292	4122	51	9	176
3	Kauno miesto apygarda	130002	123349	854	4183	217	426	114	859
4	Kauno srities apygarda	593994	571354	4166	15491	284	486	14	2199
5	Panevėžio srities apygarda	601234	562098	6366	29648	503	113	1208	1298
6	Šiaulių srities apygarda	720609	696747	761	12759	463	1948	6583	1348
7	Švenčionių apskritis	106930	71160	21923	7568	5745	53	37	444
8	Svyrių apskritis	77650	15882	27692	3241	30512	66	18	239
9	Trakų apskritis	109014	77243	25557	3006	2545	43	4	616
10	Vilniaus apskritis	150103	73752	67054	2713	5998	52	19	515
11	Vilniaus miesto apygarda	143500	29480	103205	6012	3029	476	78	1220
Pastaba:		„Nežinomų tautybių“ skiltis buvo prijungta prie „Kiti“ skilties, gūdai pervadinti į baltarusius.							
Duomenų šaltinis:		https://www.facebook.com/kulturosarchyvai/photos/a.1711541852430930/1845608225690958?type=3&locale=lt_LT							

18 priedas

Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos (Sovietų Sąjungos okupacijoje) gyventojų tautinė sudėtis rajonuose, miestuose 1959 m.											
Eil. Nr.	Teritorija	Tauta									
		Iš viso	Lietuviai	Lenkai	Rusai	Baltarusiai	Žydai	Latviai	Totoriai	Romai	Kiti
	Iš viso	2711445	2150767	230107	231014	30256	24672	6318	3023	1238	34050
1	Akmenės rajonas	34756	31711	102	1608	123	15	1047	12	0	138
2	Alytaus rajonas	57012	52886	1948	1351	142	40	18	393	17	217
3	Anykščių rajonas	59217	56159	480	2408	61	15	14	4	0	76
4	Ariogalos rajonas	24372	23766	242	232	7	2	4	3	64	52
5	Biržų rajonas	37609	36560	63	592	47	19	265	3	0	60
6	Druskininkų miestas	5765	2547	828	1428	630	128	6	24	0	174
7	Eišiškių rajonas	20527	5808	13835	513	197	17	3	56	20	78
8	Ignalinos rajonas	35415	26967	4338	3545	339	10	20	107	1	88
9	Jiezno rajonas	31995	28168	3029	379	66	11	3	289	0	50
10	Jonavos rajonas	27439	20330	2229	4561	104	25	9	18	1	162
11	Joniškio rajonas	33534	31648	52	905	28	15	771	1	53	61
12	Jurbarko rajonas	21500	20871	43	309	48	44	25	14	0	146
13	Kaišiadorių rajonas	33175	30653	538	1742	88	10	7	56	0	81
14	Kalvarijos rajonas	25556	24203	588	428	42	5	2	31	35	222
15	Kauno miestas	219287	179890	2933	25497	1943	4792	167	254	163	3648
16	Kauno rajonas	67229	60005	2894	3683	164	26	26	12	65	354
17	Kėdainių rajonas	52959	48204	1891	2349	159	27	22	22	0	285
18	Kelmės rajonas	35142	34286	50	666	21	37	10	5	0	67
19	Klaipėdos miestas	90521	50330	434	31891	2698	751	226	127	45	4019
20	Klaipėdos rajonas	32984	28709	81	1212	183	11	97	8	0	2683
21	Kretingos rajonas	39889	38434	32	438	40	15	668	4	0	258
22	Kupiškio rajonas	27097	26120	60	792	47	5	14	3	0	56
23	Lazdijų rajonas	50359	48464	772	957	48	9	9	12	4	84
24	Marijampolės rajonas	55759	53773	163	1204	136	37	12	27	11	396
25	Mažeikių rajonas	37979	36524	19	845	43	2	358	5	87	96
26	Molėtų rajonas	27260	25055	863	1282	12	1	5	9	0	33
27	Nemėnčinės rajonas	37289	3942	27301	4136	863	143	11	15	0	878
28	Neringos miestas	1468	816	12	514	39	12	5	3	5	62
29	Pagėgių rajonas	27209	24113	196	1198	124	2	21	1	1	1553
30	Pakruojo rajonas	35313	34232	27	571	17	2	399	1	0	64
31	Palangos miestas	5685	4780	15	514	30	8	196	2	0	140
32	Panevėžio miestas	41096	34805	338	4742	302	221	48	31	88	521
33	Panevėžio rajonas	30961	30105	152	556	48	1	31	3	20	45
34	Pasvalio rajonas	42739	41767	49	521	43	8	179	9	0	163
35	Plungės rajonas	36438	35719	29	443	21	138	26	5	0	57
36	Prienų rajonas	34940	34141	60	468	69	12	10	10	11	159
37	Radviškio rajonas	54658	50712	524	2910	158	47	72	13	1	221
38	Ramygalos rajonas	24023	22963	518	490	10	5	5	2	0	30
39	Raseinių rajonas	37469	36543	152	576	33	12	1	2	51	99
40	Rietavo rajonas	18539	18364	4	121	7	2	4	0	2	35
41	Rokiškio rajonas	62311	56586	90	5305	61	42	109	5	23	90
42	Šakių rajonas	48631	48091	79	290	18	23	3	2	1	134
43	Šalčininkų rajonas	28155	1798	23615	1633	865	12	9	25	0	188
44	Šiaulių miestas	59722	48751	159	7795	532	845	170	35	80	1355
45	Šiaulių rajonas	55700	52789	108	2266	68	12	283	7	37	130
46	Šilalės rajonas	24032	23850	6	121	3	3	0	1	0	48
47	Šilutės rajonas	45658	38618	307	2824	102	27	25	9	1	3745
48	Širvintų rajonas	25378	21188	3372	685	55	6	5	27	0	40
49	Skandinavijos rajonas	23369	22945	20	271	22	11	5	0	0	95
50	Skundo rajonas	31639	30928	11	231	13	0	429	2	0	25
51	Švenčionių rajonas	32987	20005	7870	4082	519	125	7	170	39	170
52	Tauragės rajonas	28121	26984	24	734	42	7	14	2	21	293
53	Telšių rajonas	34959	32903	63	1615	65	124	56	14	0	119
54	Trakų rajonas	35140	11666	16927	4139	1629	97	5	131	0	546
55	Ukmergės rajonas	49092	45275	725	2683	88	40	12	10	32	227
56	Utenos rajonas	37570	35700	90	1601	35	61	19	12	1	51
57	Užvenčio rajonas	20937	18992	35	1853	3	15	7	3	0	29
58	Varėnos rajonas	33131	28763	3355	402	445	6	9	26	32	93
59	Varnių rajonas	19373	19124	4	196	8	12	0	3	0	26
60	Vievio rajonas	24167	17366	5528	983	123	26	8	30	28	75
61	Vilkaviškio rajonas	48604	47268	91	776	85	31	10	12	0	331
62	Vilniaus miestas	236078	79363	47226	69416	14686	16349	276	496	177	8089
63	Vilniaus rajonas	59814	3855	48710	4887	1488	39	14	358	21	442
64	Zarasų rajonas	34713	22886	3808	7649	121	77	27	47	0	98

Pastaba: Kapsuko rajonas pervadintas į Marijampolės rajoną, čigonai pervadinti į romus.

Duomenų šaltinis: <https://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas?publication=7455>

Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos (Sovietų Sąjungos okupacijoje) gyventojų tautinė sudėtis rajonuose, miestuose 1970 m.										
Eil. Nr.	Teritorija	Tauta								
		Iš viso	Lietuviai	Lenkai	Rusai	Baltarusiai	Žydai	Latviai	Totoriai	Kiti
		3128236	2506751	240203	267989	45412	23564	5063	3460	35794
1	Akmenės rajonas	38008	34977	154	1705	117	17	796	20	222
2	Alytaus miestas	28074	26175	296	1115	115	15	7	119	232
3	Alytaus rajonas	47484	45672	1007	193	39	2	1	467	103
4	Anykščių rajonas	48841	46630	215	1753	51	13	11	1	167
5	Birštono miestas	2228	1798	24	285	52	18	6	6	39
6	Biržų rajonas	41347	40367	99	548	53	21	161	2	96
7	Druskininkų miestas	11160	6268	938	2486	865	166	19	43	375
8	Ignalinos rajonas	33090	26235	3701	2668	286	2	8	87	103
9	Jonavos rajonas	35085	28706	1278	4537	141	15	31	16	361
10	Joniškio rajonas	32184	30985	51	574	47	6	398	0	123
11	Jurbarko rajonas	41624	41130	61	231	13	11	8	7	163
12	Kaišiadorių rajonas	41625	39428	403	1560	61	6	7	23	137
13	Kauno miestas	305116	257207	3187	32057	2279	4157	273	330	5626
14	Kauno rajonas	71892	66448	1737	3114	202	21	14	25	331
15	Kėdainių rajonas	64314	59439	1221	2942	244	25	20	16	407
16	Kelmės rajonas	53501	51618	90	1614	19	15	15	0	130
17	Klaipėdos miestas	140723	85799	927	43388	4060	811	288	197	5253
18	Klaipėdos rajonas	43551	42203	84	903	93	2	41	3	222
19	Kretingos rajonas	42086	41134	52	346	26	8	424	4	92
20	Kupiškio rajonas	27189	26495	37	565	36	2	8	1	45
21	Lazdijų rajonas	45453	44346	379	607	36	1	3	3	78
22	Marijampolės miestas	28763	27526	77	757	87	14	10	16	276
23	Marijampolės rajonas	56942	56085	295	353	46	4	10	3	146
24	Mazeikių rajonas	39400	38067	47	747	42	6	246	7	238
25	Molėtų rajonas	34582	28205	5054	1194	57	0	1	1	70
26	Neringos miestas	1944	1658	13	219	31	0	2	3	18
27	Pakruojo rajonas	34767	33960	75	351	15	2	280	1	83
28	Palangos miestas	8797	7139	30	1048	140	31	165	25	219
29	Panevėžio miestas	73328	65194	436	6099	424	159	72	60	884
30	Panevėžio rajonas	47975	46784	300	729	47	0	9	2	104
31	Pasvalio rajonas	41210	40524	153	364	33	1	77	2	56
32	Plungės rajonas	53672	52043	66	1059	86	45	28	7	338
33	Prienų rajonas	45224	44059	378	517	47	8	5	25	185
34	Radviliškio rajonas	56952	53421	320	2708	172	18	35	8	270
35	Raseinių rajonas	53029	52158	165	541	35	11	8	2	109
36	Rokiškio rajonas	51150	46781	96	4021	44	14	65	4	125
37	Šakių rajonas	48301	47950	38	174	30	5	1	1	102
38	Šalčininkų rajonas	43397	3410	36361	1977	1194	17	9	47	382
39	Šiaulių miestas	93057	78637	368	10590	791	786	226	117	1542
40	Šiaulių rajonas	53618	51465	96	1654	36	8	151	5	203
41	Šilalės rajonas	37451	37230	30	102	7	1	2	0	79
42	Šilutės rajonas	72432	68998	236	2282	159	8	28	9	712
43	Širvintų rajonas	24247	20206	3342	541	97	5	5	17	34
44	Skundo rajonas	30739	29204	264	774	88	90	238	3	78
45	Švenčionių rajonas	39633	19206	12511	5784	1483	100	41	123	385
46	Tauragės rajonas	48486	46195	71	1486	138	23	20	11	542
47	Telšių rajonas	56777	54482	84	1847	77	77	63	4	143
48	Trakų rajonas	69216	35792	22939	6857	2290	112	45	258	923
49	Ukmergės rajonas	53505	49169	486	3109	198	28	21	36	458
50	Utenos rajonas	39963	38167	127	1460	30	28	13	4	134
51	Varėnos rajonas	43145	38801	3260	395	466	2	8	33	180
52	Vilkaviškio rajonas	56013	55109	204	380	50	10	8	3	249
53	Vilniaus miestas	372100	159156	68261	91004	24170	16491	579	796	11643
54	Vilniaus rajonas	92504	15574	64868	7316	3793	81	25	414	433
55	Zarasų rajonas	31342	21336	3211	6359	174	45	28	43	146

Pastaba: Kapsuko rajonas ir Kapsuko miestas pervadintas į Marijampolės rajoną, Marijampolės miestą.

Duomenų šaltinis: <https://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas?publication=12959> (atskiro leidinio nėra, skelbiama kartu su 1979 m. surašymu)

Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos (Sovietų Sąjungos okupacijoje) gyventojų tautinė sudėtis rajonuose, miestuose 1979 m.										
Eil. Nr.	Teritorija	Tauta								
		Iš viso	Lietuviai	Lenkai	Rusai	Baltarusiai	Žydai	Latviai	Totoriai	Kiti
		3391490	2712233	247022	303493	57584	14697	4354	4006	48101
1	Akmenės rajonas	40344	36998	227	1903	178	17	555	16	450
2	Alytaus miestas	55509	52053	590	1885	240	8	13	221	499
3	Alytaus rajonas	39393	38123	612	211	31	20	5	314	77
4	Anykščių rajonas	43101	41084	202	1554	58	7	19	5	172
5	Birštono miestas	2350	2296	11	30	1	0	1	0	11
6	Biržų rajonas	40666	39700	100	548	39	14	127	6	132
7	Druskininkų miestas	12464	9596	1006	1116	510	58	4	11	163
8	Ignalinos rajonas	37572	24159	3514	7415	1439	31	68	124	822
9	Jonavos rajonas	47250	36265	1186	7972	487	16	23	86	1215
10	Joniškio rajonas	32133	31087	65	544	46	5	260	1	125
11	Jurbarko rajonas	40511	39964	48	271	21	4	5	1	197
12	Kaišiadorių rajonas	41813	39442	482	1578	100	4	11	31	165
13	Kauno miestas	368649	327033	2612	30543	1918	1853	249	237	4204
14	Kauno rajonas	77633	72385	1032	3100	232	18	19	36	811
15	Kėdainių rajonas	67963	62850	675	3351	264	18	48	29	728
16	Kelmės rajonas	46609	45065	58	1258	19	16	7	2	184
17	Klaipėdos miestas	176648	108707	1013	52205	5071	710	316	295	8331
18	Klaipėdos rajonas	45064	43753	78	822	114	9	40	12	236
19	Kretingos rajonas	42658	42036	68	334	46	7	42	10	115
20	Kupiškio rajonas	26099	25226	84	639	50	7	14	3	76
21	Lazdijų rajonas	38702	37702	343	513	29	5	9	5	96
22	Marijampolės miestas	38824	37104	121	1156	111	16	14	7	295
23	Marijampolės rajonas	52855	51355	165	862	95	8	7	23	340
24	Mažeikių rajonas	47919	45153	113	1864	161	25	194	23	386
25	Molėtų rajonas	31208	25472	4379	1197	68	2	7	5	78
26	Neringos miestas	2242	1937	12	218	24	1	4	3	43
27	Pakruojo rajonas	32729	31995	66	353	21	10	193	1	90
28	Palangos miestas	11980	10679	30	615	60	12	384	11	189
29	Panevėžio miestas	102303	93046	451	6847	498	91	68	72	1230
30	Panevėžio rajonas	43941	42716	183	716	53	3	14	3	253
31	Pasvalio rajonas	39282	38594	82	426	45	1	48	9	77
32	Plungės rajonas	54030	52696	72	846	72	30	19	10	285
33	Prienų rajonas	40332	39185	207	644	38	9	5	24	220
34	Radviliškio rajonas	55367	51516	240	2772	191	13	32	9	594
35	Raseinių rajonas	48970	48204	99	497	33	9	9	3	116
36	Rokiškio rajonas	47727	43502	96	3795	78	6	61	11	178
37	Šakių rajonas	44049	43700	36	152	37	7	2	5	110
38	Šalčininkų rajonas	43195	3741	35157	2240	1537	18	13	45	444
39	Šiaulių miestas	118724	101036	437	13074	913	467	229	124	2444
40	Šiaulių rajonas	51609	49489	80	1526	66	9	124	15	300
41	Šilalės rajonas	33486	33267	19	113	5	3	1	0	78
42	Šilutės rajonas	68291	64939	180	2416	210	9	34	27	476
43	Širvintų rajonas	22804	19212	2805	536	80	5	9	14	143
44	Skundo rajonas	28187	27712	13	209	9	4	172	5	63
45	Švenčionių rajonas	38157	18247	11421	5924	1912	76	28	112	437
46	Tauragės rajonas	51086	48776	57	1535	137	20	18	28	515
47	Telšių rajonas	56159	53899	45	1801	77	52	59	7	219
48	Trakų rajonas	72829	39312	21510	7695	2900	99	36	299	978
49	Ukmergės rajonas	53213	48729	425	3212	197	44	19	24	563
50	Utenos rajonas	46228	44046	234	1650	52	12	21	21	192
51	Varėnos rajonas	40352	35924	3225	541	468	4	4	20	166
52	Vilkaviškio rajonas	53719	52890	140	402	55	6	5	4	217
53	Vilniaus miestas	475825	225137	85562	105618	30623	10723	593	1169	16400
54	Vilniaus rajonas	92472	14538	62788	8109	5625	50	43	393	926
55	Zarasų rajonas	28265	18961	2566	6140	240	26	50	35	247

Pastaba: Kapsuko rajonas ir Kapsuko miestas pervadintas į Marijampolės rajoną, Marijampolės miestą.

Duomenų šaltinis: <https://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas?publication=12959>

Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos (Sovietų Sąjungos okupacijoje) gyventojų tautinė sudėtis rajonuose, miestuose 1989 m.

Eil. Nr.	Teritorija	Tauta								
		Iš viso	Lietuviai	Lenkai	Rusai	Baltarusiai	Žydai	Latviai	Totoriai	Kiti
		3674802	2924251	257994	344455	63169	12314	4229	5135	63255
1	Akmenės rajonas	37595	35192	140	1357	156	6	422	7	315
2	Alytaus miestas	73015	69124	533	2057	271	15	27	317	671
3	Alytaus rajonas	33259	32554	297	129	17	0	3	216	43
4	Anykščių rajonas	38335	36713	139	1234	59	5	4	5	176
5	Birštono miestas	3537	3299	19	150	11	3	2	2	51
6	Biržų rajonas	38515	37537	91	443	68	9	133	8	226
7	Druskininkų miestas	18943	15013	1048	1658	729	79	30	31	355
8	Ignalinos rajonas	59757	23408	4473	23559	4471	64	133	421	3228
9	Jonavos rajonas	54425	41824	923	9089	687	20	44	107	1731
10	Joniškio rajonas	33300	31942	113	680	116	3	210	12	224
11	Jurbarko rajonas	40351	39844	47	259	33	5	10	1	152
12	Kaišiadorių rajonas	40216	38103	328	1341	178	7	9	19	231
13	Kauno miestas	418087	367941	2592	34823	2778	1359	319	502	7773
14	Kauno rajonas	84281	79851	714	2586	204	11	22	38	855
15	Kėdainių rajonas	69461	63668	616	3582	396	15	38	66	1080
16	Kelmės rajonas	43336	42309	69	840	23	7	9	1	78
17	Klaipėdos miestas	202929	127757	1107	57204	5572	668	337	415	9869
18	Klaipėdos rajonas	45403	44228	64	735	114	1	28	8	225
19	Kretingos rajonas	44152	43635	37	294	49	3	32	2	100
20	Kupiškio rajonas	25676	24764	65	628	55	0	10	2	152
21	Lazdijų rajonas	33418	32784	158	345	30	0	3	5	93
22	Marijampolės miestas	50887	48387	128	1596	184	13	23	22	534
23	Marijampolės rajonas	49409	48161	126	718	113	1	10	12	268
24	Mažeikių rajonas	60899	55912	124	3412	497	23	168	86	677
25	Molėtų rajonas	27324	23493	2755	912	78	2	8	2	74
26	Neringos miestas	2478	2194	11	200	24	1	2	2	44
27	Pakruojo rajonas	30667	29993	43	303	40	5	123	7	153
28	Palangos miestas	17571	15346	64	1207	203	26	368	26	331
29	Panevėžio miestas	126483	116173	357	7469	548	66	94	89	1687
30	Panevėžio rajonas	41941	40916	133	581	73	0	7	0	231
31	Pasvalio rajonas	36867	36275	51	261	46	5	61	9	159
32	Plungės rajonas	54103	52838	56	843	67	17	21	10	251
33	Prienų rajonas	39409	37994	177	848	56	1	7	26	300
34	Radviliškio rajonas	54938	51419	219	2538	287	14	34	30	397
35	Raseinių rajonas	46037	45505	68	321	34	5	9	1	94
36	Rokiškio rajonas	47190	42984	167	3466	140	12	63	16	342
37	Šakių rajonas	41840	41507	56	171	39	3	5	0	59
38	Šalčininkų rajonas	41347	3871	32891	2395	1582	9	14	42	543
39	Šiaulių miestas	145629	123840	449	15343	1233	420	290	156	3898
40	Šiaulių rajonas	50242	48271	69	1409	79	2	82	14	316
41	Šilalės rajonas	31640	31420	57	99	16	0	3	0	45
42	Šilutės rajonas	68185	64957	181	2189	213	12	25	16	592
43	Širvintų rajonas	21713	18563	2402	492	126	3	7	13	107
44	Skuodo rajonas	26587	26218	13	186	12	1	118	1	38
45	Švenčionių rajonas	38004	18001	10934	6152	2108	41	24	132	612
46	Tauragės rajonas	52699	51083	53	977	141	8	13	16	408
47	Telšių rajonas	59406	57221	98	1649	100	30	40	12	256
48	Trakų rajonas	81232	46801	19365	9651	3301	115	54	347	1598
49	Ukmergės rajonas	52520	48621	357	2784	200	12	13	17	516
50	Utenos rajonas	52546	50267	308	1620	111	11	22	22	185
51	Varėnos rajonas	37908	34091	2642	555	423	4	3	23	167
52	Vilkaviškio rajonas	52262	51400	104	391	69	2	8	1	287
53	Vilniaus miestas	576747	291527	108239	116618	30282	9109	585	1311	19076
54	Vilniaus rajonas	94131	19549	59812	8562	4454	46	60	457	1191
55	Zarasų rajonas	25970	17963	1912	5544	273	15	40	32	191

Duomenų šaltinis: <https://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas?publication=7453>

Lietuvos Respublikos gyventojų tautinė sudėtis savivaldybėse 2001 m.

Eil. Nr.	Teritorija	Tauta													
		Iš viso	Lietuviai	Lenkai	Rusai	Baltarusiai	Ukrainiečiai	Žydai	Vokiečiai	Latviai	Totoriai	Romai	Armėnai	Kiti	Nenurodė
	Iš viso	3483972	2907293	234989	219789	42866	22488	4007	3243	2955	3235	2571	1477	6138	32921
1	Akmenės rajono savivaldybė	30221	28610	94	820	89	129	3	30	285	9	39	5	36	72
2	Alytaus miesto savivaldybė	71491	69390	470	835	118	139	4	36	20	195	54	11	45	174
3	Alytaus rajono savivaldybė	32572	31742	298	167	26	44	0	14	4	231	1	7	17	21
4	Anykščių rajono savivaldybė	35066	33810	121	918	38	55	4	12	11	4	32	1	21	39
5	Birštono savivaldybė	5439	5355	21	37	5	11	0	3	1	2	0	1	2	1
6	Biržų rajono savivaldybė	35417	34785	51	306	47	62	1	8	80	2	1	0	39	35
7	Druskininkų savivaldybė	25440	22953	995	785	372	123	11	12	5	11	0	24	22	127
8	Elektrėnų savivaldybė	28923	23740	2175	1906	367	276	10	32	16	47	6	11	79	258
9	Ignalinos rajono savivaldybė	23018	18214	1908	2106	455	117	4	15	27	34	25	7	29	77
10	Jonavos rajono savivaldybė	52289	45094	713	4940	348	431	8	64	35	33	88	33	146	356
11	Joniškio rajono savivaldybė	31922	31092	47	367	61	60	4	15	125	2	53	2	50	44
12	Jurbarko rajono savivaldybė	37786	37286	36	186	20	53	6	73	10	2	33	2	23	56
13	Kaišiadorių rajono savivaldybė	37649	35862	374	1027	100	104	3	7	7	22	14	3	37	89
14	Kalvarijos savivaldybė	13883	13690	27	93	14	16	1	11	1	2	0	1	11	16
15	Kauno miesto savivaldybė	378943	352051	1600	16622	1142	1906	427	378	211	200	364	141	534	3367
16	Kauno rajono savivaldybė	81615	78710	459	1652	98	223	10	59	20	21	61	8	72	222
17	Kazlų Rūdos savivaldybė	14937	14650	20	124	41	36	0	24	7	2	0	2	12	19
18	Kėdainių rajono savivaldybė	65727	62746	504	1531	188	236	4	40	24	14	51	20	79	290
19	Kelmės rajono savivaldybė	40844	40015	22	623	12	21	3	20	6	0	21	0	30	71
20	Klaipėdos miesto savivaldybė	192954	137557	743	41110	3606	4652	335	399	232	227	58	204	777	3054
21	Klaipėdos rajono savivaldybė	46220	44830	53	802	87	94	6	148	19	10	2	13	28	128
22	Kretingos rajono savivaldybė	45688	45066	26	326	42	58	3	30	35	4	0	4	23	71
23	Kupiškio rajono savivaldybė	24628	23965	64	430	38	49	0	8	14	1	0	4	28	27
24	Lazdijų rajono savivaldybė	27129	26671	106	233	14	25	0	18	0	4	0	15	9	34
25	Marijampolės savivaldybė	70823	69512	144	545	85	113	6	111	15	16	76	28	56	116
26	Mažeikių rajono savivaldybė	67296	64530	93	1587	239	186	15	59	170	29	29	33	80	246
27	Molėtų rajono savivaldybė	25387	22413	2053	717	59	32	0	9	7	3	0	1	13	80
28	Neringos savivaldybė	2386	2206	6	124	14	17	3	5	1	2	0	0	4	4
29	Pagėgių savivaldybė	12208	11881	25	177	32	17	1	32	6	3	11	4	8	11
30	Pakruojo rajono savivaldybė	29458	29002	33	190	16	70	2	7	65	1	1	1	38	32
31	Palangos miesto savivaldybė	17623	16574	42	480	53	104	11	19	220	7	0	17	14	82
32	Panevėžio miesto savivaldybė	119749	114585	232	3443	241	427	22	29	63	19	141	22	124	401
33	Panevėžio rajono savivaldybė	42855	41826	116	562	58	98	0	20	18	5	61	1	26	64
34	Pasvalio rajono savivaldybė	34920	34493	21	198	31	61	1	5	38	5	12	2	27	26
35	Plungės rajono savivaldybė	44170	43631	21	277	27	81	2	8	12	3	0	11	27	70
36	Prienų rajono savivaldybė	35713	35110	102	251	27	55	2	23	4	11	39	24	14	51
37	Radviškio rajono savivaldybė	52148	49922	114	1540	156	161	6	26	25	8	1	5	52	132
38	Raseinių rajono savivaldybė	44154	43668	43	244	34	42	3	18	4	0	0	5	14	79
39	Rietavo savivaldybė	10697	10592	9	48	3	9	0	7	2	0	1	0	3	23
40	Rokiškio rajono savivaldybė	42421	39197	159	2640	86	119	3	11	58	3	3	9	35	98
41	Šakių rajono savivaldybė	38749	38371	50	130	38	36	2	31	6	5	1	1	8	70
42	Šalčininkų rajono savivaldybė	39282	4086	31223	1948	1139	253	8	9	13	33	105	14	53	398
43	Šiaulių miesto savivaldybė	133883	124263	247	6391	502	875	131	109	140	48	170	76	206	725
44	Šiaulių rajono savivaldybė	51620	50077	62	995	55	113	8	33	51	8	91	2	45	80
45	Šilalės rajono savivaldybė	31570	31432	5	76	6	9	0	11	2	1	0	0	5	23
46	Šilutės rajono savivaldybė	55302	53279	91	1078	71	87	6	394	9	9	0	13	32	233
47	Širvintų rajono savivaldybė	20207	17507	2019	387	93	73	7	7	5	6	15	5	17	66
48	Skuodo rajono savivaldybė	25595	25286	14	162	9	12	0	5	75	0	0	2	9	21
49	Švenčionių rajono savivaldybė	33135	16899	9089	4392	1453	230	22	12	12	95	6	11	45	869
50	Tauragės rajono savivaldybė	52711	51880	32	418	48	106	3	95	13	3	1	5	34	73
51	Telšių rajono savivaldybė	57722	56489	21	873	62	73	6	16	28	7	1	7	19	120
52	Trakų rajono savivaldybė	37376	19798	12403	3188	880	255	17	11	12	65	4	22	116	605
53	Ukmergės rajono savivaldybė	48651	45901	335	1841	135	190	10	24	11	8	55	7	31	103
54	Utenos rajono savivaldybė	50111	48169	287	1230	58	104	1	19	23	17	0	8	47	148
55	Varėnos rajono savivaldybė	31137	28163	2067	338	302	62	1	16	2	21	65	2	14	84
56	Vilkaviškio rajono savivaldybė	50242	49568	77	254	44	46	2	91	5	3	90	2	14	46
57	Vilniaus miesto savivaldybė	553904	318510	104446	77698	22555	7159	2785	361	467	1060	640	493	2236	15494
58	Vilniaus rajono savivaldybė	88586	19855	54322	7430	3869	619	37	34	43	364	43	40	165	1765
59	Visagino miesto savivaldybė	29554	4419	2541	15491	2862	1583	31	110	104	263	5	82	329	1734
60	Zarasų rajono savivaldybė	22826	16315	1518	4500	196	91	6	10	31	25	1	3	29	101

Duomenų šaltinis: <https://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas?publication=3037>

Lietuvos Respublikos gyventojų tautinė sudėtis savivaldybėse 2011 m.

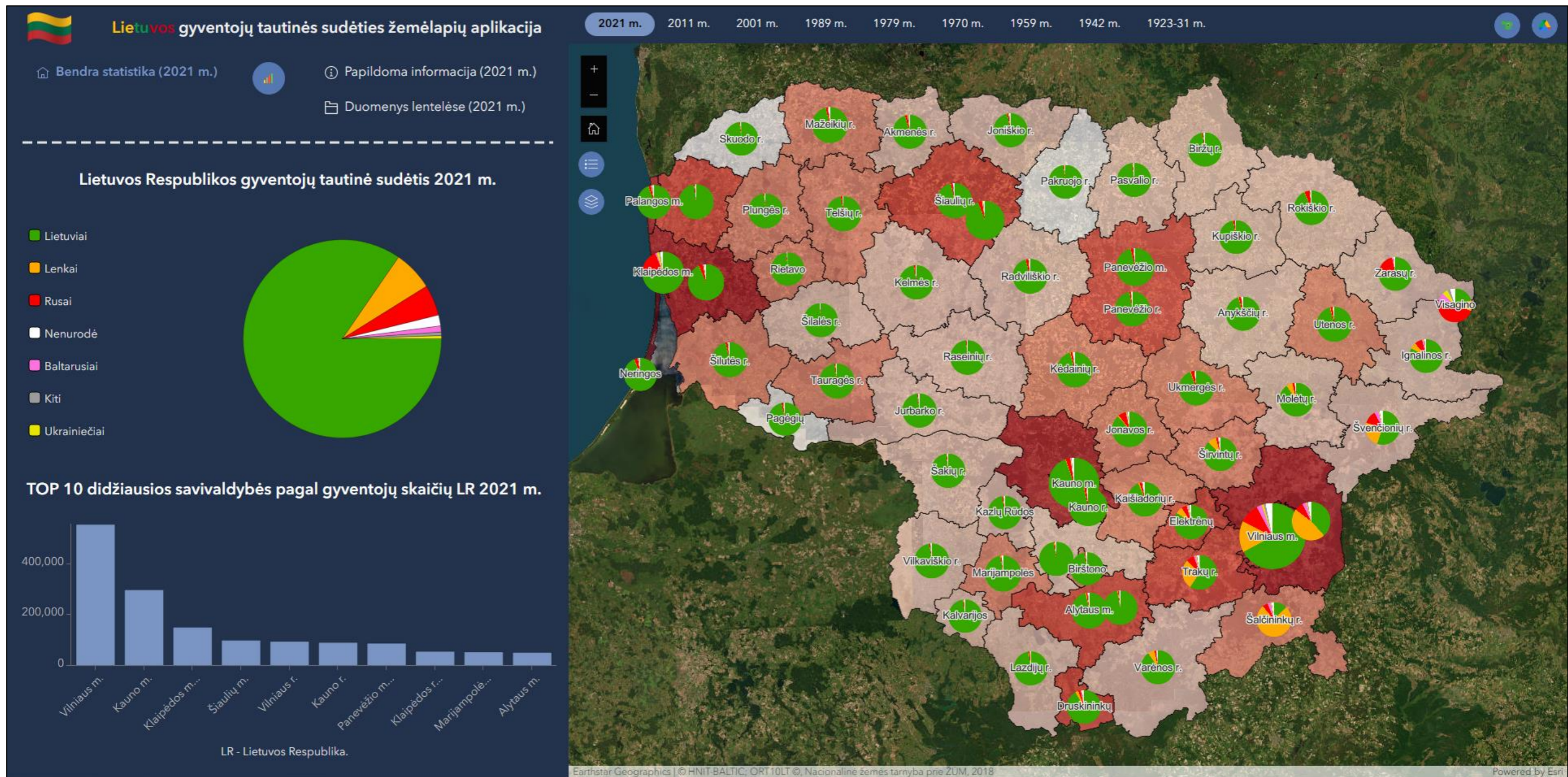
Eil. Nr.	Teritorija	Tauta													
		Iš viso	Lietuviai	Lenkai	Rusai	Baltarusiai	Ukrainiečiai	Žydai	Vokiečiai	Latviai	Totoriai	Romai	Armėnai	Kiti	Nenurodė
	Iš viso	3042162	2561314	200247	176913	36065	16280	2865	2237	1872	2669	2009	1090	5623	32978
1	Akmenės rajono savivaldybė	23307	22225	65	574	71	90	0	20	147	0	36	0	23	48
2	Alytaus miesto savivaldybė	59964	58083	384	725	119	98	0	25	16	204	33	0	51	208
3	Alytaus rajono savivaldybė	28167	27406	201	157	26	30	0	17	0	180	0	0	26	117
4	Anykščių rajono savivaldybė	28668	27622	97	701	33	41	0	0	0	0	18	0	18	120
5	Birštono savivaldybė	4626	4530	16	33	0	0	0	0	0	0	0	0	1	26
6	Biržų rajono savivaldybė	28171	27561	39	236	38	44	0	0	53	0	0	0	21	167
7	Druskininkų savivaldybė	21803	19864	755	594	272	83	0	0	0	12	0	19	18	170
8	Elektrėnų savivaldybė	24975	20834	1769	1463	289	218	14	25	0	38	0	15	69	224
9	Ignalinos rajono savivaldybė	18386	14862	1297	1528	344	89	0	16	16	27	19	0	32	150
10	Jonavos rajono savivaldybė	46519	40871	542	3827	263	346	0	62	0	25	113	20	109	320
11	Joniškio rajono savivaldybė	26173	25433	36	332	50	40	0	0	71	0	46	0	33	118
12	Jurbarko rajono savivaldybė	30186	29671	22	151	0	30	0	36	0	0	33	0	21	197
13	Kaišiadorių rajono savivaldybė	33786	32021	351	876	78	79	0	11	0	18	0	0	47	273
14	Kalvarijos savivaldybė	12056	11851	24	86	0	11	0	0	0	0	0	0	8	51
15	Kauno miesto savivaldybė	315993	295871	1136	11913	831	1231	299	265	141	166	230	110	479	3321
16	Kauno rajono savivaldybė	85998	82810	340	1564	96	166	0	61	27	22	42	0	85	756
17	Kazlų Rūdos savivaldybė	13235	12956	16	115	0	25	0	0	0	0	0	0	11	63
18	Kėdainių rajono savivaldybė	54057	51777	329	1171	139	150	0	17	14	0	40	10	61	341
19	Kelmės rajono savivaldybė	32412	31697	13	460	0	16	0	12	0	0	0	0	25	164
20	Klaipėdos miesto savivaldybė	162360	119894	540	31872	2698	3120	241	337	181	184	76	166	714	2337
21	Klaipėdos rajono savivaldybė	51308	48703	67	1586	139	186	0	117	21	15	0	30	60	372
22	Kretingos rajono savivaldybė	41345	40667	21	311	33	50	0	24	27	0	0	0	27	175
23	Kupiškio rajono savivaldybė	20251	19677	55	344	26	39	0	0	0	0	0	0	16	76
24	Lazdijų rajono savivaldybė	22455	22029	77	190	14	21	0	0	0	0	0	0	9	95
25	Marijampolės savivaldybė	61366	60003	136	499	75	87	0	64	0	12	86	39	45	304
26	Mažeikių rajono savivaldybė	58242	55910	77	1331	184	134	17	43	97	28	12	20	69	320
27	Molėtų rajono savivaldybė	20700	18623	1313	521	45	22	0	17	0	0	0	0	18	132
28	Neringos savivaldybė	2570	2376	0	114	0	10	0	15	0	0	0	0	4	24
29	Pagėgių savivaldybė	9500	9206	0	156	20	0	0	0	0	0	0	0	9	54
30	Pakruojo rajono savivaldybė	23745	23336	19	146	0	42	0	0	36	0	0	0	29	113
31	Palangos miesto savivaldybė	15732	14839	33	433	39	96	0	0	152	0	0	15	15	89
32	Panevėžio miesto savivaldybė	99690	95812	180	2434	175	303	20	31	44	18	96	17	125	435
33	Panevėžio rajono savivaldybė	39011	38013	91	472	34	88	0	13	0	0	40	0	37	196
34	Pasvalio rajono savivaldybė	28378	27948	17	167	27	38	0	0	22	0	0	0	19	121
35	Plungės rajono savivaldybė	38151	37594	20	195	25	42	0	0	0	0	0	0	30	216
36	Prienų rajono savivaldybė	29859	29232	67	217	0	56	0	10	0	0	41	0	17	185
37	Radviškio rajono savivaldybė	42389	40562	84	1186	129	122	0	17	0	0	0	0	34	223
38	Raseinių rajono savivaldybė	37494	36984	31	183	27	0	0	0	0	0	0	0	13	195
39	Rietavo savivaldybė	8691	8554	0	31	0	12	0	0	0	0	0	0	3	73
40	Rokiškio rajono savivaldybė	34889	32318	131	2007	76	89	0	10	35	0	0	0	22	184
41	Šakių rajono savivaldybė	32488	32093	32	117	35	27	0	18	0	0	0	0	5	152
42	Šalčininkų rajono savivaldybė	34544	3746	26858	1858	1162	226	0	13	10	28	82	0	53	487
43	Šiaulių miesto savivaldybė	109328	102373	160	4512	344	547	100	85	107	44	75	46	158	777
44	Šiaulių rajono savivaldybė	44332	42990	52	829	47	68	0	14	31	0	53	0	38	192
45	Šilalės rajono savivaldybė	26520	26287	0	74	0	0	0	0	0	0	0	0	6	125
46	Šilutės rajono savivaldybė	45156	43638	62	819	53	0	0	243	12	10	0	0	23	218
47	Širvintų rajono savivaldybė	17571	15290	1628	365	82	64	0	0	0	0	0	0	18	91
48	Skuodo rajono savivaldybė	20591	20252	0	130	0	0	0	0	43	0	0	0	7	117
49	Švenčionių rajono savivaldybė	27868	14723	7239	3702	1294	181	13	0	0	68	13	21	43	557
50	Tauragės rajono savivaldybė	43853	43074	27	342	50	87	0	50	10	0	0	0	26	180
51	Telšių rajono savivaldybė	46994	46014	0	627	0	54	0	17	16	0	0	0	18	176
52	Trakų rajono savivaldybė	34411	19383	10362	2849	815	218	13	0	17	72	0	15	122	534
53	Ukmergės rajono savivaldybė	40055	37752	280	1415	124	129	13	11	10	0	46	0	40	226
54	Utenos rajono savivaldybė	43275	41550	229	990	62	78	0	10	22	11	0	0	44	266
55	Varėnos rajono savivaldybė	25377	22967	1612	307	237	43	0	0	0	0	0	0	14	148
56	Vilkaviškio rajono savivaldybė	42504	41629	69	282	41	31	0	59	0	0	125	0	19	238
57	Vilniaus miesto savivaldybė	535631	338758	88408	63991	18924	5338	2026	341	360	934	619	435	2065	13432
58	Vilniaus rajono savivaldybė	95348	30967	49648	7638	3982	623	109	48	45	364	35	45	217	1627
59	Visagino savivaldybė	22585	4205	2108	11724	2224	1158	0	63	62	170	0	67	235	533
60	Zarasų rajono savivaldybė	18390	13398	1082	3441	174	64	0	0	27	19	0	0	19	149

Duomenų šaltinis: <https://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas?publication=2348>

Lietuvos Respublikos gyventojų tautinė sudėtis savivaldybėse 2021 m.

Eil. Nr.	Teritorija	Tauta							
		Iš viso	Lietuviai	Lenkai	Rusai	Baltarusiai	Ukrainiečiai	Kiti	Nenurodė
		2810785	2378131	183410	141136	28181	14169	16134	49624
1	Akmenės rajono savivaldybė	19596	18647	58	423	52	81	198	137
2	Alytaus miesto savivaldybė	52734	50908	404	467	98	83	243	531
3	Alytaus rajono savivaldybė	25581	24849	161	125	27	25	159	235
4	Anykščių rajono savivaldybė	23318	22278	117	492	20	39	107	265
5	Birštono savivaldybė	4136	4026	11	26	3	5	10	55
6	Biržų rajono savivaldybė	23311	22685	46	156	33	38	61	292
7	Druskininkų savivaldybė	20047	18360	606	440	190	71	55	325
8	Elektrėnų savivaldybė	23377	19651	1572	1163	235	178	170	408
9	Ignalinos rajono savivaldybė	14782	12229	882	1096	231	77	73	194
10	Jonavos rajono savivaldybė	41594	36786	455	2891	206	295	316	645
11	Joniškio rajono savivaldybė	21278	20593	33	232	37	35	145	203
12	Jurbarko rajono savivaldybė	25178	24632	32	112	11	27	89	275
13	Kaišiadorių rajono savivaldybė	29832	28008	357	631	73	82	103	578
14	Kalvarijos savivaldybė	10090	9892	18	59	3	7	17	94
15	Kauno miesto savivaldybė	298762	281943	1085	8634	550	977	1268	4305
16	Kauno rajono savivaldybė	92403	89061	331	1412	94	195	250	1060
17	Kazlų Rūdos savivaldybė	11052	10772	13	90	17	24	31	105
18	Kėdainių rajono savivaldybė	46386	44382	268	814	101	109	132	580
19	Kelmės rajono savivaldybė	26026	25471	18	325	4	11	43	154
20	Klaipėdos miesto savivaldybė	152007	117781	499	24368	1835	2649	1437	3438
21	Klaipėdos rajono savivaldybė	56963	53176	89	2054	165	220	278	981
22	Kretingos rajono savivaldybė	37643	36850	30	259	26	44	68	366
23	Kupiškio rajono savivaldybė	16535	16043	61	219	16	39	37	120
24	Lazdijų rajono savivaldybė	18249	17844	86	151	12	14	22	120
25	Marijampolės savivaldybė	54850	53481	144	310	42	70	227	576
26	Mažeikių rajono savivaldybė	52117	50006	76	934	142	105	232	622
27	Molėtų rajono savivaldybė	17210	15522	1033	349	36	14	34	222
28	Neringos savivaldybė	3612	3382	14	121	11	14	23	47
29	Pagėgių savivaldybė	7442	7185	12	99	11	12	31	92
30	Pakruojo rajono savivaldybė	18837	18445	24	91	0	41	59	177
31	Palangos miesto savivaldybė	16740	15776	48	371	42	91	160	252
32	Panevėžio miesto savivaldybė	89106	85498	188	1767	128	223	336	966
33	Panevėžio rajono savivaldybė	35431	34410	85	363	32	70	110	361
34	Pasvalio rajono savivaldybė	23140	22707	19	115	17	24	52	206
35	Plungės rajono savivaldybė	33661	33083	19	123	21	27	48	340
36	Prienų rajono savivaldybė	25289	24679	89	159	18	41	74	229
37	Radviškio rajono savivaldybė	34925	33424	83	791	93	101	90	343
38	Raseinių rajono savivaldybė	31191	30736	32	119	19	34	33	218
39	Rietavo savivaldybė	7374	7264	8	21	3	10	11	57
40	Rokiškio rajono savivaldybė	28717	26723	118	1380	47	74	70	305
41	Šakių rajono savivaldybė	26929	26461	36	93	27	20	36	256
42	Šalčininkų rajono savivaldybė	30052	3789	22933	1517	857	174	161	621
43	Šiaulių miesto savivaldybė	100667	94735	138	3173	249	436	484	1452
44	Šiaulių rajono savivaldybė	40916	39522	60	612	34	67	168	453
45	Šilalės rajono savivaldybė	22055	21793	12	43	5	7	10	185
46	Šilutės rajono savivaldybė	39062	37604	53	626	36	55	241	447
47	Širvintų rajono savivaldybė	15023	13150	1291	254	64	51	45	168
48	Skuodo rajono savivaldybė	16250	15945	7	85	6	4	45	158
49	Švenčionių rajono savivaldybė	22960	12709	5583	2834	911	154	122	647
50	Tauragės rajono savivaldybė	38006	37140	29	242	26	60	85	424
51	Telšių rajono savivaldybė	40208	39230	28	436	32	44	43	395
52	Trakų rajono savivaldybė	32040	19003	8822	2395	600	209	225	786
53	Ukmergės rajono savivaldybė	34545	32517	257	1046	90	110	127	398
54	Utenos rajono savivaldybė	37520	35917	245	750	48	65	87	408
55	Varėnos rajono savivaldybė	21130	19097	1349	252	135	38	53	206
56	Vilkaviškio rajono savivaldybė	35363	34566	72	169	33	19	162	342
57	Vilniaus miesto savivaldybė	556496	373513	85436	53887	15156	4687	5705	18112
58	Vilniaus rajono savivaldybė	96294	37090	45018	7075	3139	607	825	2540
59	Visagino savivaldybė	19628	3953	2009	9299	1884	1027	547	909
60	Zarasų rajono savivaldybė	15119	11209	808	2596	148	59	61	238

Duomenų šaltinis: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=58bdd9a5-b274-42c9-98d0-cd83c5724724#/>

Interaktyvios internetinės žemėlapių aplikacijos nuoroda:
<https://experience.arcgis.com/experience/9d265268c5a345dcb777d7f879d1e759/>

26 priedas

BAIGIAMOJO MAGISTRO DARBO VERTINIMO LAPAS

Darbo autorius: .....
(vardas, pavardė) (parašas)

Mokslinis darbo
vadovas: .....
(mokslinis laipsnis, mokslinis vardas, vardas, pavardė) (parašas)

Recenzentas: .....
(mokslinis laipsnis, mokslinis vardas, vardas, pavardė) (parašas)

Kartografijos ir
geoinformatikos
katedros vadovas: .....
(mokslinis laipsnis, mokslinis vardas, vardas, pavardė) (parašas)

Darbo gynimo data: .....

Darbo įvertinimas: .....
(balas skaičiumi, balas raštu)

Baigiamųjų darbų gynimo
komisijos pirmininkas: .....
(mokslinis laipsnis, mokslinis vardas, vardas, pavardė) (parašas)

Baigiamųjų darbų gynimo
komisijos sekretorius: .....
(vardas, pavardė) (parašas)